دەزگای رۆشنبیری و بلاوکردنەوەی کوردی
سەرەکی ئەنجومەنی کارگێری و سەرنووسەر
مصلح مصطفی جەلالی

سالی ١٩٧٠ دامەزراوە

هاوکاری
التضامن

رۆژنامەیەکی هەفتانەیە

پێنج شەممە ١٩٨٥/٣/١٤ ژمارە ٧٨٠ — ١٦ لاپەرە — بە ٥٠ فلسە — الخميس ١٩٨٥/٣/١٤ العدد ٧٨٠

لەم ژمارەیەدا
- کردنەوەی ئاهەنگەکانی رۆژی رۆشنبیری کوردی لە هەولێر ل٨
- کاروباری جەماوەرو رێکخراوەکانی ل١٠

لەماوەی شەش رۆژدا «١٧٨٥» هەلمەتی سەرکەوتووی هەلۆبەتواناکانمان

دیسان کردمانن بە پەندی زەمانە

باوەرمان بەسەرکەوتنی تەواوەتی جەنگاوەرانی عیراق پتەوە

سوارچاکانی عیراق لە هەموو لایەکەوە تەنگ بە دوژمن هەلدەچنن

تەفروتوناکردنی هێزەکانی رژێمی نەفامی ئێران لە رۆخی هۆری حوێزە

پێکانی دوو نیشانەی دەریایی گەورە لە خواروی دورگەی خەرج

رژێمی خومەینی نامەرد جارێکی کە پەردەی لەرووی ناشیرینی خۆی لابردو تەقەللایەکی یشارە ... دایەوە ... بیانە سەر خاکی عیراقی پیرۆز ، جارێکی تر ئەو رژێمە پۆگەنە بێ بایەخی و گوێ‌نەدانی بە گیانی هاوولاتیەکانی دووپات کردەو جارێکی کە ئەو رژێمە نەفامی و تەمژەیەتی خوی سەلاند .

بەلام ئێوە ، ئەی عیراقیە مەردەکان ، خوا دەزانێ کە ئێوە خاوەن حەقن و بەرگری لێ‌دەکەن و چونکە ئێوە ژیان بنیات دەنێن و دەیپارێزن لە سایەی خێری سەرکردەدا بۆخێری گەل بۆیە هەمیشە سەرکەوتن بۆ ئێوەیە .

بەیاننامەی ژمارە ١٧٦٨ ی سەرکردایەتی گشتی هێزە چەکدارەکانمان رای‌گەیاند کە لە کۆتایی ئەم هەفتەیەدا دوژمنی نەفام هێزەکانی خۆی بەرەو رۆخی رۆژ ئاوای هوری حوێزە پال پێوەنا ، دوژمن تەقەللایەکی زۆری‌دا خالەکانی بەرنەوەی خۆی فراوان بکات ، هێزە ئازاکانمان بەرەنگاریان بوونەوەو دوژمن لەبەردەم خۆراگرتنی مەردانەی هێزە پالەوانەکانماندا بەتەواوەتی شکا ، کەماویەکی مەحکەم دران ، دوای هەلمەتێکی ئازایانەیان برایە سەر ، جارێکی کە کران بە پەندی زەمانە هەموو هێزەکانیان لەوناوەدا تەفروتونا کران دوای ئەوەی ، ئەوەی کوژرا ، کوژرا ، ئەوەی سەرشۆر رای‌کرد ، رای‌کردو ئەوەی بەدیل گیرا کەوتنە دەست هێزەکانمان .

ئەم هەفتەیەو وەك هەموو جارەکانی تر هەلۆ بەتواناکانی عیراق ، دلێرانە کەوتبوونە گیانی دوژمن ، کە وتبوونە لێدانی توند بەسەرسەری دوژمنداو بنکەو مۆلگاکانیان بە ئاگری تورەیی رەوای عیراقی‌یەکان ئاگر باران دەکردو لە ماوەی شەش رۆژدا ١٧٨٥ هەلمەتی سەرکەوتوویان بردۆتە سەریان و زیانی زۆر زۆری سەرو مالی پێ‌گەیاندوون و دوای هەموو هەلمەتێ پشت بە یەزدان بەسەلامەتی دەگەرانەوە بنکەکانی خۆیان .

هەر لەم هەفتەیەدا لەپال ئەوسەرکەوتنە گەورانەدا کە هەلۆ مەردەکانمان بەدی هێناون لە تەفروتوناکردنی بنکەو مۆلگاکانی دوژمندا لەسەر زەمین ، لەدوو هەلمەتی مەردانە شەباندا بۆ سەرخوارووی خەرج توانیویانە دوو نیشانەی گەورەی دەریایی بپێکن .

هەروەها لەزیانە دیارەکانی دوژمن لەم هەفتەیەدا خستنە خوارەوەی فرۆکەیەکی گەورەی بووە لە سەرسنوورمان و خستنە خوارەوەی چوار هیلیوکوپتەری دوژمن و تێکشکاندنی ٩٠ بەلەمی عەسکەری .

بەرامبەر تاوانە نامەردانەکانی دوژمن بەبۆردومان کردنی شارو شوێنە ئاوەدانەکانمان ، ساروخ و هەلۆ ئازاکانمان دەستی مەردانەی تەمێ‌کردنیان لە بنکەکانی دوژمن وەشاندوە لەناوەوەی خاکی ئێران و دەستمان مەردانە گەیشتۆتە شارەکانی تاران و زنجان و ئەرك و بوشەهرو دیزەفول و مسجد سلیمان و عبادان .

دوژمنی نامەرد لە هەموو لایەکەوە هەر روو لە شکاندن و سەرشۆری‌یە ، سەربازەکانی لە دۆزەخی خومەینی هەلدێن و لەم هەفتەیەشدا شەپۆلی راکردنیان خۆدانیان بەدەست هێزەکانمانەوە بەتایبەتی لە کەرتی باکوور بەردەوام بووە .

بەم جۆرە .. ئەی عیراقی‌یە مەردەکان چونکە ئێوە لەسەرحەقن و بەرگری لەژیان و بنیاکاری و پێشکەوتن دەکەن ، هەمیشە سەرکەوتوون ، هەمیشە بەرەو لوتکە دەچن . بەلام دوژمنی نامەرد چارەنووسی هەرشکاندنە ، هەموو رۆژی دەیانکەین بە پەندی زەمانە ، لوتیان لە قورولتیاوی سەرشۆری خۆیان وەردەدەین .

بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین چاوی بە وەفدەکانی کۆری ئافرەتانی جیهان لە بەغدا دەکەوێ

سەرکردە : سەرکەوتن بۆ عیراقە

بەرێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین دووپاتی کردەوە کە ئێمە هەر لەسەرەتاوە حساباتمان لە سەر هوماددیەکان نەبووە ، سەرەرای بایەخیشیان لە لە رۆژگاری شەردا بەلکو حسابی ئیعتباری و فیکری و مرۆڤایەتی هوی تەواوی باوەرمان بوە بەوەی گەردەلولی زەردی لەئێرانەوە هاتوو نائومێدی نەبێ هیچی تری دەست ناکەوێ .

سەرەکی بەرێز لە کاتی چاوکەوتنیا بە وەفدەکانی کۆری ئافرەتانی جیهانی لە بەغداد وتی ئەوەی باوەری بەگەل نەبێ ناتوانی سەربەستی بدات بە ئافرەت و ئەوەی باوەری بە مەسەلەی مرۆڤایەتی بە تێکرایی نەبێ ناتوانێ لە ئافرەت بکات و ناتوانی لە مافەکانی بکات و ناتوانێ لە ئەرکەکانی بکات .

دەقی وتەکەی سەرەکی فەرماندە لە ل ٣دایە

لیژنەی نەقابەی دەولەتان نارەزایی دەربارەی بۆردومان کردنی شاری بەسرە دەردەبرێ

لیژنەی نەقابەی دەولەتان بۆ هاوکاری کردن لەگەل هەردوو گەلی عیراق و ئێران بۆردومان کردنی دڕندانەی شاری بەسرەی لەلایەن رژێمی ئێرانەوە گوناهبار کردوە .

لیژنەکە لە بەیاننامەیەکدا بەم بۆنەیەوە هەموو رێکخراوەکانی کرێکارانی جیهانی بانگ کردوە بۆ گوناهبارکردنی ئەوجۆرە کارە دڕندانانەیەو پەیوەندی برین لەگەل رژێمی ئێران و دەربرینی نارەزایی و کارکردنی بەجدی بۆ بەرەنگاربوونەوەی ئەو دڕندانەی لە ئێران بوونەتە هۆی بەردەوامی شەرو تاوان بەرامبەر مرۆڤایەتی دەکەن .

بەکورتی

تونس :
سەرەکی تونس حبیب بورقیبە نامەیەکی لە رونالد رێگان سەرەکی ئەمەریکاوە پێ‌گەیشتوە کە وەلامی نامەیەکە لەوەبەر سەرەکی تونس بۆ ئەوی ناردبوو .

جەزائیر :
فیلیپ گونزالیز سەرەك وەزیرانی ئەسپانیا بەسەردانێکی رەسمی گەیشتۆتە جەزائیرو لەماوەی ئەم سەردانەدا لەگەل کاربەدەستە گەورەکانی جەزائیردا گفتوگو دەکا .

عمان :
بەهوی سەردانەکەی وەزیری دەرەوەی نەمساوە بۆ ئەردەن وەزیری پیشەسازی ئەوێ سەبارەت پەیوەندی بازرگانی و ئابوری نێوان هەردوو ولاتیان گفتوگوی لەگەل کردوە .

کۆچی دوایی سەرەکی سۆڤیەت چێرنینکۆ

رۆژی دوو شەممەی رابووردو هەوالی کۆچی‌دوایی سەرەکی سۆڤیەتی قوستنتین چیرنینکۆ بە رەسمی لە مۆسکۆوە لە تەمەنی (٧٤) سالیدا راگەیەنرا .

کۆمیتەی ناوندی حزبی شیوعی سۆڤیەت و دەزگای سەرەکایەتی ئەنجومەنی بەرزی سۆڤیەت و ئەنجومەنی وەزیران بەیاننامەیەکیان لەم بارەیەوە دەرکردو ئاژانسی تاسی سۆڤیەتی رەسمی بلاوی کردەوە .

بەر لەوە رادیوی مۆسکۆ بەرنامەی ئاسایی‌خۆی بری و دەستی کرد بە لێدانی مۆسیقای خەمباری و سێ وەفدی رەسمی سۆڤیەتیش لە ئەمەریکاو یوگسلافیاو ئەلمانیای رۆژئاوا بوون و سەردانەکەیان بری و بەپەلە گەرانەوە بۆ موسکۆو لەوەوە زانرا بوو کە کاربەدەستێکی گەورەی سۆڤیەتی کوچی کردوە .

ئەوە بوو چیرنینکوی تەمەن (٧٤) سال لەمانگی تشرینی دووەمی رابووردوەوە لە کاروباری چالاکی رەسمی‌دا بەهۆی نەخۆشیەوە نەدەبینرا کە سەرەکی ئەنجومەنی بالای بەرگری و پێشەوای حزبی شیوعی و سەرەکی دەزگای سەرەکایەتی ئەنجومەنی بەرزی سوفیەتی بوو .

خۆپیشاندان دژی رژێمی خومەینی لە کەراچی

شاری کەراچی خۆپیشاندانێکی گەورەی بەخۆیەوە دیوە کە ئێرانی‌یە هەلاتوەکان لە دۆزەخی خومەینی سازیان کردبوو .

خۆ پیشاندەرەکان دروشمی‌یان هەلگرتبوو کە نارەزایی دەربرین بوون بەرامبەر تاوانە دڕندانەکەی خومەینی دژی رۆلەکانی ئێران و هاواریان دەکرد بەروخاندنی خومەینی و داواکردن بەزیادکردنی خەبات بۆ رزگاری ئێران لە دڕندایەتی ئەو رژێمە .

زۆربوونی راکردن و یاخی‌بوون لە سوپای ئێراندا

رادیوی موجاهدی ئورگانی رێکخراوی موجاهدی خەلقی ئێرانی بەرهەلستکار رای‌گەیاند کە چەند بنکەیەکی عەسکەری ئێرانی ناوچەی سەردەشتی. باکوری ئێران یاخی بوونیان بەخۆیانەوەدیوە کە ژمارەیەکی زۆر لە ئەفسەرو سەربازەکانی ئەو بنکانە رایان پەراندوە .

رادیوکە وتویەتی بەرامبەر بەم بارە دەستەلاتدارێتیە عەسکەریەکانی ئێران راسپاردەی توندیان دەرکردوە کە بەو پێیە قەدەخەیان کردوە ئەفسەرو سەربازەکان لەبنکەکانی خۆیان دەرچن و بچنە دەرەوە وەك تەقەللایەك بۆ کەم کردنەوەی رووداوی راکردن لەریزی سوپا .

رادیوکە وتویەتی زیاد بوونی دیاردەی راکردن لەریزی سوپا بەتایبەتی لەناو ئەو هێزانەدا لەسەر سنووری عیراقن مانای رازی نەبوونی ئەو ئەفسەرو سەربازانەیە بە بەردەوامی شەر دژی عیراق سەرەرای ئالۆزی باری ژیانیان لە ئەنجامی بەردەوامی ئەم شەرەدا .

لەلایەکی ترەوە لەبارەیەوە سەرچاوەیەکی ئاگادار رای گەیاند کە خەلکی گوندی دیزنو لەنێوان شاری ئەسفەهان و تاراندا رێگای سەرەکی نێوان ئەم دوو شارەیان داخستوە وەك نارەزایی دژی کەمی پێداویستەکانی ژیانیان بەتایبەتی خواردەمەنی .

Institut Kurde de Paris

لە بروسکەیەکدا بۆ سەرەکی فەرماندە

ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی کوردستان پەیمان

نوێ دەکاتەوە بۆ پتەوکردنی کاروانی تێکۆشان

ئەندامانی ئەنجومەنی یاسادانانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی ئامادەیی خۆیان دووپات کردەوە بۆ هەوڵو تەقەلاو بەخشش بەردەوام لەهەموو بەرەکاندا بۆ پتەوکردنی کاروانی سەرکەوتووانەی وولاتو تێکۆشەرەکەمان بەرەو سەربلندیو پێشکەوتن .

ئەمەش لەو بروسکەیەدا هات بۆ بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین بەرزکرابۆوە لە لایەن بەڕێز احمد عبدالقادر نەقشەبەندی سەرۆکی ئەنجومەن بە بۆنەی بیرەوەری پازدەساڵەی ئاشکراکردنی بەیاننامەی یانزەی ئادارو بیرەوەری یازدە ساڵەی دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستانەوە . تێیدا ستایشی ئەو سەرپەرشتیە گەورەیەی کرد بۆ دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی لە لایەن بەڕێزیانەوە . هەروەها بروسکەکە دەستنیشانی ئەو دەسکەوتە مەزنانەی کرد کە بۆ رۆڵەکانی گەل هەموو هەلو کەوتێکی مافەکانیو لێپرسراوی هاوبەشی زامن کرد لە پێناوی ئەوەی ئاڵای بۆ هەتا هەتایە شەکاوە بێت .

لە بروسکەیەکدا بۆ سەرەکی فەرماندە صدام حسین :

جەماوەری گەلی کورد ئامادەبوونی بێسنووری خۆی دووپات کردەوە بۆ بەردەوام بوون لە بەخشش

ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی کوردستانی ئۆتۆنۆمیو جەماوەری گەلی کوردمان ئامادەبوونی بێ سنووری خۆیان دووپات کردەوە بۆ هەوڵو تەقەلادانو بەخششی بەردەوام لەرێگای بنیاتنانی عێراقێکی گەشاوەو پتەوکردنی سەرکەوتنەکانی هێزە چەکدارە دلێرەکانمان لە جەنگی شەرەفو کەرامەت جەنگی قادسیەی صدامی پیرۆزدا .

ئەمەش لەو بروسکەیەدا هات نێردرابوو بۆ سەرەکی فەرماندە صدام حسین لە بەڕێز یەحیا محمد ڕەشیدەوە سەرەکی ئەنجومەنەکە بەبۆنەی بیرەوەری پازدە ساڵەی ئاشکراکردنی بەیاننامەی یانزەی ئادارەوەو بیرەوەری یازدەهەمینی دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان ستایشی ئەو سەربەشتیە مەزنەی کرد بۆ دەزگاکانی ئۆتۆنۆمی لە لایەن بەڕێزیانەوە بروسکەکە دەستنیشانی ئەو دەسکەوتە مەزنانەی کرد کە شۆڕشی ١٧ــ٣٠ تەمووز وەدیهێناونو ئەوەی زامن کرد بۆ ڕۆڵەکانی گەلە مەزنەکەمان هەموو مافیکو لێپرسراوی هاوبەشی خۆیان وەجنگ بخەن لە پێناوی مانەوەی عێراقی سەربلندو سەرکەوتوودا .

لە سایەی سەرکەوتنە گەورەکانماندا

گەلی کوردمان ئاهەنگی ئاداری پیرۆزی گێڕا

جەماوەری گەلی کورد سەربازی بەوەفای پاراستنی سەربەرزی عێراق و شانازیان بە سەرکردایەتی فەرماندە صدام حسین بێ سنوورە

جەماوەری گەلی کوردمان لە ناوچەی کوردستانی ئۆتۆنۆمی ئاهەنگی گێڕا لە بیرەوەری پازدە ساڵەی ئاشکراکردنی بەیاننامەی یانزە ئادارو بیرەوەری یازدەهەمی دەرچوونی یاسای ئۆتۆنۆمیەوە .

لە ئاهەنگەکەدا جەماوەر پیرۆزبایی ئەو سەرپەرشتیە مەزنەی کرد بۆی لە لایەن سەرکردایەتی حیزبو شۆڕشەوە بە سەرکردایەتی سەرەکی فەرماندە صدام حسینو دەسکەوتەکانی ١٧ــ٣٠ تەموز بۆ ڕۆڵەکانی گەلە مەزنەکەمان ،

لە هەولێر بەڕێز یەحیا جاف سەرەکی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی کوردستانی ئۆتۆنۆمی پێشانگایەکی کتێبی کردەوە کە دەزگای نیشتمانی بلاوکردنەوەو دابەشکردن سازیدابوو .و پێشانگاکە بریتی بوو لەو کتێبانەی ووتەو ڕێنمایەکانی بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینو کتێبی ڕۆشنبیری و زانستی عەرەبیو بێگانە.

هەروەها لە قوتابخانەکانی پارێزگای دهۆك کۆبوونەوەی قوتابیان سازکرا بەم بۆنەیەوە ووتاری تێیدا خوێنرایەوە شتایسی ئەو سەرکەوتنە مەزنانەیان دەکرد کە سەربازەکانی فەرماندەی بێهاوتا صدام حسین دەینەخشێنو ئەو سەرپەرشتیە گەورەیەی سەرکردایەتی حیزبو شۆڕش بۆ ڕۆڵەکانی گەلە مەزنەکەمان .

هەروەها لە بەرێوبەرایەتی شارەوانی پارێزگاکەدا ئاهەنگێك گێرا تێیدا زەوی دابەشکرا بەسەر هاووڵاتیاندا هاووڵاتیەکان خۆشەویستیو شانازی خۆیان دەربڕی بۆ سەرکردایەتیە مێژوویە بێهاوتاو دروسکەری ئەمری عێراقی مەزن بەڕێز سەرەکی تێکۆشەر صدام حسینو سەرکەوتنەکانی سەربازە دلێرەکانی لە جەنگی شەرەفو کەرامەتدا جەنگی قادسیەی صدامی نەمر .

هەروەها لە هەولێردا کۆتایی هێنرا بە یەکەم کونگرەی زانستی پەروەردەیی کە یەکێتی نیشتمانی قوتابیانو لاوانی عێراق لقی پارێزگاکە ڕێکخستبوو دوو ڕۆژی خایاند ، کونگرەکە بڕێك بڕیارو ئامۆژگاری دەکرد بۆ ڕاپەڕاندنی کاروانی پەروەردەیی و بلاوکردنەوەی گیانی لێکۆلینەوەی زانستی لە نێوان قوتابیانو کردنەوەی دەورەی بە هێزکردن بۆ مامۆستاکانو ئامادەکردنی میلاکەکان بۆ پسپۆڕایەتیە جۆربەجۆرەکانو بایەخدان بە چالاکیەکانی ڕۆشنبیری و هونەریو وەرزشی بۆ قوتابیان .

لە کۆتایی کۆنگرەکەدا بروسکەیەك ڕەوانە کرا بۆ بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین پیرۆزبایی ئەو سەرکەوتنە مەزنانەیان کرد کە سوپای دلێرمان وەدەستی دەهێنێ بەسەر دوژمنی ئێرانی داخ لەدلەوە .و پەیمانیاندا هەموو توانایەکی خۆیان بخەنەکار لە پێناوی بەرزکردنەوەی رادەی زانیاری قوتابیانو بەرگریکردنلە خاکی نیشتمانی خۆشەویست لە چەبەلایەتی دوژمنانو چاوچنۆکەکان .

هەروەها دەزگا رەسمیەکانو جێکاکانی کارکردنو بەرهەمهێنان و قوتابخانەکان چەندان کۆڕ بەسترا بۆ شیکردنەوەی ناوەڕۆکەکانی یاسای ئۆتۆنۆمی ناوچەکەو ئەو خۆشگوزەرانیەی گەلی کوردمان دەیباتەسەر لەژێر سێبەری شۆڕشی ١٧ــ٣٠ تەمووزەوە .

و بەراوردکردنی بەو دۆخە مەرگەساتیەی کەلانی ئێران تێدا دەژینو ئەو چەوساندنەوەی گەلی کورد تووشی هاتووە لە ئێران لەژێر دەسەلاتی تاقمی خومەینیە رەگەزپەرستەکان .

هەروەها بەڕێز جعفر عبدالکریم بەرزنجەیی پارێزگاری سلێمانی پشانگایەکی کردەوە بۆ بەخشنامەکانی سەردیوار کە بەرێوبەرایەتی گشتی پەروەردەی پارێزگاکە بەم بۆنەیەوە رێکخستبوو .

بەڕێز یەحیا رشید جاف سەرەکی ئەنجوومەنی راپەڕاندنی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان یەکەم کۆنگرەی بەڕێوەبەرایەتیەکانی ناوخۆیی پارێزگاکانی ناوچەکەی کردەوە .

کردنەوەی یەکەم کۆنگرەی بەڕێوەبەرایەتیەکانی ناوخۆیی ناوچەی کوردستان

لە سەرەتای کۆنگرەکەدا ئامادەووان دەقیقەیەك ماتەمینی راوەستان بۆ رێزگرتن لە گیانی شەهیدانی قادسیەی صدامی پیرۆز . دوابەدوای ئەوە بەڕێز یەحیا جاف سەرەکی ئەنجومەنی راپەراندن بە ووتەیەك ستایشی ئەو سەرپەرشتیە گەورەیەی کرد بۆ ناوچەی ئۆتۆنۆمی لە لایان فەرماندەی کاروانەوە بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسینو ڕێنمایەکانی بەپێویستی بەرەپێدان بە ناوچەکەو پێشەکەش کردنی چاکترین خزمەت بۆ هاووڵاتیان .ووتی ناوچەکە بۆتە کارگەیەکی گەورەی ئیشکردنو پڕە لە پرۆژەو دەسکەوتی گەورە . داوای کرد لە بەرێوبەرایەتیەکانی ناوچەکە بۆ پێویستی جڕکردنی هەوڵو تەقەلاو ڕەخساندنی ووزەو توانا لە پێناوی جێبەجێکردنی پرۆگرامەکانی پەرەپێدانو پرۆژە خزمەتگوزاریەکانی دەولەت .

پاش ئەو بەڕێز سیروان عبدالله ئەمینداری گشتی بەرێوبەرایەتی کاروباری ناوخۆیی بە ووتەیەك رەوتی جێبەجێکردنی پرۆژە خزمەتگوزاریەکانی ناوچەی ئۆتۆنۆمی خستە بەرچاو .

پاش ئەوە ئامادەبووانی کۆنگرەکە لە راپۆرتی کارکردن کۆلینەوە کە بریتی بوو لە چەند مەسەلەیەکی فێرکردنی ناوخۆییو کاروباری کتێبخانە گشتیەکانو مەسەلەی خزمەتگوزاریەکانی تری .

پارتی دیموکراتی کوردستان پەیمانی تێکۆشان بۆ پاراستنی دەسکەوتەکانی شۆڕش دووپات دەکاتەوە

پارتی دیموکراتی کوردستان پەیمان تێکۆشانو خۆبەختکردنی تازەکردەوە لە پێناوی عێراقو پتەوکردنی یەکێتی نیشتمانیو پاراستنی دەسکەوتەکانی ١٧ــ٣٠ تەمووزی نەمر .

مەکتەبی سیاسی پارتەکە لەو بروسکەیەدا پیرۆزبایی کرد لە بەڕێز سەرەکی فەرماندە صدام حسین بەبۆنەی ئاهەنگەکانی گەلەکەمانەوە لە جەژنەکانی ئادارو بیرەوەری چەسپاندنی ئۆتۆنۆمی بۆ گەلی کوردمانو بڕیارەکەی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی بەخۆشبوون لەو عێراقیانەی داواکراون لەبەردەم دادگا لەو کەسانەی سەر بە پارتو بزووتنەوە رامیاریە قەدەغەکراوەکانو هەلڕەخساندن بۆ بەشداریکردنیان بۆ بنیاتنانی عێراقی خۆشەویست .

پارتی شۆڕشگێڕی کوردستان پەیمانی خۆی تازە دەکاتەوە بۆ تێکۆشانو خۆبەختکردن لە پێناوی نیشتماندا

پارتی شۆڕشگێڕی کوردستان پەیمانی تێکۆشانو خۆبەختکردنی تازەکردەوە لە پێناوی سەربەخۆیی عێراقو پتەوکردنی یەکێتی نیشتمانیو پاراستنی دەسکەوتەکانی شۆڕشی ١٧ــ٣٠ تمووزی نەمر .

مەکتەبی سیاسی پارتەکە لە بروسکەیەکدا پیرۆزبایی لە سەرەك صدام حسین کرد بەبۆنەی ئاهەنگگێڕانی گەلە مەزنەکەمان بە بۆنەی جەژنەکانی ئادارەوە . هەروەها بڕیاری ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕشی بە خۆشبوون لەو عێراقیانەی داوا کراون لە لایەن دادگاوە لە وانەی سەر بە پارتو بزوتنەوە رامیاریە قەدەغەکراوەکانو هەل رەخساندن لە بەردەمیاندا بۆ بەشداربوون لە بنیاتنانی عێراقی سەربلندا .

هەروەها مەکتەبی سیاسی تاوانەکانی رژێمی ئێرانی ریسوا کرد بە دووبارە کردنەوەی بۆردومانکردنی شارەکانو خەلکە دەستەپاچەکەی دووپاتی کردەوە کە هەوڵدانەکانی زایۆنیزمو ئیمپریالیستو بەکرێگیراوەکانیان لە ناوچەکەدا عێراق پاشگەز ناکەنەوە لە دەوری پرشنگداری لەهەردوو مەیانی نەتەوەییو جیهانیدا ..

کۆبوونەوەی ئەنجوومەنی گەل لە سلێمانی

ئەنجومەنی گەلی مەرکەزی لە پارێزگای سلێمانیدا کۆبوونەوەیێکی بەست بۆ سەرۆكو ئەندامانی ئەنجومەنەکانی گەلی لە قەزاو ناوچەکانداو هەروەها لێپرسراوانی دەزگاکانی خزمەتگوزاری لە پارێزگاکەدا بۆ لێکۆلینەوەی ئەرکەکانی ئەنجومەنەکانی گەل لەم قۆناغە تێکۆشەرانەی ئێستادا کە وولاتەکەمانی پێدا تێپەڕ دەبێو ڕێبازی بەرزکردنەوەی دەوری بۆ ئامادەکردنی جەماوەر بەرەو پتەوکردنی سەرکەوتنەکانی جەنگی بەرگریکردنی پیرۆزمان .

لە کۆبوونەوەکەدا لایەنە مرۆڤایەتیەکانی بڕیارەکانی ئەنجومەنی سەرکردایەتی شۆڕش بۆ بەخشینی راکردووەکانو ئەوانەی خۆیان شاردۆتەوەو داواکراون لە بەردەم دادگادا روونکرایەوە سەرەڕای لێکۆلینەوەی باری ئەو خزمەتانەی پێشکەش دەکرێ بە هاووڵاتیەکانو پێویستیەکانی ژمارەیەك لە قەزاو ناحیەو گوندە هاوچەرخیەکان بۆ پرۆژە کشتیە تازە خزمەتگوزاریەکان

دەقی وتاری سەرەکی فەرماندە
صدام حسین

لــە پێشوازیکردنی ئــەو وەفدانەی
ئافرەتانی جیهان کــە لە کۆڕی ئافرەتانی
جیهاندا لە بەغدا بەشداری‌یان کرد

١٩٨٥/٣/٧

ڕێکخراوە نهێنی‌یە بووم‌و ئەوسا هاوڕێ مەنــال هێشتا کچێکی بچووك بوو ..

ئەو کاتە قوتابی سانەوی بوو . کــە شۆڕش سەرکەوت ئەرکی ئافرەتی عیراقی‌ی تێکۆشـــەر لە ژێر سایەی شۆڕشدا هەر بەردەوامی بوو لەسەر ئەرکەکەی هەرچەندە شێوەیەك‌و تێگەیشـــتنێکی تازەو گۆڕانێکی تازەی وەرگرت لە چەرخی شۆڕشدا دەڵێم ئەرکمان هەمان ئەرکمانە لە کاتی کــاری نهێنی‌دا بۆ ڕزگارکردنی عیراق لەو قالبانەی کــە دەبوونە کۆسپ لە ڕێی تواناو هێزی عیراقی‌یەکانا بۆ دەربڕینی خۆیان‌و بیروباوەڕە مرۆڤایەتی‌یەکانیان کە باوەڕیان پێیــان هەبوو و بەم جۆرە پیلانەکانی

ئافرەت بکاو ناتوانێ لە مافەکانی بکاو ناتوانێ لەسەر ئەم ئەساسە لە ئەرکەکانی بکا .

خوشـــکان ئەوەی کە بەرگری لە ئافرەت‌و مافی‌و ئەرکەکانی‌و قەوارەی دەکا هــەر ئافرەتـانی عیراق نین بە تەنها بەڵکو پیاوان لە پێشـــــەوە بەم‌جۆرە هەر لە زووەوە بە تەنگی ئەوەوە بووین کە پیاو بەرگری بکا لە مافی ئافرەتان لە شـــوێنێکی ئاشکراو ئاسراوەوە زیاتر لە ئافرەتی عیراقی‌و بـۆ ئەوەی هیچ دەمارێکی غەریزەیی یا دواکەوتوو لــە مێشکی هیچ پیاوێکدا نەرووژێنین‌و بیاندوڕێنین .. وتمان پیاوانی عیراق بە پلەی یەکەم بەرپرســیاری هێنانەدی مافەکانی ئافرەتانی عیراقن‌و ئەوسایش‌و

گەردەلوولی زەرد نائومێدی نەبێ هیچی تر نادووڕێتەوە

ناکرێ هاوڕێ مەنال دواکەس بێ قســەبکا چونکە دەمانخاتە بارێکی هەســـــتیاری‌ی تایبەتی‌یەوە .

شتێکی سروشتی‌یە لەلایەکەوە پێم‌خۆش‌بێ کە چاوم بە عیراقی‌یەکان بکەوێ بەڵام لە لایەکی ترەوە ماندووم‌دەکەن بەو هەست‌و ئامادەبوونە باڵایەیانەوە کە دەری‌دەبڕن بۆ قوربانیدان لە پێناوی وڵاتیــان‌و ئەو بەها ئادەمیزادانەی کە ڕەوت هەڵیگرتووە بـۆ ئەوەی لەم وڵاتەدا بیچێنێ‌و بەناوی هــەمــووی مرۆڤایەتیشەوە بەرگری لێ‌بکا ..

بەخێرهاتنی خوشکان دەکەین لە وڵاتیــانــا عیراق .. بەخێرهاتنی ئافرەتانی دۆست دەکــەین کە لە هەموو لایەکی جیهانەوە هاتوون بۆ بەغـدا .. بەغداد پایتەختی عیراق‌و شاری هەمووی عەرەبــە چونکە کەلەپووربان‌و بەشی مرۆڤایەتی هــەلگرتووە چونکە لە بۆنەی دیاردا کەلەپوورێکی مرۆڤایەتی‌یانەی بۆ هەمووی مرۆڤایەتی هەلگرتووە .

من شادمانم بەم ئامادەبوون‌و کۆبوونەوەیــەو بەو ئەنجامانەی پێی گەیوەو پێی‌دەگا چونکە ئێوە نوێنەری ڕایەکی ئادەمیزادانەی ســـەربەستن‌و .. بەرگری لە مەسەلەیەکی ڕەوا دەکەن کە مەسەلەی ئافرەتانە لە هەمووی جیهانا کە هەمیشە ئاڵایــەك بووە لە بنیاتنان‌و خەباتا لە کاتێکا کە مەسەلەیەکیش بووە .

ئەمساڵ بەغداداتان بینی‌و هەندێکیشـــتان پێش ئەمسالیش بینیویە بەڵام لام وانیە هەمووتــان پێش ١٦ ساڵ دیوتانە بەتایبەتی ئەو خانمانەی کــە عـــەرەب نین .... باســـــی بەغـــدای ڕابوردووبـــان دەخوێندەوە بــەڵام ئێمەی خەڵـکی عیراق شەرممان دەکرد کاتێ کە بێگانەیەك ســەری لە بەغدا دەدا چونکە پێوەندی نەدەبینی لەنێوان ئەو بەغدادەی کە لەبارەیەوە خوێندوویەتیەوەو ئـــەو بەغدایەی کە بە دواکەوتوو دەیبینی لە ڕواڵەتیـاو هیچ جۆرە پێشکەوتنێکی وای تیا نەدەبینی کــــە ئادەمیزاد شانازی پێوە بکا .

عیراق وڵاتێکە کەلەپوورێکی ئادەمیزادانــەی ناسراوی هەیە بەڵام ڕێژەی بێ‌خاوسـەکان لـەنـاو خەڵکی عیراقا گەورەبوو و ڕێژەی نەخوێندەواریش زیاتر بوو لە ٧٠٪و ئەوانەی تووشی ناهــەمواری‌ی خواردن بووبوون زۆربوو و منالانی عیراق بێ‌بــەش بوون لە ساکارترین شتێ کە منالانی جیهان لـــــە سووچەکانی تری ئەم جیهانەدا هەبان‌بوو .

ئافرەتانی عیراقیش لە بەندیخانەکەیانا بەنــد کرابوون بەندیخانەی چەوسانەوەی گشتی کـــــە حکوومەت‌و توێژەکانی نوێنەری بوون بەندیخانــەی بیروباوەڕە کۆنەکانی کۆمەلگا .

ئەوەی ئێستا دەیبینن چ لە جێگای ئافرەتان‌و چ لە دەوری عیراقی‌یەکانا بە تێکڕایی پێش ١٦ ساڵ وانەبوو یانی ئەو بەرەی ئێســـــنا دەیبینن بەری بنیاتێکە تەمەنی ١٦ ساڵە بێجگە لەو ڕەسەنایەتی‌یەی کە لە مێژووی قوولی ئەم گەلەوە وەرگیراوە .

ئازادکردنی ئافرەت

ئەرکێکی نیشتمانی‌و ئادەمیزادانەیە

هەر لە سەرەتاوە حزبەکــەمان ئازادکـــردنی کۆمەلگاو ئازادکردنی ئافرەتی بەستووە بە یەکەوەو لە یەکی جیا نەکردوونەتەوەو ئەرکی ئازادکـــردنی ئافرەتی نەکردووە بە ئەرکی ئافرەتان بە تەنیــــا بەڵکو کردوویەتی بە ئەرکێکی نیشـــــــتمانی‌و ئادەمیزادانەو شۆڕشگێڕانەو نەتەوە پەرســتانــەی عیراقی‌یەکان‌و نەتەوەو بەپێی ئەم تێگەیشـــــتنە عیراقی‌یەکان خەباتیان دەکردو حزبی بەعسی عەرەبی سۆشیالیستیش بە شێوەیەکی ئاشکراو دبـــــار پێشەوایەتی ئەم تێکۆشانەی دەکرد .

ئەو هاوڕێ‌یانەیش کە ئەمڕۆ دەیـــابینن .. هاوڕێ مەنال کە ســـــەرەکی یەکێتی‌یەو ئەو هاوڕێ‌یانەی تر کە لەبەردەممانان لــە ڕێکخراوەی نهێنی‌دا ئیشیان‌دەکرد بۆ ڕووخاندنی دام‌ودەزگـای کۆنەپەرست‌و دیکتاتۆری‌و جگە لە ئەرکەکانی تـری ناو حزب‌و لەبــــەر چاودێری‌کردنی حـــــزب‌و سەرکردایەتی بۆ ئافرەتان من بەرپرســـباری ئــەم

شای ئێران دەســــــتیان پێ‌کرد .. لــە بارەی مەیدانی‌یەوە هەندێ دەوڵەتی گەورە یا مەزن لــە پشتیەوە وەستابوون بۆ دروستکردنی شەڕ لەسەر سنوورو گۆبەند نانەوە لە ناوەوەدا بەڵام گەلی عیراق هەر لە سەرەتاوە هەستی بەوە کــرد کــە ئەمــە هــەلیەتی‌و دەبــێ بیپارێزێ‌و دەبــێ بــەگوێرەی بیروباوەڕێ ڕەفتار بکا کە نەهێڵێ ئەم هەلە لەدەست بچێ بۆ ئەوەی عیراق بنیات‌بنێ‌و بەشێك بێ لـــە مرۆڤایەتی لە تێڕوانینە پێشکەوتووەکەیا بۆ ژیــان‌و ئادەمیزادو یارمەتیدەربێ بۆ برا عەرەبەکانی‌و گەلان‌و بەم‌جۆرە پرۆسێسی بنیاتنان دەســـــــتی‌پێ‌کردو توانامان کەم‌بوو .. جارێکیان ئۆردوگایەکی سوپامان وەك زەوی فرۆشت لە ناوچەیەکی نزیك بــەغـدادا هاوڕێ مەنال پیشانتانی دەدا ، فرۆشتمان بـــــە هاوولاتی‌یان بۆ ئەوەی بەم پارە کەمە پرۆژەیــەك بۆ گەل بنیات بنێین‌و سەیرمان کرد عیراق دەولەمەندەو هەر دوو سفەتی دەوێ گەلێکی ئیشکەرو ویستێکی پتەوی وا کە بانێ هێزە دوژمنەکان ئەوانەی کـــە عیراقیان بۆ لەوەڕگای خۆیان دەوێ ؛ نەبجولێنێ‌و سوپاس بۆ خوا ئەم دوو سفەتە هاتنەدی .

— گرنگتر لامان ئادەمیزادە —

دەستمان‌کرد بە بنیاتنانی عیراق‌و بــەغـــدا بەوجۆرەی لێ‌هات کە ئێستا دەیبینن‌و شارەکـانی عیراق زیاتر پێشـــکەوتن‌و گرنگتر لامان ئادەمیزادە چونکە ئــەو ئامانجــەو بێ ئـــەو ئاواتانــەی نایەتە دی کە لە دلیایە هەرچەنـــدە نیازی باش‌و بیروباوەڕی ڕاست‌بێ ئێستا عیراقی خاوەنی بنیاتی باڵایە .. ئیتر ئەم عیراقی‌یە قوتابی بێ لە قوتابخانەدا یا مامۆستای دانشگابێ یا پیاوی ڕاگــەیاندن بــا لێکۆڵەرەوەبێ لە مەڵبەندی لێکۆلینەوەدا یا هـــەر ئافرەتێکی عیراقی لــە هەموو شوێنێکا ئیش‌بکا یـا جەنگاوەرێ کە تفەنگی بەدەستەوە بێ بۆ بەرگری‌کردن لەم بنیاتەو لە خاکی عیراقی سەر سنوور .

ئەوەی باوەڕی بــە ئازادی گەل نەبێ ناتوانێ ئازادی بدا بـــە ئافرەت‌و .. ئەوەی باوەڕی بـــە مەسەلەی مرۆڤایەتی نەبێ بە گشتی ناتوانێ لـــە

هێشتایش وەك ئاسیومانن شایانی ئەمەن .

ئەو ئامانەی کە دەگەیشتنە سەرکردایەتی لــە بەندیخانەدا ئافرەتێکی عیراقی‌و منــالێکی عیراقی دەیانگەباندن .. کە وابوو بەشی ئافرەتی عیـراقی‌و منالی عیراقی ڕیشـــەیەکی خەباتکارانەی مێژوویی هەبەو هەر بە تەنها ڕیشەیەکی ئادەمیزادانە نیە .

ئافرەتی عیــراقی ئــەوانــەی نائومێد نەکرد کــە بڕوایــان پێ‌یـــەتی

وەك دەزانن زۆربەی پیــاوان لـــە بەرەن‌و ئافرەتی عیراقی ئێستا دایکەو پێشەوای مــالــەو ســـەرپەرشتیکەری کــاروبــاریەتی‌و کرێکــارەو مووچەخۆرەو مامۆستای دانشگایەو پزیشـــکەو تێکۆشەرە لەناو حزبداو لـــە ڕێکخــراوە نەقابی‌و پیشەیی‌یەکاناو ئەندامە لە ئەنجومەنی نیشتمانی‌و لەو مەیدانانەی تردا کــــە ســـیاسەتی عیـراق بڕبارەدەن .

ئا لەم شوێنە بەرزەوە دەمەوێ ســوپاســم دووبارەبکەمەوە بۆ ئافرەتی عیراقی سەربەرز چونکە ئەوانەی نائومێد نەکرد کە هەمیشە لــەو باوەڕەدا بوون کە ئافرەت دەبێ دەوری خۆی ببینێ بــــەو شێوەیەی کە خوا دروستی‌کردووە وەك ئادەمیزادێك وەك چۆن پیاویش ئادەمیزادەو دەورو تواناو کاریان دەگۆڕێ بەپێی بــارودۆخی جێ‌و ڕێ بــەڵام بێ ئافرەت‌و پیاو ژیان نایەتەدی‌و خێزانی هاوســەنگی وا دانامەزرێ کە لە مــاف‌و ئــەرکی بگا بێ ئەوەی ماف‌و ئەرك‌و پێوەندی ئادەمیزادانە لە نێوان پیاوو ئافرەتدا بێتە دی .

سوپاس بۆ خوا لە کۆمەلگاکانی تری غەیـــری عیراقداو بە بەراوردکردنی ڕێژەیی لە نێوان ئـــەو دەورەی کە عیراق وەدەستی هێناوەو ئەو دەورەی ئەو کۆمەلگایانەی وەدەستیان هێناوە لەبارەی دەوری ئافرەتەوە ئەوە نابینی کە ئەم گەلانە قوربانی‌یەکی زۆریان پێشـــــکەش کردبێ‌و لەبارەی دەوری ئافرەتانەوە دەڵێم‌و لەبارەی مافی‌یەوە قسە ناکــەم

Institut Kurde de Paris

دەقی وتاری سەرەکی فەرمانده
صدام حسین

لە پێشوازیکردنی ئەو وەفدانەی
ئافرەتانی جیهان کە لە کۆڕی ئافرەتانی
جیهاندا لە بەغدا بەشداری‌یان کرد

ئازادکردنی ئافرەت ئەرکێکی نیشتمانی و مرۆڤایەتی‌یە

چونکە مەبەست مافە قانوونی‌یەکان نیە بەلکو مەبەست دەوری ئادەمیزادانەو کۆمەلایەتی‌یانەی تەواوەو سەیردەکەین هەندێ لە گەلان قوربانی‌یەکی زۆریان‌دا بۆ ئەوەی بگەنە ئەم پلەیە قوربانی‌یەکی گەورەیان داوە لە پلەی گەل‌و کۆمەلگادا بەلام سوپاس بۆ خوا قوربانیمان نیە .. عیراقی‌یەکان هەموو باوەڕیان بەم مافانە هەیەو خەبات دەکەن لە پێناویانا ، باجی ئەم مافانە بە قوربانی‌و گیروگرفت نەدراوە لە پلەی پیاوی ئایینی یا پیاوی قانوون یا پیاوی ڕاگەیاندن یا کرێکاران یا جوتیاران یا لەشکری‌یەکان هەموو باوەڕیان بەوەیە کە ئەوەی ئافرەتی پێ گەیشتوەو ئەڕەی کە پێویستە پێی بگا بەشێکە لە دەربڕینی ڕاستی مرۆڤایەتی‌ی هەموو [illegible]اوێك‌و ئەرکە نیشتمانی‌و نەتەوایەتی‌و مرۆڤایەتی‌یەکانیشی چونکە بێ ئەوەی لەبەردەم کۆمەلگایەکی هاوسەنگدا بین لە هەموو شێوەیەکیاو لە ئەرك‌و مافدا ناتوانین بە هەمووی توانای عیراقەوە ئیش‌بکەین‌و ناتوانین بە هەموو تواناو هێزی عیراقەوە بەرگری لێ بکەین .

مرۆڤایەتی بە شێوەیەکی گشتی ئەمە دوو حالەتی دژبەیەکن‌و گومانی تیا نیە لە توانامانایە کە لە زەمینە فیکری‌یەکانی هەردوو جێگاکە بکەین‌و لە جیاوازی‌یە مرۆڤایەتی‌یەکانی تێڕوانینەکە لە هەردوو شوێندا عیراق‌و ئێران ئەویش هەر بەوەی کە بپرسین کێ بنیات دەنێ‌و کێ لە بیرو ڕەوشت‌و پێوەندی‌ی مرۆڤایەتی‌و نێودەولەتاندا

بەپێی ئەم بەراوردە ئێمە لە یەکەم ڕۆژەوە لەوە دلنیابووین بە تەواوی کە سەرکەوتن هاوشانی عیراقە .

جیهان لە هەموو بوارێکدا هەولی لەگەل حوکمڕانانی ئێراندا دا کاتێ کە کۆنگرەیەکی موسولمانان دەگیرێ کۆنگرەکە داوا لە حوکمڕانانی ئێران دەکا شەڕ ڕاگرن‌و کاتێ کە کۆنگرەیەکی

ئێرانی‌یەکان باوەڕیان نیە
به ڕێبازی حوکمڕانەکانیان

ئێستا دەستیان‌کردووە بە بۆردومانکردنی شارەکان بۆردومانی بەسرەیان کردو پێش ئەویش بوردومانی هەندێ شاریان کرد ئاشکرایە هیچمان لێ کەم‌ناکاتەوە وەلامی بۆردومانەکە بدەینەوەو ئەوان دەزانن‌و جیهانیش هەمووی دەزانێ کاتێ کە وەلام دەدەینەوە بە توانایەکی بالاتر لە توانایان وەلام دەدەینەوە ئەگەر بە ئیعتیباراتی هونەری حیسابی توانا بکەین بەلام لامان گرانە شەڕی بوردومانکردنی شارو خەلکی بێ‌دەستەلات دەست‌پێ‌بکا کە قوربانی‌یەکانی عیراقی‌و ئێرانی دەبن‌و ئێمە باش دەزانین کە زۆربەی ئێرانی‌یەکان بەلای کەمەوە باوەڕیان بەو ڕێبازە نیە کە حوکمڕانانی ئێران نەخشەیان کێشاوە بۆ خۆیان‌و گەلەکانیان تووشی کردووە .

هەولمان‌داو ئاگادارمان کردنەوە گوێ‌یان

ئازایەتی سەرکردەکان لەو بڕیارە دلێرانەدایە کە دەری دەکەن ئەرکی ئەنجامی ئەو بڕیارە هەلئەگرن

ئێمە ئەمیندارین لە سەر دەوری ئافرەت وەك چۆن ئەمیندارین لە سەر بیروباوەڕمان

دەستدرێژی ویستی شەخسیەتی
ئادەمیزاد بڕووخێنێ

شەڕ هەلگیرساو هەر لە سەرەتاوە ئەوەمان دەزانی کە مەبەست ڕووخاندنی ئەم بنیاتەیە ئەگەر بە ڕووخاندنی قەوارە ماددی‌یەکەی نەبێ کە سووچێکە لە سووچەکانی ئەم بنیاتە تازەیە بەلای کەمەوە دواخستنی ڕاپەڕاندنی نەخشەو بەرنامەکان‌و مەبەستی سەرەکیش ڕووخاندنی شەخسیەتی ئادەمیزادو وردوخاش‌کردنیەتی‌و بەم جۆرە دەگەڕێینەوە بۆ دواوە وەك ئەوەی کە بووین‌و ڕەنگە بۆ پلەیەکی تری دواکەوتن لە تێڕوانینا بۆ ژیان‌و توانای ژیان‌دەربڕین لە مەیدانەکانیاو ئەم وێنەیە ڕوون‌بوو لەبەردەم هەموو عیراقی‌یەکانا لەوپەڕی سەرەوەی عیراقەوە تا ئەوپەڕی خوارەوەی‌و لەوپەڕی ڕۆژهەلاتیەوە تا ئەم‌پەڕی ڕۆژاوای‌و لە هەموو پلەیەکداو هەموو توێژێکدا . مەبەستی دەستدرێژی‌یەکە ئاشکرایە کە سەرپانکردنەوەی ئەم تاقیکردنەوەیە .. دوو جۆرە ئەقلیەت هەن ئەقلیەتێك کە دەیەوێ هەمووی کۆمەلگا بگێڕێتەوەو بیخزێنێتە دالانی بۆگەنی ناشیرینترین وێنەیەك کەمێژووی پیا تێپەڕبووبێ پێش ٢٠٠ یا ٣٠٠ یا ٤٠٠ سال لەم ناوچەیەداو ئەقلیەتی بەشێکی ئەم چەرخەو هەرچەندە لە ڕوالەتە تایبەتی‌یە نیشتمانی‌و نەتەوایەتی‌یەکانیاو دەیەوێ دەورێکی سەرەکی ببینێ لەم چەرخەدا بۆ قازانجی عیراقی‌یەکان‌و نەتەوەو

پێش‌دەکەوێ‌و کێ دوادەکەوێ .. کێ گەلەکەی لێی ڕازی‌یەو کێ لە یەکەم ڕۆژەوە گەلەکەی بۆ لای خۆی ڕاکێشاوەو کێ ڕۆژ لە دوای ڕۆژو مانگ لە دوای مانگ گەلەکەی لەدەست چووە عیراقی‌یەکان بە هەموو توێژەکانیانەوە گەرم‌نەبوون‌و ئامادەنەبوون بە یەك مێشکی هۆشیارەوە بۆ ئەوەی دەستکەنە بنیاتنان وەك ئێستایان ، لە یەکەم مانگەکانی شۆڕشی تەمووزی سالی ١٩٦٨دا بەلکو لە یەکەم سالەکانی شۆڕشی تەمووزیشدا بەلام ئێستا وەك دەبینن کە وابوو ئەوەی لە سەرەتایەکی ساکارەوە دەست پێ‌بکا لە پشتگرتنی گەل‌و ئەنجا گەل بگەیەنێتە ڕادەیەك هەمووی پشتی بگرێ‌و پشتی ڕەوت بگرێ‌و دەورێکی سەرەکی‌یانەی وا بگێڕێ لە بنیاتنانی ڕەوتدا کە جیاوازبێ لەوەی کە شەپۆلی کینەی گەل بەسەر ڕژێمی کۆنا هەلگوزێ‌و وەریچەرخێنێ بۆ قازانجی خۆی‌و ئەنجا ڕۆژ لە دوای ڕۆژو مانگ لە دوای مانگ‌و سال دوای سال گەلی لەکیس بچێ ئا ئەمەیە ئەو جیاوازی‌یەی کە هەیە وەك ئەوەی کە ئێمە بە کورتی ئەیبینین لە نێوان دوو وێنەدا وێنەی دواکەوتن لە ئێراناو وێنەکەی تر لە عیراقدا .

ڕەشەبای زەرد لە نائومێدی

زیاتر هیچ ناچنێتەوە

ئێمە لە سەرەتاوە حیساباتمان لە سەر کارە ماددی‌یەکان دانەمەزراندووە هەرچەندە گرنگن لە بارودۆخی شەڕدا بەلام حیساباتی ئیعتیباری‌و بیروباوەڕو مرۆڤایەتی‌یانە هۆی بڕیاردەر بووە لە دلنیابوونمانا بەوەی کە ئەو ڕەشەبا زەردەی کە لە ئێرانەوە دێ بەهۆی ئەوەوە کە لە دەستەلاتدا نوێنەریەتی نائومێدی زیاتر هیچ ناچنێتەوە .

لەم بەراوردەوە کێ نوێنەری گەلەکەیەتی‌و کێ نوێنەری چەرخەو کێ لەگەل تێگەیشتنەکانی چەرخدا ناکۆك نیەو کێ دەیەوێ بیاڕووخێنێ .

بێ‌لایەن دەبەسترێ داوا لە ئێران دەکا شەڕ ڕاگرێ‌و کاتێ کە لە ئەنجوومەنی ئاسایشدا کۆنگرەیەك دەبەسترێ داوا لە ڕژێمی ئێران دەکا شەڕ ڕاگرێ ، عیراق بەگوێ‌ی دەکاو ڕژێمی ئێران بەگوێ‌ی ناکاو دروشمیان ئەوەیە کە عیراق داگیرکەن‌و ڕژێمێکی تیا دامەزرێنن لە جۆری ڕژێمەکەیان بێ با واز لە هەستی عیراقی‌یەکان بێنین چونکە زانراوە بەلام ئێمە لامان وایە ئێرانی‌یەکان قایل نابن یانی گەلی ئێران بەوە قایل نابێ کە لە عیراقدا ڕژێمێك دابمەزرێ وەك ئەو نموونەیەی لە ئێرانا هەیە .

دەلێین گەلانی ئێران قایل نابن چونکە لامان وا نیە گەلانی ئێران بەوە ڕازی دەبن کە ببن بە نوێنەری ئەو حالەتە دواکەوتووە یا بنی ئەو حالەتە دواکەوتووە لە بنیاتنانی مرۆڤایەتیدا کە بەسەر مرۆڤایەتیدا تێپەڕبووەو سەدەها سالە بەجێ‌یشتووەو ڕژێمی وا پێشکەوتوو هەیە لە تێڕوانینیا کە بە ئەقل بنیات‌دەنێ‌و لەگەل هۆو بیروڕا مرۆڤایەتی‌یەکانا مامەلە دەکاو ئەمانە باشترن بۆ گەلانی ئێران لە بوونی ڕژێمیکی تری دواکەوتوو لە سەر سنووری ئەمە نابێ نابێ .. خەیالێکی زۆر گەورەبوو لە مێشکی حوکمڕانانی ئێراناو ئێستا خۆیان بۆیان دەرکەوت کە لە سەر خەیال بوون بەلام خۆیان تووشی هەندێ دروشم کردووەو ئێستا زەحمەتە لێ‌یان پاشگەز ببنەوەو بەو ڕادەیە ئازاو هۆشیارو پڕباوەڕ نین بە گەل تاکو ڕاوەستن‌و بلێن بە هەلەدا چووبووبن‌و ئێستا ئەمە هەلەیەو ئەمە ڕاستە ئازایەتی لەوەدا نیە کە تفەنگ بگری بە دەستەوە بە تەنها تفەنگ هەلگرتن بە حالەتێکی ئازایەتی دادەنرێ لە تێڕوانینی مرۆڤایەتیدا کاتێ کە مرۆڤ بەهۆیەوە بەرگری لە مافی بکاو کاتێ کە ئەمە تێڕوانینێکی ئادەمیزادانە دەربڕێ لە ژیانا بەلام بە نیسبەت سەرکردەکانەوە ئازایەتی‌یان لەو بڕیارە دلێرانەدایە کە دەری‌دەکەن‌و لە سەر هۆشیاری‌و هەست وەستاون‌و ئەرکی ئەنجامی ئەم بڕیارانە هەلدەگرن کاتێ کە دەبینن ئەمە پێویستو گرنگە .

ئەوەی باوەڕی بە سەربەستی گەل نەبێت سەربەستی نادات بە ئافرەت

نەداینێ‌و سووربوون لە سەر بوردومانکردنی شارەکان‌و بلاومان‌کردەوە کەوا توانای ئەوەمان هەیە بە جارێ لە سی شاری ئێرانی بدەین بەلام بە سەرکردایەتی‌ی گشتیمان وت نیشانە هەر لە دوو شوێندا دیاری بکەن‌و پێ‌یان بلێن ئەگەر لە سەری بڕۆن ناچار دەبین لە شوێنی تریش بدەین چونکە مەبەستمان ئەوە نیە زۆرترین ژمارە بکوژین بەلکو مەبەستمان ئەوەیە بە گەلانی ئێران بسەلمێنین کە حوکمڕانەکانیان گومڕابوون‌و ڕێگای ڕاست بۆ ژیانیان ئاشتی‌و بە ئاشتی پێکەوە ژیانە لە نێوان عیراق‌و ئەوان‌و لە نێوان ئەوان‌و دەولەتەکانی ناوچەدا .

ئەمیندارین لە سەر بیروباوەڕمان

ئێمە ئەمیندارین لە سەر دەوری ئافرەت وەك چۆن ئەمیندارین لە سەر بیروباوەڕمان بە گشتی‌و بیروباوەڕمان کەرت‌کەرت نابێ‌و نابێ باوەڕمان بە دەورێکی ڕاست هەبێ بۆ پیاو بێ ئەوەی باوەڕمان هەبێ بە دەورێکی ڕاست بۆ ئافرەت‌و ئەگەر بیروباوەڕ کەرت‌کەرت کرا باوەڕی ڕاستەقینە لاسەنگ دەبێ .. دەبێ پشت بە عیراقی‌یەکان ببەستن داوا لە هەموو وەفدەکان دەکەم لە هەموو لایەکی جیهانەوە کە پشتیان پێ ببەستن لە دەربڕینی تێڕوانینی ئادەمیزادانەی ڕاست لە کۆمەلگاکەیانا بە گشتی بە نیوەی دووهەمی کۆمەلگاکەیانەوە کە ئافرەتی عیراقی‌یە .

پشت بە خوا بە خۆشی دەتانبینین .

● بەشی دووەم ●

نالی و زمانی ئەدەبی یەکگرتوو

● عبدالرزاق بیمار ●

ووردەکانی زمانەکەی نالی

ئنجا بابێین لەنزیکەوە سەیری کاکلی بابەتی کتێبەکەی مامۆستا شارەزا بکەین و بزانین داخوا زمانە ئەدەبی‌یەکەی نالی کامەیە ؟ تۆ بلێی وەکو نووسەر لە لاپەڕە (٣٥)دا دەڵێ کاری نالی بریتی بووبێ لە :

(هەڵبژاردنی ووشەی جۆراوجۆری زمانی کوردی و لە هەر مەڵبەندەو لە هەر دیالێکتەو بەشە دیالێکتێکی زمانی کوردی ووشەی شیعری وەرگرتووەو شیعرەکانی خۆی پێ دارشتوە ، تاکو لە هەر لایێکەوە شیعرەکانی بخوێنینەوە خوێندەواری ئەو لایانە بەشی خۆی تێدا بدۆزێتەوەو بەماڵی خۆی بزانێ ، بام زمانە ئەدەبی‌یەکەشی لە بنچینەدا لکە دیالێکتی سلێمانی بووبێ و جودا بێ لەگەڵ زمانی ئاخاوتنی خۆی) .

مامۆستا شارەزا لەسەرجەمی دیوانەکەی نالی کە بە هەزاران ووشەی تێدا دەبێ تەنیا (٢٤) ووشەی دەستنیشان کردووە کە گوایا لە بن‌لکە زاری شێوەی سلێمانی‌دا نی‌یەو لەشێوەو زارەکانی دی زمانی کوردی‌دا هەیە . لەم ٢٤ ووشەیەش تەنیا چواری بردۆتەوە سەر زاری کرمانجی‌ی ژووروو کە ئەمانەن (ئەز ، بلا ، نزانم ، سپیدە)و چەند ووشەیەکیشی بردۆتەوە سەر شێوەی ئاخاوتنی دەشتی گەرمیان ئیتر ئاوی بێنەو دەستان بشۆ ، واتا ڕێژەی ئەم ووشانە لەچاو ووشەکانی (هەر مەڵبەند)و (هەر دیالێکت)و (بەشە دیالێکتی) زمانی کوردی چەندە تاکو (لە هەر لایێکەوە شیعرەکانی بخوێننەوە خوێندەواری ئەم لایانە بەشی خۆی تێدا بدۆزێتەوە ؟

ئیدی وابزانم بۆ چوونەکەی مامۆستا شارەزا زۆردانە دەم و قەبەکردنی پێوە دیارەو هەر لەوە دەچێ یەکێك بڵێ (شێخ ڕەزا) زمانی هیندی زانیوە چونکە دوو ووشەی هیندی لە تاکە شیعرێکدا بەکار هێناوەو لە بەغداشدا چاوی بە هیندی‌یەکانی بابولشێخ کەوتووە (٤) ..

توکجاو شعر کجا ای بزی هندستانی
بەزبانی پەرت گوکە (روتی)و (پانی)

ئەمە لە چاو چەندی‌ی ووشەکاندا ، بەڵام لەلایەن چۆنێتی‌یانەوە ئەوا باسەکەمان دوو لکی لێ دەبێتەوە ، یەکەم ئایا ئەم ووشانەکە زار زمانی نالی و ئاخاوتنی خۆی‌دا نەبوون ؟ یان بڵێین ئایا زمانی شیعری نالی لەگەڵ زمانی ئاخاوتنی ڕۆژانەی خۆی جودا بووە ؟ دووەم ، ئایا لەنێوان بن‌لکی زاری سلێمانی و موکریانی و پشدەردا ئەو جیاوازی‌یەی ئەمڕۆ هەیە لە کۆنیشدا هەبووە ؟

لەوەڵامدا دەڵێین ، ئەگەر سەیری ئەدەب و فۆلکلۆری سەردەمی نالی و پێش نالی بکەین دەبینین زمانی شیعرو ئەدەب ئەو زمانە نەبووە کە ئەمڕۆ کتومت لە سلێمانی پێی دەئاخێون ئەوەی مامۆستا شارەزا لە شیعری نالی‌دا دەستنیشانی کردووەو بەشانازی‌یەوە بە نۆبەرەی کاری زمانی ئەدەبی‌ی کوردی داناوە زۆر کەمترە لەوەی کە لە شیعرو ئەدەبی ئەواندا هەیە ، واتا بەرهەمەکەی ئەوان گەلێ لە زاری کرمانجی نزیکترە تا شیعری نالی ، بەنموونە میستەر ریچ لە ساڵی ١٨٢٠ بەر لە ناسراوی و بڵاوبوونەوەی شیعری نالی دەگێڕێتەوە کە لەو گۆرانییانەی لە سلێمانی گوێی لێ دەبوو گۆرانی‌یەکە بەناوی (ئەز دەناڵم)و یەکێکی دیکە بەناوی (مەن کوژە بەناز مەلکێ جان)(٥) .

خۆ ڕەنجووری شاعیر هەر بەیتێك پێش نالی گوتوویەتی(٦) :

جاریکی (بلا) قەلبی سەلیمت بەوەفابێ
(ئەز) خانە خەرابم لەغەمی عەشقی جوانان
ڕەنگ ڕەنگ بووە ڕەنگم وەکو ڕەنگی (دە) خەزانان
غەیرەز (توو) کەسی (دیکە) نییە پشتو پەناهم
تەقصیرو خەتای من نەبوو لێکن (وەبوو) تەقدیر .

ڕەنجووری ئەگەر لە ساڵی (١٧٤٤) هاتبێتە دنیاوە مانای وایە ماوەیەکی باش بەر لە نالی ئەو ووشانەو ووشەی زیاترو تەعبیرو ڕاوێژی زیاتری بەکار هێناوە کە شایانن ببن بە نموونەو کەرەستەی باسەکەمان .

هەر بەم جۆرەش مەولانا خالید (١٧٧٩ – ١٨٢٧) لە (عەقیدە نامەی کوردیە)یدا تۆمەڵێك لە ووشەو دارشتنی لەم بابەتەی بەکار هێناوە . (دەبیێن . گردیان دەکاتەوە لە قەبریدا ڕۆی دەنێن . ئەسەر هەندێك . فریشتەی ڕەحمەتێن . ناوێنە جەهەننەمێ . بێنی خۆشترە)(٧) .

خۆ زمانی شێخ حسینی قازی (١٧٩٠ – ١٨٦٨) لە مەولوود نامەکەیدا ئەوەندە لە شێوەی ئاخاوتنی کۆیەو پشدەرو موکریانەوە نزیکە ، لەکۆیەو باوبوو وەختی خۆی منیش لە ووتارێکی دەستنووس و بڵاونەکراوەداو مامۆستا شارەزاش لە کتێبی (کۆیەو شاعیرانی)دا بە بەرهەمی حاجی مەلا عەبدوللای جەلیزادەی کۆییمان داناوە .

هەر بەم جۆرەش دەتوانین سەیری پەندی پێشینان و شیعری میللی‌ی ئەو سەردەمە بکەین ، خۆ عەلی بەردەشانی کە خەڵکی پشدەرە بە زمانێك بەیت و بەندو لاوژەی گوتووە کە لە ڕێژەی ووشەی کوردی هاوتای دەوڵەمەندیی زمانی شیعری نالی‌یەو درێژ کێشانی ڕێچکەی زمانی شیعری (ابن الحاج)و (ئەحمەدی کۆر)و (مەلای سیوچی)یە .

— شێوە ئاخاوتنی سلێمانی —

لێرەدا پێویستە ئەوە دەستنیشان بکەین کە ئەو جیاوازی‌یەی ئەمڕۆ لەنێوان ئاخاوتنی شاری سلێمانی و زمانی ئەدەبی‌دا بەرچاو دەکەوێ جیاوازی‌یەکی تازەیەو کەوتوەتە دوای سەردەمی نالی‌یەوە ، ئەوسا جیاوازی‌ی نێوان موکریانی و سلێمانی و کۆیی و پشدەری بە وێنە ئەم جیاوازی‌یە نەبووە کە ئێستا بەرچاو دەکەوێت هەر چەندە لە چوارچێوەی گشتیدا جیاوازی‌یەکە شتێکی زۆر گەورەش نی‌یە . هەروەکو مامۆستا هێمن دەڵێ :

(پاش ئەوەی سەرنجم دا ئەو بەیتەو شیعرەکانی عەلی بەردەشانی زانیم بەهەڵە چووم . زمانی بارەگای عەبدوورەحمان پاشای بەبە ئەوە بووە کە شاعیرانی چەرخی نۆزدەمان شیعری پێ گوتووە . یەعنی سابڵاخ و سولەیمانی دوو پایتەختی ئەو سەردەمی کوردستان بەیەك شێوە قسەیان کردووە کە بەداخەوە ئێستا زۆر لێك جوێ بوونەوە ، ئەگەر وانەبایە عەلی کەشایەری تایبەتی و نانخۆری پاشابووە شیعری بەشێوەیەك دادەنا کە پاشا پێی خۆشەو زمانی خۆیەتی و نەیدەگوت .

ئەمزم عەلی بەردەشانی
دە بەندیم ئەگەی زبانی(٨)

کە وابێ ئەوەی شارەزا گوتوویەتی بەتەواوی پێچەوانەی باری مێژوویی زار زمانەکەیە کاتێك کە لە لاپەڕە (٢٣)دا دەڵێ :

« ئەم شیعرانەی بەردەشانی یەکەمین ڕەنگدانەوەی باری نوێی حوکمرانێتی بابان بووە لەو سەردەمەدا ، بەڵام بەشێوەی شیعری میللی نەك شیعری کلاسیکی » .

واتا ئەمە زمانە ڕەسەنەکەبوو و زمانە ئەدەبی‌یەکەبوو کە نالی و شاعیرانی قوتابخانەی بابانیش کەمو زۆر لە بەکارهێنانی و پاراستنی و پەیڕەوکردنی داب و دەستوورەکانی دریغیان نەکرد .

بەڵام بە کۆژاندنەوەی سەدەی نۆزدەهەم و سەرەتای چەرخی بیستەم بەرە بەرە کەلێنی نێوان ئاخاوتن و زمانە ئەدەبی‌یەکە گەورەبوو ، کە لەدواییدا زمانی ئاخاوتنی سلێمانی یەکسەر ڕاگوێزرایەوە سەر لاپەڕەی ڕۆژنامەکان و کەلێنەکە گەورەتربوو .

بڕوانە گۆڤاری (ڕۆژی کورد)ی ئەستەنبوڵ و (پێشکەوتن)و (ڕوژی کورد)و (بانگی کوردستان)ی سلێمانی زۆر کەم نیشانەی بۆن تێ‌گەڕانی بەکارهێنانی شێوەی ئاخاوتنی سلێمانی هەست پێ دەکرێت ، کە دەگەینە ڕۆژنامەی (ژیانەوە)و (ژین)و گۆڤاری (دیاری‌ی کوردستان) پلە پلەی باو داکەوتنی بەکارهێنانی زمانی ئاخاوتن بەرچاو دەکەوێت خۆ بەتایبەتی لە نووسینەکانی مامۆستا توفیق وەهبی‌دا بەجارێ جیاوازی‌یەکە پەڕ دەگرێت و گەورەتر دەبێت . ئنجا بەرپرسیاری دەکەوێتە ئەستۆی ئەو کەسانەوە کە لە سی و چلەکاندا ڕێچکەی دوور کەوتنەوەو لێك دابڕانیان گرتە بەرو پێشەنگی خوێندەوارانی ئەوسای کورد بوون .

وەکو نموونەیەك و بەڵگەیەکی ئەم بەرپرسیاری‌یە مێژوویی‌یە با ئەم ووشانەی مامۆستایانی (مدرس) بخوێنینەوە کە دەربارەی لە چاپدانی دیوانی نالی و کوردی و سالم لەلایەن (کوردی و مەریوانی)یەوە گوتوویانە :

(نەبێ ڕەخنەی ئەوەیان لێ‌بگیرێ کە هەموو (دەکا) کانیان کردووە بە (ئەکا)و (دەوێ) بە (ئەوێ)و گوتی بە (وتی) . کەچی لە نوسخە دەسنووسەکاندا تێکرا دەکاو دەوێ و گوتی‌یە)(٩) . ئیتر ئەوەی ئێمە لە ساڵانی حەفتا بەولاوە لە کتێبەکانی قوتابخانەکانی کوردستاندا کردوومانەو لە ڕۆژنامەو گۆڤارو چاپەمەنی‌ی ئەمڕۆدا دەکرێت هەوڵی گرتنەبەری ڕێگەی ڕەسەن و سروشتی‌ی زمانەکەمان و پێچەوانەی هەوڵدانی لێك دابڕین و گەورەتر کردنی کەلێنی ناو زمانەکەمانە .

وەڵامدانەوەی تەواوی ئەو دوو خاڵەش کە لەمەوپێش دەستنیشانم کردن کاری زمانەوان و پسپۆڕانی زمانەو پشووی درێژی پشکنین و لێکۆڵینەوەو شیکردنەوەی زۆری پێ دەوێ و بەم

بڕوانە ل ١١

ژنگەه

● سەلمان گوڤلی ●

تیت و کوریشك و سەرچن

١

وا دایێکێ ..
ڕوناهی یا چاڤێت عەمێ
فیکە فیکە ئێ جانیکی
هاویش نابیتن بشالیکێ
یا دخازیتن
جد یدانێ
ژ خازگینیێت
ڤێ بەیانێ هاتین بویکێ
من نەدە سویندێ ،
بجوزیکێ ..
شیرێ تەل من حەرام بیتن
ژ ئەڤرو ویڤە
نەدەم خویکێ

* * *

٢

وا دلبەرێ ..
هزر و ئومێد و ئەگەرێ
دلداریێت تە ..
تێن و دچن
د خاڤ و لچن
کولانی نە
گەڕ گەڕوکن
بایەك ایدەت
ژ لاوازی تەڤ دێ پچن
ژخالا ... ئەڤین
سومبێلێت گو گراندی نەو
تیت و کوریشك و سەرچن
لێ نەبێژە ،
کەس نەمایە . من بحەبینیت
ئەزێ دلدار
ڕەخ و ڕوی پڕن ژقیزاو ..
مویەکێ تە هەما دئینیت
لەو دحەبینیت

* * *

٣

لو هەسەنو ..
بو شڤانێ بەر مامزا
نێ پیکە پیك و دنگینە
پزوکێت چوینە دەست پزا
شەیدانە ئەڤرکە هەمی
مەستن هەمی
بێژێ گەلو ..
ئەڤە چی‌یە .. ؟
دێ بێن نزا .. !!

* * *

٤

ئەرێ کالو ..
هەوارا من دێ تو وەرە
دەر یایە ئەز کەتیم تێدا
گەمیەکێ بینە یافەرە
موغلاجی نە
فبتێنە ..

بڕوانە ل ١١

چاڤەرێ

● جلال محمد دهوکی ●

دەمێ ڕوندکێت تە یارێ
بارین سەرێ ڤی سحارێ
ژ کانیکا هەر دوو چاڤا
ب ڕوی‌یا دا هاتن خارێ
ئەوێ گاڤێ من دزانی
هەر ڕوندکەکێ نالینەك بو
هەر نالینێ گازندەك بو
هەر گازندێ ئەگەرەك بو
ژ ئەگەرا ژی هویڤیەك بو
ئەو هیڤی ژی
پاشە ڕوژا من و تەبو
گەر ڕوژ بێتن
پەریا بویکێنیا خۆ یارێ
بو من و خۆ بخەملینی
جوتێ گەزیا
ب وان دەستا بڤەهینی
گەردەنا نازك و نازدار
بو من بینی
لێ فەلەکێ چەرخەك لێدا
گەمیا مە دلدارا جار دی
د دەریا دا نقوم کرو هێلا تێدا
ئەڤجا یارێ
ئەز مشەختم
مشەختەکێ بێ سەروشوین
هیڤی دکەم
لچاڤەڕیا من نە مینە
ڕوندکێ بخوین
بۆ چونا من نە بارینە
لچاڤەڕیا من نە مینە
دلێ من ماکا خەما خەمانە
جهێ ئەڤینێ تێدا نینە
جهێ خۆشیێ تێدا نینە
لچاڤەڕیا من نە مینە

چیرۆك :

دلبەرو ژن باب

عبدالکریم نادر گوهەرزی

ڕەخەکێ ڕوژێ ژبەر چیا دەرکەفت تیشك دا هەمی لایەکی خویساری جهێ خو لسەر داڤێت گیاو بەلگێت دارو باری چێکربو دەنگێ چویچك و بلبلا لدورێت گوندی خۆش‌ببو . دلبەر:- نها پا بخودێ من نڤێسژا سپێدێ نەکر، هێدیکا سەرێ خو ژبن جهێ‌خو ئینادەرێ و بەرێ خو دایێ کا ژن‌بابا وێ ژخەو ڕابی‌یە ئان‌نە! دگەل وێ‌گاڤێ ژن بابا وێ سەرێ خو بلندکرو چاڤێت وێ بدلبەرێ کەفتن و گوتێ :- هەی بێ‌شەرم تو بۆچی نارابی ئاگری خۆش‌کەی و چایدانکی دانیە سەر پەلا ؟ نێ ئەم مرین ژبرسادا. هەی بێ‌عەسل دێ‌ڕابە تەزێ مەسین ئاڤێ دانە سەر سۆبێ دائەزو بابێ‌تە تێر چاڤێت خو بناڤێت گەرم بشوین ما تو نزانی دنیا پاهیزەو سەرمایە ؟ ما ئەو دایکا تو لێ‌بی‌و شیر دایەتە چ جارا چ شیرەت لتە نەکرینەو چ تور نیشاتە نەدانەو تو فێری چ شولا نەکری کچێ ؟ بابێ وێ های ژێ هەیە بەلێ بەتەنێ کێشا بسەر چاڤێت خوداو هەر وەکی ئەڤە شەش شەڤ و ڕوژژە بێ‌نڤستی بەلێ چبکەت چیا بدەستێ وی نینە. ژن‌بابا دلبەرێ دەستێ خو هاڤێتە پرچا وێ و ژبن جهێ ڕاکێشاو جنێن دانێ و داڤەرەستێ بداراو گوتێ:- هەی کچا دای بابانە هەی سەرشۆر هەی بێ‌شەرم ئەوە ژدهی وەرە ئامانێت مە بێ‌لجهێ خو تە نەشوشتینە ئەڤە دوو‌ئینیە جلکێت مە بێت پیسن تو ناشۆی ما ئەز دلێ خو ژتە ڕحەت ناکەم مادێ هەڕو قارە قارا من و تە بیت ؟ دەنگێ دلبەرێ و قیژە قیژا وێ لخانی دەنگ ڤەددا چەند دارا دادنیتێ قاری ژێ بلندبن ئێ‌بابێ وێ چەند گوهـ لێ‌دبیت هندێ‌دی بێ چاڤێت خو دنقینیت. دلبەر نەچار بو چ ژن‌بابا وێ ڤیای هەمی بسەعەتەکێ کرن پاشی ڕابی هێدی دەستدا پێ‌نڤیسێ خو دەرسێت خو نڤیسین و دەفتەرێت خو هەڵ‌گرتن و چو قوتابخانێ. دلبەرێ بەرێ خودابێ هەڤالێت وێ بێ چایی و پسکێتا دخون و ڤەدخون. گوتە هەڤالەکا خو هەرێ کی پارا دەتە تە ؟ هەڤالا وێ گوتێ: هەمی ڕوژا بەری ئەم بهێینە قوتابخانێ دایکا من دوو دەرهەما دەتە من! دلبەر ماهزرێت خوکرن ئاخنکەك ڕاهێلاو گوت:- هەی هۆ هەی هۆ زەمان دەمێ دایکا من یاساخ ئەز چەند دڤیام دەستێ خو بسەرێ من‌دا دئینا خارێ هەمی شەڤ پشتا من دپەرخاند هەتا ئەز دبەرڕا دخەو دچووم هندەك ڕوژا دا پارێ دەتە من بەلێ نەهەمی ڕوژا . ئەو یاساخ من چا چێ‌نەدەکردو ئامان نەدشوشتن و دگەل جلکا لێ دایکامن دا ڤان شولا هەمیا کەت و ئەز داچمە بەر بەرخاو دەرسێت خۆ نڤیسم و خوینم. ڕوندکێت چاڤێت دلبەرێ وەکی تاڤێت بارانێ لسەر ڕویێت وێ‌دا دهاتنە خارێ و گەنجی ڤێدکەتن. چەند ڕۆژو سال و زەمان چون حالێ دلبەرێ دگەل ژن‌بابا وێ ئەڤە بو بابێ وێ هەر داددلێ خودا بێژیت یارەبی ئەڤ دلبەرامن و دایکا وێ نەدهێلا لسەر عەردی برێڤە بچیت. نوکە ئەز ڕوژ بو ڕوژێ یا ڕادوەریت و ڕەنگێ وێ هەرێ دامایی و زەرو پێتی‌یە. ئەز نزانم چ دێ ببینم دا ئەزو ئەو ژڤی دەردی رزگار ببین. لێ یاژ هەمیا چێتر ئەوە ئەم خو ژڤێ مەیمینکێ رزگار بکەین. ئە زکچا خو نادەمە بزنەکا کێرنەهاتی بلا ئەز بێ‌ژن بمینم من پێ خوشترە نەکو دلبەر دڤی حالی‌دا ڕەزیل ببیت دێ ڕوژەکێ کوژیت و خولێ بسەرێ من وەرکەت. بابێ وێ گازی کرێ. دلبەر وەرە ڤێرە. دلبەر چولجهێ پێلاڤا ڕاوەستیاو دەستێت خو دانانە سەرێك و گوتێ بەلێ باب تە چ دڤێت ئەز یا ئامادەمە. بابێ وێ گوتێ وەرە نك من کچامن نەترسە. بەلێ ئەز چ‌دبێژمەتە توگوهێ خو بدەمن باشە؟ دلبەرێ گوتێ باشە باب . بابێ وێ گوتێ کچامن هەکو سوبەهی وێ بێ غیرەتێ شولەك گوتە تە تو گوهێ خو نەدەیێ. باب دێ!! دێ چ؟ تە شول پێ‌نەبیت ئەز دێ چ بسەرێ وێ ئینم. ڕوژا پاشتر سپێدێ. ژن‌بابا دلبەرێ گازی کرێ دلبەر کچێ هەی بێ‌غیر!! هێشتا ژن‌بابا وێ گوتنا خو بدیماهی نەئینابو بابێ دلبەرێ ڕابی ژن‌بابا وێ دەرئێخست و چو مالا بابێ خو هەیامەکێ خوش ئێزیکی شەش هەیڤا مالمالا بابێ‌خو بانێ بووێ وەسا ناقەتێت. جارەکادی بێ‌ی ئێك بێژیتێ یان ئێك بچیتە دویڤ، ئەو بخو چو نك دلبەرێ و بابێ وێ و گوتە وانا من‌کرو هوین نەکەن ژن‌بابا دلبەرێ خو د دلبەرێ وەرکرو چاڤێت وێ ماچی‌کرن و گوتێ ئێدی ئەز چ‌جارا دلێ تەو بابێ تە ناهێلم .

Institut kurde de Paris

بەسەرپەرشتی بەڕێز سەرەکی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ئۆتۆنۆمی ناوچەی کوردستان

ئاهەنگەکانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی

٩ - ١٩٨٥/٣/١١

شاری هەولێر لەم چەند ڕۆژانەی دوواییدا و لە چوارچێوەی ئاهەنگ گێران بە ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی ، چەندان جموجۆڵی ڕۆشنبیری‌و ڕاگەیاندنی بە خۆیەوە بینی کە تیایدا دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی بەهاوکاری دام‌و دەزگا ڕۆشنبیرییەکان سازی کرد .

سەر لەبەیانی ڕۆژی شەممەو لە ژێر دروشمی « لە ژێر چاوەدێری کردنی سەرەکی فەرماندە صدام حسین ڕۆشنبیری کوردی دەگەشێتەوە »و بە چاوەدێری بەڕێز یحی محمد رشید جاف سەرەکی ئەنجومەنی ڕاپەڕاندنی ناوچەی کوردستان چالاکیەکان دەستی پێکردو ماوەی سێ ڕۆژی خایاندو بەڕێزان ئەمینداره گشتیەکان‌و لێپرسراوانی هۆبەی هەولێر ئامادەی بوون .

لە سەرەتای ئەو کۆرە شیعرییەدا کە دەزگاکەمان لە یەکەم ڕۆژی چالاکیەکاندا ڕێکی‌خست .

بەڕێز یحی محمد رشید جاف ووتەیەکی خوێندەوە کە تیایدا ووتی :

لە ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردیدا ، سڵاوی پڕ بە دڵ پێشکەش بە ئێوەی بەڕێزو ڕۆشنبیرانی گەلی کورد ئەکەم‌و هیوامان بەهێزە کە هەموو لایەك دلێرانە بازووی هەوڵ‌و کۆششی لێ‌هەڵکەن‌و خامەیان بەشێوەیەکی کاریگەرتر بخەنە کۆڕی خەبات لە پێناوی گەشەپێدانی بزووتنەوەی ڕۆشنبری کوردی . بێ‌گومان سەردانەکەی سەرەکی فەرماندە بۆ دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی نیشانەیەکی ڕووناکی بایەخ پێدانی فراوانی سەرکردایەتی‌یە .. بۆیە ئەرکی سەرشانی هەموو لایەکمانە کە سوود لەم بوارە وەرگرین بۆ خزمەتی بەرفراوانتری ڕۆشنبیری کوردی‌و یادکردنەوەی ئەم ڕۆژە ببێتە هاندەر بۆ پتەوکردنی یەکێتی نیشتمانی ..

● **دوای ئەوە بەڕێز مصلح جلالی بەڕێوەبەری گشتی دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی ووتەیەکی خوێندەوەو تیایدا ووتی :**

مایەی شەرەفمەندیەکی مەزنە بۆ ڕۆشنبیری کوردی‌و دەزگای ڕۆشنبیری کوردی کە پێشوازی لە هاوڕێ‌و مامۆستاو ڕابەری خۆی بکات لە کۆڕی کارنامەی ساڵی ١٩٨٣ی دەزگاکەمان ، بۆ بایەخ‌و ئەمری ئەو ڕۆژەو گرینگی ڕاسپاردەکانی سەرەکی فەرماندە بڕیاردرا کە ڕۆژی نۆی ئازاری هەموو ساڵێ ببێتە ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی .

هەروەها بەڕێزی ووتی :

ئەم ڕۆژە ، ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردییە ، ڕۆژی ووشەی گەش ، کە بۆنداره بە نیشتمان پەروەرانەی عیراقی ، ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی کە ڕووناکە بە تیشکی ڕێبازی شۆڕشی ١٧ - ٣٠ تەمووز ... ئیتر ئەمرێ ووشەی پاك‌و شۆڕشی مەزن‌و سەرەکی ڕابەر صدام حسین ، بەخشش‌و بەردەوام بوون بۆ ڕۆشنبیری ، بۆ سەربەستی ، بۆ سۆشیالیستی .

هەروەها ووتی :

هەر لەو ڕۆژەوە کە شەرەفمەندبووین بە سەردانەکەی ، ووتەکانی لە گوێماندا دەزرنگێتەوە . لە ناخماندا دەچێتە خوارەوە . گیانمان ڕووناك دەکاتەوە ، پاشەڕۆژمان لە بەردەمدا بەهێزتر دەکات . پاشەڕۆژی ڕووناکی عیراقی خۆشەویست‌و بەهێزو پێشکەوتووی یەکگرتوو . ووتەکانی سنوورێکی سەوزبوو بۆ عیراقی‌یەتی‌و کوردایەتیمان‌و هەموو دەرگاکانی ڕووناك کردەوە لە کاروانی خێرو بیناکاری‌و پێشکەوتن .

ئەنجا بەڕێزی بەدرێژی باسی بایەخی ئەو ڕۆژەی کردو گەلێك بەڵگەی نیشتمانی هێنایەوە کە لایەنی گەشی مێژوو و ڕۆشنبیری کوردی دەنوێنی‌و هیوای خواست کە ڕۆشنبیرانی کورد کە لە کاروانی خزمەتی جوڵانەوەی ڕۆشنبیری کوردی بەردەوام بن‌و تەقەللای دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی ڕوون‌کردەوە لە خزمەتی تێکڕای بزوتنەوەی ڕۆشنبیری کوردی‌و ئاسۆی پاشەڕۆژی .

● **پاشان مامۆستا محمود زامدار ..**

یەکە یەکە شاعیرانی کۆڕەکەی پێشکەش کردو لە نێوان ئەوانیشدا کۆپلەی شیعری کلاسیکی ناسکی دەخوێندەوە ...

لە سەرەتا پیربال محمودی شاعیر ووتی :

مەشخەڵی ئازادی خوازان

خۆری بیروباوەڕین
پشتمان نادەینە ئاگر
گشتمان جەنگاوەرین
شاسوارو قارەمانین

ڕاپەڕین‌و هێرشین
پشتیوانی نیشتمانین
پاسەوانی شۆڕشین

* * *

بوومەلەرزەو گەردەلوولین
زەبرو پۆڵاو ئاسنین
گێژەنەی لافاوی فوولین
پێچی دەریای بێ‌بنین
ڕابەری لات‌و هەژارین
هاندەرو ماف پەروەرین

میللەتێکی ئاشتی خوازین
دوژمنی داگیرکەرین

● **بەڵام کاك مەغدید سۆران وای هەڵدایە :**

زەنگی بانگەوازی دەروون
لە گۆی مەمکی هیوای گەردوون
لە سەرلێوی شکۆفەی ژین
لە مەهاباد تا بستێن
دەنگدانەوەی ژین‌و ژانە
نەوای منالی بەیانە

● بە ناونیشانی « لەسەنگەری گەل‌و ووڵات »

من بە دیداری ئەو ڕۆژەم
ئارەزووی کاتی ئەو تۆزەم
ئێمە ڕۆڵەی نیشتمانین
خاوەن هەست‌و بیری جوانین

● عبدالخالق سەرسامی شاعیر شیعرەکەی بە ناونیشانی « کاتێ کە شیعریش گوڵ دەگرێ » وا هۆنیەوە :

کە منال بووم
ئەم ئەزانی بۆ گوڵزارو گوڵم ئەویت
ئەم ئەزانی بۆ ئاسمانی شینی چاوگەش
زەردەخەنەی فێر ئەکردم ..
گریانیشی توند ئەگرتە دڵ‌و باوەش
ئەم ئەزانی ، بۆ شەو هێندە میهرەبان بوو
ئەو گوێ گرێکی هێمنو ..
ترپەی خەونی دڵی منیش
میهرەجان بوو ..

● کە نۆرەی شیعری « سەربردەی کۆنە زەمانی عەشمی » ئازم دڵبەند هات ، سەربردەی شیعرەکەی وا گێڕایەوە :

من کۆنە زەمانی عەشقم
کانی شاخی هەڵاڵات بووم
قەت نەیدەزانی تۆران چیە ..
لە کلۆ بەفری ترۆبکی قەندیلی ڕاهاتبوو
لە ئەیلوولێ

مرۆڤ نین‌و دڕندەن
خوێنی گەلەکەیان .. دەخۆنەوە
دوور لە تۆ ..
لەناو خەیاڵی عەشقی پاکی تۆدا

ڕێبواری بووم
لەتەك بناری هەڵگوردا ..
ئەڕۆیشتم ..
چاوم لێ‌بوو
دار بە ڕووەکان باڵی ڕەشیان
بەسەر سینگی هەڵۆکانا کشابوو ..

● **پێش ئەوەش ، عبدالله عباسی شاعیرو ڕۆژنامەنووس شیعرێکی هۆنیەوە ...**

ئەنجا چەپکە گوڵێك لەلایەن بەڕێز محمد امین محمد ئەمینداری گشتی ڕۆشنبیری‌و لاوان پێشکەش بە دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی کرا کە بەڕێز مصلح جلالی بەڕێوەبەری دەزگاکە وەری‌گرت .. هەر بۆ هەمان ڕۆژو لە هۆڵی کتێبخانەی گشتی لە هەولێر ، پیشانگای کتێبی کوردی کرایەوە کە دەزگاکەمان ڕێکی‌خست .

● ڕۆژانی دووایی ئاهەنگی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی ئەم چالاکی‌یە هەمە چەشنانەی بەخۆیەوە بینی : پیشانگای ڕۆژنامەنووسی کوردی کە دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی لە هۆڵی ڕۆشنبیری جەماوەردا سازی‌کردو پیشانگایەکی تەشکیلی لە قەڵای هەولێر لە لایەن ئەمیندارێتی گشتی ڕۆشنبیری‌و لاوان ڕێکی خست .

هەروەها پیشانگایەکی کتێبی عیراقی کە دەزگای نیشتمانی بڵاوکردنەوەو دابەش‌کردن لە هەولێر پێی هەڵساو پیشانگایەکی ڕازاوەی کۆمەڵەی هونەرە جوانەکانی کورد لە هەولێر کە بریتی بو لە کۆمەڵێ وێنەی فۆتۆگرافی‌و بە ناونیشانی « پیشانگای بەفروچیا » سازکرا .

شێرزاد : لقی هەولێر
« غازی » وێنەکانی گرتووە

وەکو بووکی نێو کەژاوە
سپی دەچوو ..

● جلال ملا حسن خۆشناو ووتی :

شارۆچکەی قووم ..
شارۆچکەی شووم
جێ‌نشینی پیلان گێڕان
ئەی بارەگای دژی گەلان
هەر پیلان‌و هەر نەخشەیەك
با نەخشی کا هەر دەستەیەك
وەکو بەفری دوای باران
خۆی ناگری‌و ئەتوێتەوە .

● بەڵام شاعیری لاو رزگار اسماعیل ووتی :

مەهاباد .. ئەوانەی تۆیان وون کردووە ..

جلال ساکاری شاعیر ووتی :

خەباتی لاوان بۆ گەلە
یەکتر بگرن ئەمڕۆ هەلە

Institut Kurde de Paris

لــە چوارچێوەی ئاهەنگەکانی «ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی»

پێشانگایەکی نموونەیی کتێبی کوردی

لــە چوارچێوەی ئاهەنگەکانی «ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی» لــە پارێزگای هەولێر لــە ڕۆژی ٩-٣-١٩٨٥ لــە هۆڵی کتێبخانەی گشتی پێشانگایەکی فراوان بۆ کتێبی کوردی و ڕۆژنامەنووسی کوردی ڕێکخرا لەژێر چاودێری بەڕێز محمد امین محمد احمد ئەمینداری گشتی ڕۆشنبیری و لاوانی ناوچەی کوردستان و بە ئامادەبوونی بەڕێزان محمد محی‌الدین محمد جێگری ئەمینداری گشتی ڕۆشنبیری و لاوان و مصلح جلالی بەڕێوەبەری گشتی دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی و سەرەکی لیژنەی باڵای میهرەجان و ژمارەیەکی زۆر لە ئەدیب و نوسەرانی کورد ..

پێشانگاکە بریتی بوو لە ژمارەیەکی زۆری کتێبی کوردی و ڕۆژنامە کوردییەکان جا هەر لە «کوردستان»ەوە بگرە تا دەگاتە ئەمڕۆی ڕۆژنامەکەری کوردی ئەمە جگە لە گەلێک کتێبی کۆن و نوێی کوردی .. کە ڕووی گەشی چاپەمەنی کوردی نیشان دەدا لە سایەی جولانەوەی بەردەوامی شۆرشی مەزن شۆرشی ١٧-٣٠ی گەلاوێژی پیرۆز . ئاشکراشە کە ئەم ڕۆژە خاسیەتێکی تایبەتی خۆی هەیە چونکە سەردانی سەرەکی خۆشەویست صدام حسین بۆ دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی ئاوڕدانەوەیەکی گەش بوو بۆ ئەدەب و ئەدیبانی کورد و دەرگایەکی واڵای کردەوە لەبەردەم ڕۆشنبیرانی کورد وەک وتی (بنوسن .. شیعرو چیرۆک و مێژووی کورد بنوسن ... باسی شارستانیەت بکەن ، چونکە کورد خاوەنی مێژووی هەزاران ساڵی شارستانیەتە گرنگ بەشداری کردنی هەموو لایەک - بەشداری کردنە لە بەرەو پێشەوەبردنی ئەدەب و ڕۆشنبیری کوردی. ئینجا ئەدیبی ناسراو کاک محمود زامدار کەوتە گێڕانەوەی سەرو سەربردەی ئەم ڕۆژنامانە بۆ هەموو لایەک کە چێژی زیاتری بەخشی ، چونکە شارەزابوون و پێزانینی مێژووی ڕۆژنامەکانی (گڕوگاڵ ، هاوار ، ژیان ، نزار ، ڕوناهی ..) ڕوناکی‌یەکی گرنگی خستە سەر ڕۆشنبیریەتی کوردی .. لە دوایی‌دا بەڕێز محمد امین محمد احمد ئەمینداری گشتی ڕۆشنبیری و لاوان وتەیەکی لە دەفتەری سەردانی پێشانگاکە نوسی و تیایدا دەڵێ :

ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی گەورەترین ڕووداوی مێژوویی‌یە لە کاروانی ئەدەب و ڕۆشنبیری کوردی چونکە سەردانی سەرەکی خۆشەویست صدام حسین بۆ دەزگای ڕۆشنبیری و بڵاوکردنەوەی کوردی یانی سەردان بۆ هەموو دەزگا ئەدەبی و ڕۆشنبیری‌یەکان .. جا پێویستە ئەدیب و نوسەران ئەو هەلە بە هەلێکی سودبەخشانە وەرگرن و بیکەن بە ئیلهام بۆ نوسینەکانیان هیوام سەرکەوتنی هەموو لایەکە ..

بەم جۆرە ڕۆژی یەکەمی میهرەجان کۆتایی هات و چووینە چالاکی‌یەکانی ڕۆژی دووەمەوە .

ئامادەبوان :- لەسلێمانی‌یەوە بەڕێزان دکتۆر عزالدین مصطفی ڕەسول و یارسین بەرزنجی و ساجد ئاوارەو بەشداری «ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی»یان کردبوو

★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★★

ڕۆژا ڕۆشنبیری کوردی

ئاهەنگەکا هونەری

ب بیرهاتنا ڕۆژا ڕوشەنبیریا کوردی و بیرهاتنا سەردانا سەرۆکێ قوماندار صدام حسین بو دەزگا ڕوشەنبیری و بەلافکرنا کوردی ، شەف بیریەکا هونەری ل بارەگایێ ئەوجێ ل دەڤەدا شەرانشێ پێک‌ئینا و دەزگا ڕوشەنبیری و بەلاڤ کرنا کوردی تایێ دهوکی بشکداری ل گەل کرو گەلەک ستران و دیلان هاتنە پێش کێش کرن و ئەڤان هونەرمەندا پشکداری کر هونەرمەندێ گەنج ئەردوان زاخۆیی و هەر وەسا هونەرمەند خودێدا چەند سترانێت فولکلوری پێش کێش کرن و هونەرمەند حاجی شاکر ئێدەرێت دهول و زرنایێ بشکداری کر و چەند ڕەنگێت دەراتێت کوردی هاتنە پێش کێش کرن و لگەل ڤێ کەیف و خوشیێ ل سەر جیایێت بەفر گرتی ل دەڤەرا شەرانشێ لقەزا زاخۆ نیشانێت هیڤیێ و گرنژینێ ل سەر دەڤێت

خۆشیا خۆوبۆشە ڕکەرا دبارکر بڤێ هەلکەفتنا پیرۆز .. هەلکەفتنا ڕۆژا ڕەوشەنبیریا کوردی و سەرەدانا سەرۆکێ قوماندار صدام حسین بۆ دەزگەها ڕەوشەنبیری و بەلاڤ کرنا کوردی ..

هەروەها چەند گۆتارێت دی ژی هاتنە خاندن تێدا پیرۆز بایا ڤێ ڕۆژا پیرۆز کرن ..

و لدویماهیێ هەمی شەرکەر و هونەرمەندا ئەهدا وەفاداریێ و دلسۆزیێ نوی کرن بۆ قوماندارێ پارت و شورەشێ و سەرۆکێ قوماندار صدام حسین کو هەر دئامادەنە بۆ خو گۆری کرنێ بۆ ڤی وەلاتێ خوشتڤی.

شەرکەرێت قارەمان یا دیاربو ونیشانێت سەرکەفتنێ لسەر رویێ وان دیار بۆن کو هەر گاڤ و هەر دەم د ئامادەنە بۆ بەرەڤانیا ڤی وەلاتی ژ دەست درێژییێت حاکمێت قوم و تەهرانێ .

پشتی هنگی کاک مجید عگید گۆتارەک خاند ژلایێ تایێ دهوکێ ڤە بێ دەزگەها ڕەوشەنبیری و بەلاڤ کرنا کوردی و سوپاسیا وان هەمی حازرا کرو وان هونەرمەندێن پشکداری کربن دڤێ ئاهەنگێدا .. هەروەسا سوپاسیا وان شەرکەران کر بێت ئامادەبۆن دڤێ ئاهەنگێدا یاکو هاتبە کرن دناڤ وان چل و چیاندا و وان دارو دارستانادا پشتی کو هاتینە ڕازاندن و خەملاندن ببەفرا سپی و سادە هەرچەندە دونیا گەلەکا سڕو سارە بۆ بەلێ دلێت شەرکەرێت مە گەلەک گەرم و گۆڕبوو و نەدخەما سڕو سەقەمێ نە .. چنکو براستی ئەو شەڕکەرن و خوین گەرمن ..

پشتی هنگی هێژا فارس مصطفی گۆتارەک خاند و کەیف

جسیم ابراهیم دوسکی
تایێ دهوکێ

دوژمنی هاوجۆر

کرم علي محمد

ئەوەی بەشێنی گۆرانکاری و شێوەی ڕەفتاری ڕژێمی دیمەشق و ڕژێمی تاران بکەوێ .. بەتایبەتی لەم ڕۆژانەیەدا . ئەوزەحمەت و پشکنین و بیرکردنەوەیەی ناوێ بۆ ئەوەی شتە لەیەک‌چووەکان نێوان هەردوو لا بۆی ئاشکرا بێت ..

لە ئێراندا بەربەرەکانیەکی تیژو کوشندە نێوان دەستەودایەرەی ڕژێمدا سەری هەڵداوەتەوە هەر کەسێک و هەرلایەک دەیەوێ ببێتە جێ‌گری خومەینی .. مونتەزری لە قوم چاودێروانە..! لە دیمەشقیش شەرێکی هەمیشەیی وترسناک دەستی پێ کردووە ئەویش لەسەر دەسەڵات وەرگرتنەو جێگری ئەسەد. رفعەت لە شەقامەکانی شانزلیزی بەپەروشەوە چاودەروانە ..! هەرچەندە ڕژێمی ئەسەد هەوڵ دەدات و وا پیشان بدات شەری خیلافەت کۆتایی هاتووەو ئەسەد سەرەکی هەڵوێستە. بەڵام ڕاستیەکەی ئەوەیە ناکۆکی و شەڕ هێشتا بەردەوامە . ئەگەر وا نەبێ ئیتر لەبەر چ هۆیەک لێپرسراوێتی و ئیش و کاری دوو جێگری سەرۆک دەست‌نیشان کراوە ..!

لەئێراندا کێشەو شپرزەیی و خنکاندنی باری ئابوری گەیشتۆتە لوتکە ئەویش لەئەنجامی گەمارۆدانی سوپای عێراق بەسەر دوورگەی خەرگدا و .. کەم‌بوونی کەل و پەلی خواردەمەنی و سەرهەڵدانی بازاری ڕەش ..!

لە سوریاشدا دیسان هەمان کێشە بە هەمان جۆرو شێوە قیت سەری هەڵداوەتەوە .. نان چنگ ناکەوێت و ئارد بەدەگمەن بەچاو دەبینرێت . شەکرو برنج و گۆشت و مریشک هەواڵیان مەپرسە ..!

ڕژێمی سوریا لەلایەن باری سیاسیەوە بەفرو فێڵ و درۆزنی و پێچاوپێچ لەگەڵ وڵاتانی عەرەب و جیهاندا مامەڵە دەکات بەجۆرێک قسە دەکات و بەجۆرێکی کە ڕەفتاردەکات .. باسی نزیک بوونی جەنگێکی ڕووبەڕوو لەگەڵ «اسرائیل»دا دەکات.!

کەچی نێراوەکانی لە پایتەختی وڵاتانی ڕۆژئاوادا کۆدەبنەوەو پیلان دژی عەرەب دادەنێن و جۆرەها پەیمان مۆردەکەن .. دیسان ڕژێمی تاران بەهەمان شێواز باسی ئیمپریالیزم و زایۆنیزم دەکات و دروشمی ڕەنگاو ڕەنگ هەڵدەواسێت و بە دەنگێکی بەرز مردن و نەمان بۆ «ئیسرائیل» دەخوازێت.. کەچی بەئاشکرا نێراوەکانی چەک لێیان دەکڕن و هەزاربیانۆو درۆودەلەسە بۆ کردەوەکەیان دەدۆزنەوەیەکێ لەوانە گوایە لەوەختی شادا قەرزیان لەئێران کردووەو ئێستا لەجیاتی ئەوە چەکیان لێ وەردەکرن..

لە ئێرانی «خومەینی»دا کوشتن و برین و لێدان و تۆقاندن و لەسێدارەدان و پشت گوێ‌خستنی مافی خەڵکی و نەتەوەکانی نێو ئێران و لەناوبردنی ئەوانە دژ بە ڕژێمن شێوەیەکی ئاسایی وەرگرتووە .. مەودایەکی دوورو درێژ ئێستانێوان مەلاکاو گەلانی ئێراندا هەیە. چونکە ئێرانیەکان تائەم‌ساتە لە کوشتن و برسیەتی و نەهاتی زیاتر هیچی‌تریان نەدیووە ..

ڕژێمی ئەسەد پیس‌ترین جۆری لەناوبردن و تۆقینی بەکارهێناوە دژی عەرەب لەسوریادا بەڵام دیسان نەیتوانیوە بیانخنکێنێت و لەناویان بەرێت .. تائەم وەختەو ئەم ساتە ڕژێم ترسێکی گەورەی لە دڵدایەو هەزار حیساب بۆ هەرەشەو کوڕەشەیان دەکات و چاوەڕوانی ڕۆژی ڕەش و تاریکی‌ی خۆی دەکات ..

سەرنجێکی ترمان ماوەگەلێ گرنگ و بەنرخە ئەویش ڕژێمی تاران هەوڵ‌دەدات واپیشان‌بدات کە نیەتیان لەگەڵ «شەیتانە گەورەکەو دەوڵەتانی تردا پاکە قسەو کوفتی زۆر لەبارەی ئارەزوو نیازیانەوە دەکەن بۆ ئەوەی پەیوەندیان لەگەڵ ئەووڵاتانەیەدا بەهێزبکەن .. دیسان ڕاپۆرتی سیاسی‌باسی ئەوە دەکات کە ڕژێم خۆی ئامادە دەکات بۆ ئەوەی ناکۆکیەکانی لەگەڵ «ئیمپریالیزمەکاندا» نەهێڵێت و لەگەڵ دەوڵەتانی ڕۆژئاوادا ڕێککەوێت .. ئەمانەو جگە لەوەی هەردوو لا ڕەقیان لە عێراقەو پەژارەو خەفەتی سەرکەوتنەکانی عێراق پێکەوە دەخۆنەوە ..!

ئاردی - پاشماوە

بڵێت (خۆشەویستەکەم لە ناو دڵی مندا دانشتووی) دەبێ برای نووسەر بفەرموێ ، بۆچی ئەم خۆشەویستە بەم قەبارە گەورەیە دەبێ بووکە شووشەیەکی بچکۆلانە بێت تا لە ناو ئەو دڵە بچوکەدا دانیشێ .. ؟ مادامەکێ هێندەی خۆش دەوێ بۆ هێندەی بچوک کردۆتەوە ؟ منیش دەڵێم خۆ ئەگەر دڵەکەیشی گەورە کردبوایەو بە بەر خۆشەویستەکەی هەڵکێشابا لەم حاڵەتەیش هەر وەکو حاڵەتی یەکەم و بە یەک نرخ دەشکانەوە . بۆیە لە هەر دوو کۆپلەدا بچوک کردنەکە بە قەد گەورە کردنەکەیە .

٢ - لە مەسەلەی کارتێکردن و ئەو نموونەیەی برای نووسەر وەدیاری خستووە . نامەوێ گەلێک درێژە بە نووسینەکەمەوە بدەم چونکە ئەم بابەتە ووتارێکی تێر و تەسەلی سەربەخۆی گەرەکە کە بە سەدان شیعر بە نموونە بهێنمەوە لەم ڕووەوە وەختێ شاعیران خۆشترین بیرەوەری و یادگاری منداڵیتی خۆیان نیشان دەدەن ، بەڵام هەر یەکێ بە وێنەیەکی سەربەخۆ و جیا جیا ... دەبێ ئەم ڕاستیەمان لە بەر چاو بێت ، ئێمە لە ناو کۆمەڵێکدا دەژین دەورو بەرو سروشت و خاوخێزان بە پێی قەبارەی کاریگەری و حسی شاعیر لە شیعردا شوێن پێی خۆی دەکاتەوە ، ئەم شیعرەی کاکی نووسەر بە نمرەی هێناوەتەوە ئەمە دەقی بیرۆکە کەیە کە کاک عبدالله پەشێوی شاعیر دەفەرموێ لە شیعری ئەگەر ئەمجارە بێمەوە « ئەی دایە گیان ، من لە یادمە کە منداڵ بوومەو گڵ و قوڕم خواردووە تۆش زللەیەکت لێ داوم و پێت توڕ داوم و ئێستایش گەورەم و ئەگەر ئەمجارە بێمەوە وەکو سەردەمی منداڵی هەرچی بێتە سەر ڕێم بەردو گڵ و قوڕو دار دەیلێسمەوە » ئاوا باسی قوناخێک دەکات کە لە تەمەنی ساڵێک تاکو دوو ساڵان بووەو قوڕی خواردووە ئێستا خۆشەویستی ئەم قوڕو خاک و خۆڵەی لە یاد ماوە وە وای لێ کردووە لە گەڵ غوربەت و گێڕانەوەی بیرەوەریەکانیدا جێ‌نزرگەی بێتەوە خەیاڵ کە گوندی بێرکۆت بووە ... کەچی سەبارەت بە کۆپلە شیعرەکەی من (تەناف) باسی قوناخێک دەکەم کە قوتابی سەرەتایی بوویمەو ئێستا بە یادی دایکما دەهێنمەوەو پێی ئەڵێم لە بیرتە کە شەنگە سێوێکت بە تەنافی حەوشەکەمان وەدەکردو منیش خۆم بۆ هەڵدەهاوێشت و دەستم نەدەگیشتێ .. ئێستایش ئەم سێوە بووە بە دڵم و کچێک بردوویەتی و بە تەنافی حەوشەکەی خۆیانی وەکردووەو دەستم نایگاتێ .

نازانم چ پەیوەندیەکی بە بیرۆکەی کاک (عبدالله پەشێو)وە هەیە تا دەست نیشانم کردبا ؟

لە پاشاندا چ شاعیرێک هەیە لە کوردستاندا بژیت و لە شیعرەکانیا باسی چیا و کانی و ڕووبارو کەو و بەفر نەکات .. بۆ ؟ چونکە چاو دەگێڕێ لە دەورو بەری خۆیدا ئەم کەرستانەی دێتەوە یاد کە تێکەڵی خوێن و ڕووداوو ژیانی بووە تا لە شیعردا بە کاری بهێنێ .. ئێمە نابێ هێندە بە چاوی تەسکەوە سەیری شیعر بکەین چونکە هەر شاعیرێک بگریت لە گشت جیهاندا خودی خۆی تێکەڵ بابەت دەکا و باسی منداڵیەتی خۆی دەکات جا دەبێ ئەو ووشەو زاراوەو (مفردات)ی بەکاری دەهێنێ چی بێ ئەگەر لە پێشدا باسی دایک و دەورو بەرەکەی نەکات ؟ هەتا شاعیرێکی گەورەی وەکو (کیتس) بەوەندەش ناوەستێ ئەڵێت « شیعر گەڕانەوەو گێڕانەوەی منداڵیەتیە » .

٣ - برای نووسەر ئەڵێت ، ئاوارە لە شیعری (خاڵۆی پینەدۆزدا) بە هیچ کلۆجێک دەست‌نیشانی نەکردووە کە بیری ئەو کۆپلەیە لە فۆلکلۆرەوە وەرگیراوە .. هتد . ئەگەر برای نووسەر مەبەستی لەم چوار دێڕەیە کە لە ناوەخنی شیعرەکەدا هاتووە ..

« کاروان کاروانە و کاروانە
هەی کاروان ڕۆیی و نایگەمێ
یارم لە گەڵ کاروانایە
چۆن ئەم کاغەزەی بدەمێ »

| لاپەڕە ٢٠ چۆڕاوگە |

زۆر ڕاست دەفەرمووێ چونکە ئەم چوار دێڕە نەک هەر بیرەکەی لە فولکلۆرەوە وەرگیراوە بەڵکو خۆی فۆلکلۆرەو لە گۆرانی خوا لێ‌خۆشبوو (حەسەن زیرەک)وە هاتووە ، وە من لە کاتی خۆیدا خستبوومە نێو کەوانەوە بەڵام لە بەر ئەوەی خۆم سەرپەرشتی لە چاپدانی ئەم دیوانەم نەکردووە لە کاتی خۆیدا کەوانەکان دانەندراون وە ئەم گۆرانیەش زۆر باوە لە ناو کوردەواری .. ئەم چوار دێڕە ناشاردرێتەوە . بەڵام هەر چیەک بڵێم لە سەر من ماڵەو ناتوانم لەم حاڵەدا خۆم دەرباز بکەم ئەمە ئاوا خۆ ئەگەر مەبەستی کۆپلەی‌تر بێت و یان گوایە بیری شیعرەکە لە فۆلکلۆرەوە وەرگیرابێ و دەبوایە ئاماژم بۆ بکردایە ئەوە خەڵکی زۆر هەن شارەزایی تەواویان هەیە لە بابەتی فۆلکلۆرو کەلەپووری نەتەوایەتیمان . زۆر حەز دەکەم ئەو بابەتەم بۆ دەست‌نیشان بکەن کە من بیری ئەم شیعرەم لەوێوە وەرگرتووەو دیارم نەکردووە ئەم حاڵەیش زۆر نەر بۆ ڕوونکردنەوەیەک بوو . لە کۆتاییدا ئاواتی سەرکەوتن بۆ ئەو برایە دەخوازم .

Institut Kurde de Paris

بەر دلکێن مەنە زارو

نڤیسین ژ زارۆکـــارا کارەك پیروزەو مەردە هـەر چەندە نڤیسەڤانێت ڤـــی توری دناڤ هەمی مللەتێـد جیهانێدا دکێمن ئــەو ژی ژبەر دو دلیا وان یـان ژی دترسن خۆ بهاڤێنە قـادا جیهانەك تژی ئاشۆپـــە .

ژبەر هندێ ئەم بێ دخوینین ئو دبینین کۆ گەلەك تورەڤان بچاڤەك نزم ئۆ بدفنەك بلند بەرێ خۆ ددەنە ڤی تـورەی کۆ بەهانا وان ئەوەکو هندی هند بساناهی‌یە ڤێجا خـۆ پێڤە مژویل ناکەن
لێ مخابن ئەڤ هێجەتە بـێ بنیاتەو گەلەکا ستـــــە چونکی نڤێسین ژ زاروکـارا نەبساناهی‌یە وەکی ئەو هزر دکەن لێ بەروڤاژی هنـدی هند بزەحمەتە گەلـەك ژێ چو ژێ چێناکەن‌و دکەڤن ئۆ چو سەرا ژێ نابەنـــە دەر ڤێجا ژ کەربادا باوەرێ ئـۆ پێناسینێ بوان نڤێسەڤانـا ناکەن ئەوێد دسەرکەفتـــی دڤی باری‌دا .
هەرێ ما گەنجو مــــەزن بتنێ پێدڤی چیروك‌و هوزانانە ئەو بتنێ پێدڤی دبروك‌و هونەرینە، نێ ئەم هەمـــی دزانین فێربون‌و هی‌بونـــا مروڤا ژ زاروکینێ دەســـت پێ دکەت ئۆ دڤێت شەنگە ستەك هەبیت بۆ هەمـــی بابەتێد جیهانێ پا ئەز دبێژم زاروك دتێهنی ترن‌و دبرسی ترن ژ گەنج‌و مەزنا، مینـا دارەکێ ژنوی بچینـــــن‌و سەخبێرکەی چما ئەم پویتە بڤی تورەی ناکەین‌و ئــەم دزانین پاشەروژا هـــەر مللەتەکی لسەر دەســـتو شانێ زاروکێت وینـــە، دێ بلا ئەم دراست بین لگــەل خۆو نڤیسینێتمە دساهی‌و خوڕابن ئۆ هندەك ژبەرهەمێ خۆ تەرخان بکەین بۆ ڤـان خوشتڤیا داخازیەکە دکەم بهیڤی‌مە جهێ خۆ بکـــەت لدەف نڤێسەڤانێت کـــورد نەمازە لنك گەنجا ...

● **سگان عبد الحکیم**

نواندن‌و ئەکتەری سەرکەوتوو

نووسینی : نیازی.و

لێرەدا دەمانـــــەوێ بەشێوەیەکی سـەرپێی‌و کورت تیشکێك بخەینە سەر ئەکتەرو ئــەو دەڤـــــە شانۆیی‌یەی کـــە دەیەوێ بەشێوەیەکی سەرکەوتووانە دەوری تێدا ببینێ .

ئاشکرایە کە هونـــەری نواندن هەروەکو هەمـــو کارە هونەری‌یەکانی تـــر پێویستی بە ڕەگەزێك هەیە کە لایەنی ژیری‌و گیانـــی گونجاو بێـت بـەم کارە . بۆئەوەی کارەکەش بـــە پیت‌و کەڵك بەخش بێت ، پێویستە ئەکتەر بەر لـــە هەموو شتێك ڕەووشـــت بـــەرزو لەخۆبردوو بێت ، بەڕاستگۆیی بێتەبەر بـــارو پابەند (ملتزم) بێت بە کات‌و شوێنی پرۆڤە کـــردن‌و ڕاهێنانی ڕۆژانەیەوە .

هەندێك ڕایان وایە کـە هونەری نواندن تەنهـــا بەهرەیەو هیچی تر . بەڵام لە ڕاستی‌دا لە پـــال بەهرەیـەکـی سرووشتی‌و جـوانکـاری‌دا ، پێویستە ئەکتەر حەز لە کۆششـــی بەردەوام بکات وە لەســـەر ڕێبـازێکـی ڕاســـت‌و درووست خـۆی پەروەردە بکات . ئەمەو جگە لـەوەی کە ئەگەر ئەکتەر ئاســـتی زانیــاری‌و ڕۆشـنبیری‌و زمانەوانی بەرزبێت ئـــەوا دیارە سەرکەوتووتر دەبێ لە پێچەوانەکەی . ئەمانـــەش زیاتـر لەهونەری شانۆیی‌دا خۆیان دەبیننەوە وەك لـــە سـینەماو تەلەفزیۆن‌دا ، چونکە دیارە کە ئەکتـــەری شانۆیی ئەرکێکی گرانتـرو سرووشتێکی جیاواز تـــر بەخۆیەوە دەگرێ . بۆپتـر ڕوون‌کردنەوەی ئەمەشـــی دەڵێین ئەکتـــەر لـــە شانۆدا ڕووبـەڕووی جـــەماوەر دەبێتـــــەوە بـەشێوەیەکی‌ڕاستەوخۆ ، بۆیە پێویستە بەبێ دواکەوتن‌و هەڵەکـردن جوڵان‌و ووتـە (حوار)ەکانی پێش‌کەش بکات بەڵام لــەسینەماو ئیزگەو تەلەفزیۆن‌دا دیارە کامێراو ڕووناکـــی‌و مۆسیقا زۆر لە ئەرکـــە گرانەکانی ئەکتــەر ئاسـان دەکەن .

ئەکتەری لێ‌هاتـــووو بەتوانا لە شانۆدا زیرەکانـە ئـــەو هەڵەیە ڕاستدەکاتەوە کە تێی دەکەوێ . زۆرجار ناهێڵێ جەماوەر هەستی پێ بکات .
دەورەکانی ئەکتـــــەر بەگشتی جۆریان هەیە ... هەندێ جار دەوری ئەکتـــەر زۆر ئاسانەو کۆسپێك نایەتە ڕێگـــەی . وەك ئـــەوەی ئـــەکتـــەرێکـــی لاو دەوری کەسایەتی‌یەك دەبینێ کە لـــە تەمەنی خۆیدایەو سروشت‌و تاقی‌کردنەوەکانی ژیانـــــی نـــزیکـــە لــــە سروشـــت‌و تاقی‌کردنەوەکانی کـــەســـە بنەڕەتیەکە .
زۆرجاریش ئـــەو دەورەی دەدرێ بـــە ئەکتەر قورسەو تواناو دانایی‌یەکی باشـــــی دەوێ بۆئەوەی دەقـــاو دەق کەسایەتی‌یە نبەڕەتیەکـــە پیشان بدات . وەك ئەوەی کچـــــە ئەکتەرێك دەوری پیرەژنێکی زۆر بەسـاڵاچوو ببینێ یاخود ئەکتەرێکی پیر بـــە (فـلاش بـاك) دەوری لاوێتی خۆی دەبینێ لــــە بیرەوەری‌یەکی سینەمایی‌دا.
جگە لەمانەی گوتمـــان دەوری زۆر ئاڵۆزو گرانتـــر هەن کەسـەلیقەو بەهرەیەکی نائاوێز (شـــاذ)یان دەوێ ، وەك ئـــەوەی ئەکتەرێـــك دەوری پەیکەرێك دەبینـــێ یاخود چاوساغێك تەمسیلی کوێرێك یان شەلێك دەکات. ئەمانەو جگە لەوەی لە فلیمی سینەمادا دەوری گەلێـــك کاری ترسناك‌و ســـەرنج ڕاکیش هەیە کـــە ئەکتەری پســـپۆڕو هەڵکەوتووی گەرەکە . وەك لـــە فرۆکەوە خۆفرێدان‌و پێش بڕکـــەی ماتۆڕو ئوتومبێل‌و هەنـــدێ کاری سێرك .
بۆئەوەی ئەکتـــــــەر بەووردی‌و وەستایانە بچێتە نـــاو قالبی کەسایەتی‌یـــــە نبەڕەتیەکانەوە پێویست وایە تەنها پشت بە ئامۆژگاریەکانی دەرهێنەرەکەی نەبەستێت. بەڵکو چاکتر وایە کە لـــەو جوغزە تەسکە بچێتـــە دەرو ڕواڵەتەکانی ژیانی ڕۆژانەی‌و ڕووداوە واقیعـــی‌یـەکانـــی دەورووبەری‌و جوڵانـــــی زیندەوەرو تاقی‌کردنەوەکانی خەڵکی ببنە پێـــــوەری داڕشتنی ئەو بەهرە مەزنەی و برِوایەکی تـــەواوی بـــەو ڕۆڵە هەبێ کە دەیگێڕێ لەکا ڕیگەری بۆ سەر جەماوەرو خزمەت‌کردنی هونەر لــــە پێناوی مرۆڤایەتی‌دا ...

لە چالاکی‌یەکانــــــــی بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشـنبیری جەماوەر لە هەولێر :

کۆڕێکی هونەری بەناوی (بینەرو شانۆ)

● شانۆی کوردی لـــەم‌ساڵانەی دوایی‌دا پێشـــــخستنێکی نبەڕەتی بەخۆیەوەدیوە ، بەتایبەت لـــە لای گەنجەکانەوە مەســـــەلەی‌ڕۆشنبیریەتی شانۆ بـــۆ تەچێژێکی پیرۆز ..

هونەرمەند (شاهین نجم الدین) یەك لەو گەنجـــــە زیرەکانەیە کە ئەمڕۆ لــــە ئامۆژگای هونەرە جوانەکانـــی سلێمانی دەخوێنێ‌و خەریکە بەشی شانۆ تەواو دەکات بە جۆرێکی زۆر چاك پەرە بــــە ڕۆشنبیریەتی خۆی دەدات . لەم ڕۆژانەدا بەڕێوەبەرایەتی ڕۆشنبیری جەماوەر لــــە هەولێر باسێکی تێرو تەسەلی بە ناوی «بینەرو شانۆ» لـــە دوو تۆی کۆڕێکدا پێشکەش کرد کە بووە هۆی تەڤینەوەی گەلێك راوپێشنیارو گفتوگۆ کردن بە نیازی بنیاتنانـــی شانۆی کوردی ..
کاك شاهین لە ئەوەڵـــی باسەکەیەوە باسی چۆنیەتـــی بینەری کرد لە تەعامــــول کردنیان لەگەڵ شانۆ لــەلای «گریکی»یەکانەوە تاکــــو ئەمڕۆی شانۆبەگشـــتی‌و شانۆی کوردی بەتایبەتـــی ، گەلێك هۆی هاندانی خستە ڕوو دەربارەی دەوڵەمەنـــد کردنی شانۆی کـــوردی بەتایبەتی لە رووی چۆنیەتی تەعامول‌کردنی بنیەر لەگـــەڵ شانۆ ..
ئینجا هاتە سەر باســـی شانۆی منداڵان ئەو شانۆیەی کە ئەمڕۆ لە هەموو کاتێـــك زیاتر پێویستمان پێ‌یەتی ..
گرنگ هونەرمەند شـاهین نجم الدین دوا ڕۆژێکـــی زۆر چاکی لێ بەدی دەکرێت بـــۆ بەرەو پێشەوە بردنی شانۆی کوردی ...
لـــە کۆتایی خوێندنەوەی باسەکە دەرگای گفتوگۆکردن کرایەوەو دوو سەعاتـــــی خایاند .

ناظم دلبەند
لقی هەولێر

موسیقا

فیولا

فیولا یان کەمانجەی ناوەند ئامێرێکی ژێدارە بەهـــۆی کەوانەوە لێ‌ئەدرێ لەشێوەو ژمارەی ژێیەکانیدا لــــــە (فیولینە) (کەمانجە) دەچێت. بەڵام قەبارەی ئەمێك گەورە

ترە. مۆسیقاژەن بەهـــۆی خستنە سەر قۆڵی‌یەوە بـە کاری ئەهێنێ. چـوار ژێی کانزالی لێ‌ئەبەسترێ ئەویش لە گرەوە بۆ تیژ- دۆ- صۆل -ڕێ- لا ژێیەکان ئاوازێکی غەمباری دەبەخشـــن. وە ناسراوە بە [براتجە] کـــە ناونازێکی ئیتالی‌یە یـــان (فیولا)ی قۆڵ .
لە بنەڕەتدا یەکێکە لەئەندامەکانی خێزانی کەمانجە وە لە (ڕەباب)ی عەرەبی‌یەوە پەرەی سەندووە بووە بە فـــیولاو گوێزراوەتەوە بۆ ئەوروپـــا بەو ناوە عەرەبی‌یەوە .
مێژووی ئەم ئامێـــــرە ئەگەڕێتەوە‌بۆ چەرخی شانزە هەمی زایینی .
دەنگی ئەم ئامێـــــرە ئەبیسترێ لەم دانانەی لای خوارەوە :
باخ [١٦٨٥-١٧٥٠] موتزارت [١٧٥٦-١٧٩١] فیبر [١٧٨٦-١٨٢٦] برلیــوز [١٨٠٣-١٨٦٩] فاکنز[١٨١٣-١٨٨٣] شتراوس [١٨٦٤-١٩٤٩] هیزمیـت [١٨٩٥-١٩٦٣]

وەرگێڕانی
موحەممەد مەحمود

دیاردەیەکی سەیر لە گۆرانی بازار

وەك لامان ئاشکراو ڕوونەلایـــەنـــی سـایکولوژی‌و جوانکاری تەعبیر لە زەوقـــی‌مرۆڤ دەکاو لەزەتێکی خۆش پێ‌ئەبەخشێ لە ژیانـــــی‌ڕۆژانەیدا لە ڕووی بـــاری هـونـــەری‌و ڕۆشـــنبیری‌و ڕامیاری‌و کۆمەڵایەتی .

وە لە مانەش هونەر بـــە بەشێکی پێویست‌و گرنـــگ دێت لە ژیانی هەمــــوو نەتەوەیەك . بۆ پەرەپێدانی‌و خواستی شەخسیەتی مرۆڤ لە ڕووبەڕووکردنەوەی لەگەڵ حەزەکانی .
مۆسیقاو گۆرانیشی کـــە لقێکن لە هونەر کە هەمیشـە بەستراوەیە بە ناخی مـــرۆڤ جا ئەبێت چۆن ئەم بەشـــە گرنگە بەکاربهێنرێت بۆئەوەی هەمیشە خزمەت گـــوزاری ڕاستەقینەی کۆمەڵ بێت .
جا لێرەدا با زۆر لەسەری نەڕۆین‌و بچینە ینەوانـــــی باسەکەمان کە پڕیتیە لــــە دیاردەیەکی زەق لە بازرگانی کردن بە هونەری گۆرانـــی‌و مۆسیقای کوردیمان لە لایەن چەند کەسائێك بۆ شێواندنی ڕووی ڕاستی هونەرەکەمان.
ئەو کەسانەش کـــــە بەداخەوە لە هێندێـــــك گۆرانی بێژی ناسراو چەنـد مۆسیقاژەنێك + بەشـتێك لـــــە خاوەن تۆمارگەکان خوێنەری بەرێز .
ئەگەر بە ڕێکەوت لە بازاڕ سەرنجی نـــاو جامخانەی هێندێك لەو تۆمارگا یانەت دابێت هەڵبەتە چاوت بـــەو کارتۆنە ڕەنگاورەنگە زەقانەی کەوتوە کە لێی نووسراوە .
(تازەترین بەرهەمـــــی گۆرانی‌بێژ فلان یاخود فلان‌و فلان بەدوو قۆڵی) لامـــان دەست دەکەوێت لە ئاهەنگی تایبەتی‌دا تۆمارکراوە .
نەختێك لەو بەرهەمـــە نوێیە وردبینەوە کە لــــە ئاهەنگی تایبەت تۆمارکراوەو گوێی بۆ بگرین ئەبینیـــــن بریتیە لەدوو بەش .
١ - یا لە ئاهەنێگـــــی شەوانەی ماڵان یاخود لــــە یانەیەکدا تـۆمـارکـراوە وە لەناو ئاهەنگەکە ئەمانەش تیا (کاك فلان ٢٠ دینــــاری) پێش‌کەش کرد بە گۆرانی‌بێژ فلان زۆر سوپاس یاخــود ڕانك‌کو چۆغەیەك هتـــد) .
٢ - یا لە ماڵی خاوەن تۆمارگەیەك سازدراوە بـــە دانیشتنێکی ڕێك‌و پێـــك‌و بەخێرهاتنی جەماعەت لەناو کاسێتەکەو خواردنـــەوەی چاك‌و مەزەی بەلەزەت - جا لێرەدا پرسیارێك خـــۆی ئەتوێنێ ئایا بەرهەمی نوێی لە ئاهەنگی شەوانەو دانیشتنی خواردنەوەی مـاڵان دێتـــە کایەوە ؟
خوێنەری بەڕێز
بەرێکەوت ئەگەر گوێـت گرتبێت لە کاسێتێك لـــەو بەرهەمە گۆرانیە نوێیـــە کۆنکریتانە . گۆرانی‌بێـــژ ئەگەر تەنیا بێت ئەوە بـۆ ماوەی ١٠ دەقیقە هەر بـــە ئاوازێك ئەڕواو لەسەر یەك بەزم‌و ئەگەر دوو قۆڵـــی‌ی بێت ئەوادەیکەن بە دەمەتەقێ تا کاسێتکە تەواو ئەکـــەن‌و ئینجا ئەبێ بزانی کامەبـــان ئەبەزێت . لەم دەمەتەقێ‌یە.
وە شاراوە نیە کە بـــەش زۆری کۆمەڵەکەمان هەستی بەم دیاردەیە کـــــردووەو نارەزایی دەردەبڕی‌و خۆیـــی لێ‌دووردەخاتەوە ئەمـــەش مژدەی دوا ڕۆژێکی هونەری ڕووناکمان نیشان ئــەدات .
جـــا لێرەدا تەڵاچۆکردنی ئەم دیاردەیە ئەرکی کێ ؟
بە پلەی یەکەم ئەم ئەرکە ئەکەوێتە ئەستۆیی دەزگـــا هـونــەریــە ڕەسمیەکان‌و هونەرمەندان‌و هونەردۆستان بۆئەوەی ئەرکی ڕاستەقینەو تامەی پیرۆزی هونەرەکەمان دووربێت لە شێوانـــدن‌و هەڵبڕکان . وە هێنانـــەدی بەرهەمی پاك‌و بەجێ تـــا هەمیشە خزمەتی هەمـــوو چینەکانی کۆمەڵ بکـــات بەشێوەیەکی زانسیانە .
بۆ بنەبڕ کردنی ئـــــەم دیاردیە بە یەکجـــاری‌و ڕێگەنەدان بەهیچ کەسێك لە بـــازاڕی ڕەش بازرگانـــی بەهونەری ڕەسەنی کوردیمان بکا .

نووسینی
لوقمان بابا رەسول بەرزنجی
هەولێر

مەلبەندی .. پاشماوە

بوبە هەشت مانگ ئیجازەی تایبەتی خۆی ئەدرێتـــێ‌و سەرپەرشتی ئەکرێـــت ، شایەنی ڕێزە کە ئەقابــــەی کرێکارانیش لەم ڕوانـــەوە دەوری تایبەتی خۆی ئەبینێ لەیارمەتی‌دانی کرێکاران‌و بەتەنگەوە هاتنیان .

کارەبا .. پاشماوە

زۆرجار چەند شەوێـــك لەسەریەك کارەبایی گەرەکـی دەکوژێتەوە ، هۆی ئەمـــەش «محاولە»ی گەرەکەکەیە بەش ناکات ، ئەوەش بەڕۆژێـــك چارەسەر ناکرێت ، جالەبەر ئەوە باهەر ماڵە تۆزێـــك کارەبـا کەمتر بەکاربهێنێ ، بەکوژاندنەوەی ئەو گڵۆپانەی کە زۆر پێویستنیە . تـــا ئێمەش بتوانین گیروگرفتەکە بەتەواوی چارە سەر کەین .
- کاتێك کارەبا لەبەشێکی زۆری شاردا دەکوژێتەوە ، تکامان لە هاولاتیان ئەوەیە ، ئەوەندە تەلەفونمان بۆنەکەن، بۆئەوەی ئێمەش بتوانین بــە ئاسانی پەیوەندی بە محطـــە کانمانەوە بکەین ، کارەباکـــە لە زوترین کاتدا بگەڕێنینەوە
- زۆرجار ئوتومبیل لـــە عمودی کارەبا ئەدات ، ئەبێتە هۆی تەل پچڕاندن ، تکـــا لەهاولاتیان ئەکەین لـــــەم بارەیەوە یارمەتیمان بـدەن ، ژمارەی ئەو ئوتومبیلەو ناوی شوفێرەکەیمان بەتەلەفـون بدەنێ ، تاوەکو ڕادەیەك بـۆ ئەم‌کارە دابین بکرێ .
لەکۆتایدا ئەڵێم کارەبـــا هی گەلە ، زیان‌گەیاند بـــە کارەبا زیان‌گەیاندنە بەگـــەل ئاواتەخوازم‌و هیوام‌وایـــە هەموو کەسێك بــەم شێوەیە بیر بکاتەوە ...

ـڕاستە زۆر لەکرێکــارن بەهۆی کارەکەیانـــــەوە پەنجەیان ئەفرتێ یان تووشی هەندێ ئازاری دەرونـــی‌و دڵ‌تەنگی ئەبن، بەمانـــەوی زۆربان لەسەر ئامێرێـــك، ئێمە ڕەچاوی ئەو لایەنەمان کردوە ، لەگەڵ هۆنەریەکاندا ڕاپۆرتیان بۆ ئەنوسین کەلەو شوێنانە بگۆرین، بەپـــێی نەخۆشی‌و پێویست کـــردن یارمەتیمان داون، جگەلـــەوە سەردانیان ئەکەین چ لەنـــاو کارگە چ لەماڵەوە، هەمـــوو مانگێك زیاتر لە ١٥ کرێکار خۆیان پیشانی لیژنـــــەی پزیشکی ئەدەن، کەئێمـــە دەست‌نیشانیان ئەکەین ... ئەمە لەلایەك لە لایەکی ترەوە ئەو ئافرەتە کرێکارانــــەی سکیان‌پڕە، لـــەو ڕۆژەوەی خۆی پیشانی پزیشك ئەداو هەموو ڕۆژێ ماوەی کـــاتـ ژمێرێك یارمەتی ئەدرێـــت، وەکو دەستە خوشکەکانـــی تری دەوام ناکات ، کە سکی

ئافرەت‌و خێزان

ئارایشت بە فیدیۆ

یانەی شیسدو لە یابـــان ئازەترین داهێنانی بە دەست هێناوە بە تێکەڵکردنی ڤیدیۆو کۆمپیوتەر بـــۆ هونەری ئارایشت . ئەم ڕێگە تازەیە بە شوڕشێك دائەنرێت لـــە هەڵبژاردن‌و چۆنیەتـــی ئارایشت‌دا . بە بۆنەی ئـــەم داهێنانە تازەیەوە ئەتوانیت دەمـــــــوچـــاوی خۆت لـــە سەر شاشـــەیـــەك ببینیت بـــە هەموو شێوەیەك ئارایشت بکەیت بـــۆ ئەوەی بتوانیت بە ئارەزووی خۆت چ ڕەنگێکت بەدڵە هەڵیبژێریت سەرەتا کامێرای ڤیدیۆ کە دوو وێنەت بۆدەگرێت، وێنەیەکیان ناگۆڕێت هەروەکو خۆی ئەمێنێتەوە تا وەکـــــــو ئارایشتەکە تەواو دەکەیتەوە بە ئارەزووی خۆت بە هـــۆی کۆمپیوتەرەو دەرمانەکـــــان ئەگۆڕێت تا ئەچێتە سەر ئەو ڕەنگەی بەدڵتە بـــە هاوکاری لەگەڵ‌ پسپۆڕی ئارایشت کـــە ڕەنگەکانت پیشـــان دەدات لەگەڵ نمرەو کاتی بـــــە کارهێنانیدا .

لـــە پاش گفتوگۆکردن‌و هەڵبژاردنی ڕەنگێـــــك پسپۆڕەکە تەنها دەســـت دەنێت بە سویچێکدا کـــــە (١٠٠) ڕەنگی تێدایــە وردە وردە ئارایشتی پێست‌و لێوو چاوت بـــۆ دەکات وەئەوەی بەدڵت نەبێت خێرا بـــۆت دەسڕێتەوە وە ئەو ڕەنگەت بۆ دادەنێت کە بە دڵتە تـــا ئەگەیتە ئەو ئارایشتەی کـــە لەگەڵ ئارەزووت‌و دەموچاوو کەسایەتی‌یدا ڕێك دەکەوێت لە کۆتاییدا کە ماوەی ١٥ خولەکێك دەخایەنێت وێنەی خۆت پیشان ئەدات پـــاش ئارایشت کردن‌و بـــەراوردکردنی لەگەڵ وێنەی یەکـــەمدا کەبێ ئارایشت ماوەتەوە هەروەها لیستەیەکی دوورو درێژ دەردەخات هەموو ناوی ئەو مادانەی تێدایە کە بەکار هێنراوە .

ئـــەم کۆمپانیایە شوێنێکی تایبەتی هەڵبژارد بــــــۆ پیشاندانی ئەم داهێنانە نوێ‌یە (ڤیدیو-کومپیوتەر) لـــــە گەورەترین پێشانگای جل‌و بەرگ لـــە پاریس کـــە ناوی (غابری لافابیت)ە دانەرانـــی جل‌و بەرگ داهێنانی خۆیانی تیا پیشان ئەدەن ، چونکـــە ئەوەی ڕوون‌و ئاشـــکرایە ئیمرۆ ئافرەت ئارایشتی بـــە پێی جل‌و بەرگـــــــی هەڵئەبژێرێت .

هەڵالە محمد امین

لەگەڵ سەرەتای ئەمساڵدا هونەری ئارایشت گۆڕانێکی گەورە بە خۆیەوە دەبینێت . ئافرەت ئەتوانێت ئارایشتی دەمو چاوی بکات بێ ئـــەوەی‌دەست بدات لە دەم چاوی - یەوە .

Institut Kurde de Paris

شەرەفێکی گەورەیە کە ڕۆشنبیری کوردی

لەلایەن سەرەکی فەرماندەوە

سەرپەرشتی وچاودێری بکرێ

ئەمە دەقی ئەو وتارەیە کە بەڕێز مامۆستا مصلح جەلالی سەرەکی لیژنەی باڵای ئاهەنگەکانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی بەڕێوەبەری گشتی دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی بەیانی ڕۆژی ۱۹۸۵/۳/۹ لە ئاهەنگی کردنەوەی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردیدا لە هۆڵی ڕۆشنبیری جەماوەر لە هەولێر خوێندی‌یەوە :

سڵاوی شۆڕشی بەخشندەتان لێ‌دەکەم .

شەرەفێکی گەورەیە بۆ ڕۆشنبیری کوردی‌و دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی کەوا هاوڕێ‌و مامۆستاو سەرکردەمان سەربەرزی بکا بە ئامادەبوونی لە کۆڕی بەرهەمهێنانا لە نۆی ئازاری ساڵی ۱۹۸۳دا ، شەرەفێکی گەورەیە کە ڕۆشنبیری کوردی لە لایەن جەنابیەوە سەرپەرشتی‌و چاودێری بکرێ . بۆ ئەوەی ئەم هەنگاوە پیرۆزە بە نەمری بمێنێتەوەو بۆ ئەوەی ستایشی گرنگی‌ی ئامۆژگاری‌یەکانی سەرکردە لە کۆڕی ناوبراودا بڕیاردرا ڕۆژی نۆی ئازاری هەموو ساڵێك بە ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی دابنرێ .

لەبەرئەوە شایانی ئەوەیە گەلی کوردمان لە هەموو شوێنێ ، لە چیاو دەشت ، لە نیشتمان‌و لە دەرەوەیدا ، بەبۆنەی ئەم یادە پیرۆزەوە ئاهەنگ بگێڕن‌و ، بیکەن بە مەشخەڵێ بیروباوەڕی شۆڕشی پیرۆزو هەنگاوە مەزنەکانیانی بۆ ڕوونکاتەوە ، لە پێناوی خزمەتکردنی گەلداو ، چاکی لێ‌بکەن بە لادا بۆ بەشداری‌کردن لە ڕەوتە سەرکەوتووو هەمیشە بەرەوپێش ڕۆیشتووەکەیا .

● **بریان‌و خوشکان ..**

ئەمڕۆ ، ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی‌یە ، ڕۆژی وشەی بۆنداره بە بۆنی نیشتمانیەروەری‌ی عیراقی، ڕۆژی ڕۆشنبیری‌ی ڕووناککراوە بە بیروباوەڕی شۆڕشی ۱۷-۳۰ی تەمووز .. پیرۆزی پیرۆزی‌و .. بەخشندەیی‌و بەرە پتەوکردن .. پیرۆزی بۆ وشەی چاکەو شۆڕشی مەزن‌و حزبی پێشەواو سەرکردەی گەورە صدام حسین‌و ، بەخشندەیی‌و پتەوکردن بۆ ڕۆشنبیری‌و ئازادی‌و سۆشیالیزم .

بەڕاستی بەڕاستی .. بەڕاستی‌و قوولی .. ڕاستی ڕێگەمانەو هاوڕێمانەو دروشم‌و ڕێ پیشاندەرمانە . با مانای برایی‌و یەکێتیمان لە عیراقی خۆشەویستمانا ، عیراقی سەرکردە صدام حسین پیرۆزبێ‌و قووڵ بێتەوە .

● **بریان‌و خوشکان ..**

دڵم‌نایە ئەوەتان لێ‌بشارمەوە کەوا خامەکەم نەیتوانی زۆر لە ڕەوانبێژی‌ی زمان سود وەرگرێ بۆ ئەوەی ئەوەی پێ‌دەربڕم کە لە دەروونما دەجۆشێ‌و بۆنەوەی وێنەیە بکێشم بۆ سەرکردەی پێشەواو مامۆستامان .. کە سەرکردەی پێویستە بۆ عیراق بە کوردو عەرەبیەوەو ، سەرکردەی پێویستە بۆ نەتەوەی عەرەب لە دەریالوشەوە تا کەنداو .. سەرکردە ئەو کیانە سووفی‌یانەو ئەو هەڵهاتنە خۆشەویستەیە کە لە دەروونمانایە کە هەوڵی ئەوە دەدەین پلەیەکی تر بەرزبینەوە پێی بەرەو جیهانی بڕواو بیروباوەڕو قوربانیدان .

هیوایەکە کە گەلمان لە چەرخەکانی سەرگەردانی‌و تاریکیدا ڕووی تێ‌کردبوو ، پیاوێکە کە مێژوومان ڕووی بانگی تێ‌کردووە بۆ ئەوەی سەربەرزی ڕابوردووی بۆ بگەڕێنێتەوە .. دانایەکە کە گەلی کوردمان هاواری بۆ دەبرد لە کاتێکدا کە هەڵدەستایەوە بۆ ئەوەی تۆزی پشت‌گوێ خستن‌و بێ‌بەشی‌ی چەندەها چەرخ لە خۆی بتەکێنێ بۆئەوەی وشە ساکارەکانی گوێ لێ‌بێ کە تیماری دەردەکانی بوون تاکو مەشخەڵێکی لێ‌دروست بکا بۆ ڕەوتەکەی‌و پشتی بێ‌بەستێ لە دەردو ناخۆشی‌یەکانیا .

سەرکردەو سەربازی هێمنی ئاگرو ناو پێڵووی ناسکی مردنە . مامۆستاو قوتابی‌و ئەو کەسەیە کە دەگەڕێ بە شوێن کون‌و قوژبنی زانیاری‌و دەردو دەرمانا لە کەلەپووری بیرو لە کێلگەکانی لادێ‌و شەقام‌و کارگاو ماڵی خەڵکیدا . بەرزی‌و باڵایی‌یە لەگەڵ سادەیی‌و تێکەیشتندا ، ئەو گەورەیەیە کە هەواڵی خەڵکی ساکاو دڵسۆز دەپرسێ‌و لەگەڵیانا دەخواتەوەو لە نانییان دەخواو گوێ لە دڵ‌و دەروونیان دەگرێ .

● **بریان‌و خوشکان ..**

بەشداری‌کردنی سەرەکی فەرماندە لەگەڵ کارکەرانی دەزگای ڕۆشنبیری‌ی‌و بڵاوکردنەوەی کوردیدا لە کۆڕە بەرهەمی‌یەکەی ڕۆژی ۹-۳-۱۹۸۳دا لەو بەشداری‌یە ناچێ کە لە شوێنی سەیرکردنەوەبێ بەڵکو بەشداری‌یەکە لە ناوکرۆك‌و قووڵایی‌یەوە .

لەو کاتەوە کە بەسەردانەکەی سەربەرزی کردووین ، وشەکانی لەگوێمانا دەنگ دەدەنەوەو دەدرەوشێنەوەو پرشنگدارن‌و زیندووو پاراون‌و هێشتا بە ناخمانا دەچنە خوارەوە بۆ ئەوەی قەوارەی گیانمان ڕووناك بکەنەوەو بینایمان بەهێز بکەن بەڕێگای درێژی دواڕۆژدا دواڕۆژی پرشنگداری عیراقی سەربەرزی بەهێزی پێشکەوتووی یەکگرتووی تیشکدەر بۆ هەمووی نەتەوە .. وشەکانی سنوورێکی پیرۆزی سەوزیان بۆ عیراقی‌یەتمان‌و کوردی‌یەتمان نەخشەکێشاو ڕێگایان بۆ هەموو ئەوانە ڕوون‌کردەوە کە لەگەڵ کاروانی چاکەو بنیاتنان‌و پێشکەوتندا دەڕۆن کە کاروانی بەعسەو پەیامی نەمرە .

هاوڕێی سەرکردە لە کۆڕەکەدا وتی :

[گۆڤارو ڕۆژنامەکان پڕکەن لە نووسین لە بارەی ئەدەبی کوردی‌و ڕۆشنبیری‌ی کوردی‌و هونەرو شیعری کوردی‌یەوە تا گەلی کوردمان تێربێ‌و پاش ئەمە بڕۆنە سەر هاوسەنگی‌و بەهەموو تواناوە باسی عیراقی‌یەتتان بکەن .]

بەرهەمی ئامۆژکاری‌یەکانی جەنابی بەرێکی پێگەیشتووبوو لە ڕۆشنبیری‌ی کوردی ، پڕو دەوڵەمەندو پێگەیشتووی وا کە لەوەبەر وێنەی وا نەبینرابوو . ڕۆشنبیری‌یەکی ڕەسەنی کوردی وا کە دەمارەکانی بەخوێنی ڕەسەنی عیراقی لێ‌یان دەداو لە گیروگرفتی دوورەپەرێزی ڕزگاریان بووبووو بەرکوڵی وایان پێشکەش کرد کە بۆن‌و بەرامەی بیروباوەڕی شۆڕشی ۱۷-۳۰ تەمووزو هەنگرینی نیشتمانیەروەری‌ی عیراقی‌یان لێوە دەهات‌و ، دەزگا ڕەسمی‌و میللی‌یەکان توانیان باشترین خامەی بەشەرەف لە خۆیان کۆبکەنەوە بۆ ئەوەی لە بارەی خێروبێری نیشتمان‌و دواڕۆژی پرشنگداریەوە بنووسن بۆنەوەی ژەهری کینەو دەستدرێژی لە عیراق دوورخەنەوە بۆنەوەی بەشداری بکەن لەگەڵ

ئەو خامانەی کە لە پێناوی نیشتمان‌و بیروباوەڕدا ئەجەنگن ، بێجگە لەوەی کە لەبارەی هونەرو ئەدەب‌و بوارەکانی زانیاری ڕاستی ئادەمیزادانەوە دەینووسن .

لەو کاتەوە کە سەرەکی تێکۆشەر سەربەرزی کردین‌و بەشداری کردین لە کۆڕەکەمانا ، لێکۆڵەرەوە دەتوانێ سەرژمێری‌یەکی واقیعی پێشکەش‌کا لەبارەی پێشکەوتنی ڕەوتی ڕۆشنبیری‌ی کوردی‌و دەوڵەمەندکردنی ناوەڕۆکەکانی‌و ، چاکبوونی شێوەکانی‌و ڕادەی لەگەڵدا ژیانی‌یەوە لەگەڵ واقیعی ژیانی گەلی عیراقیمان لەژێر سێبەری شۆڕشەکەی‌و سەرکردایەتی‌یە داناکەیەوەو لە ڕاستیشدا ئامۆژگاری‌یەکانی کارێکی زۆریان بوو لە پەرەپێدانی ڕۆشنبیری‌ی کوردی‌و پێشخستنیا لەبارەی قەوارەو جۆرەوە لەم کاتە کورتەدا کە دەتوانرێ بەراورد بکرێ لەگەڵ هەر ماوەیەکی پێشیەوە بۆ ئەوەی پیاو جیاوازی‌یە ئاشکراکەی بۆ دەرکەوێ .

ئامۆژگاری‌یەکانی جەنابی بەهادانانێ بوو بۆ ڕۆشنبیری‌ی کوردی لە کۆنەوەو پاڵنانێ بوو بۆی بۆ پێشکەوتنی خولقێنەری بەردەوام .

● **بریان‌و خوشکان ..**

گەلی کوردمان ڕۆشنبیری‌یەکی دێرینی هەیەو لە ڕۆشنبیری‌یە کۆنەکانی ڕۆژهەڵات دەژمێررێ‌و زوبانی کوردی دەگەڕێتەوە بۆ چەرخێکی ئێجگار کۆن لە مێژوودا‌و بەم ڕۆشنبیری‌یە بەشێوەیەکی ڕەسەنانە بەشداریمان کردووە لە شارستانێتی‌ی مرۆڤایەتیدا ، شارستانی شاخی بەدەشت گەیشتوو لە دۆڵی ڕافیدەیندا ، ڕۆشنبیری‌و شارستانی گەلمان لە دەستدرێژی فارسەکان‌و غەیری فارسەکان ڕزگاری نەبووەو فارسەکان دەستیان گرت بەسەر کەلەپووری میدیایی‌یەکان‌و زۆر شتیان لێ‌ی هەڵبژارد بۆ شارستانی‌یان‌و ، بڵاوبوونەوەو فراوانکردنی دەستەڵاتیان هەر لەسەر حیسابی دراوسێ میدیایی‌یەکان‌و زمان ئایین‌و ڕۆشنبیری‌یان بوو . تا ئێستایش هەر بە دەستدرێژیکەری مانەوەو ئێستایش مافەکانی گەلی کوردمان پێ‌شێل دەکەن‌و دان‌نانێن بە زمانەکەیاو بەڵکو بەشێوەیەکی دادەنێن لە زمانی فارسی‌یان .

بەڵام کار لە یەککردن لەگەڵ شارستانی‌ی عەرەبدا ئەنجامێکی سوودبەخش‌و بە کەڵکی هەبوو و لەسەر بناغەی شارستانی‌یە کۆنەکانی عیراق دامەزرا لە پێش هەموو شتێکەوەو دووهەمیش بەسایەی ئەو گیانە مرۆڤایەتی‌یە پاکەی ئایینی ئیسلامی‌یەوە کە عەرەب مژدەکەیان بەخشی‌و ئاڵاکانی‌یان بڵاوکردەوە لە جیهانا . لەژێر سێبەری ئەم گیانەدا زانایان‌و ڕۆشنبیرانی کورد دەستیان کردە خوێندن‌و لێکۆڵینەوەی ئەدەب‌و زمانی عەرەبی‌و خەریکی ئیش‌کردن بوون لە بوارەکانی تەفسیرو حەدیث‌و فقەداو پیاوی ناوداری وایان تیا هەڵکەوت کە هێشتا کتێبەکانی مێژوو باسیان دەکا وەك دینەوەری‌یەکان‌و شارەزووری‌یەکان‌و ئەربیلی‌یەکان‌و جزیری‌یەکان‌و بەرزنجی‌یەکان‌و هی ترو لە فەتوادان‌و نووسیندا کاریان کرد لە دیوانەکان‌و دادگاکان‌و دەرس وتنەوەو قسەکردندا لە شارانی هەولێرو موصل‌و بەغداو دیمەشق‌و قاهیرەو متصوفی گەورەو پیاوچاك‌و ئەدیب‌و دانەری زۆریان تیا پەیدابوو کە خۆشەویستی‌یان بۆ زمانی عەرەبی‌و زانیاری‌یەکان بە ڕادەیە بو زمانەکەی خۆیانیان واز لێ‌دەهێناو شتێکی کەم نەبێ هیچیان پێ نەدەنووسی‌یەوەو زۆربەی مەبەستیشیان ئەوەبوو کە خزمەتی زمانی قورئان‌و زمانی محمد پێغەمبەر (د . خ) بکەن‌و خۆیان بەخت‌کەن لە پێناوباناو

بەم جۆرە زانیاری‌یە ئایینی‌و زمانەوانی‌یەکان بە عەرەبی دەوترانەوە لە کوردستان‌و مزگەوتەکانیا کە لە لادێ‌و شارە دوورەکانا بڵاوبووبوونەوە . ئەمە بوو بە کەلەپوورێ کە کوردی شانازی پێوە بکاو مێژوویەك کە ناتوانرێ بخرێتە پشت‌گوێ‌و سەرەکی فەرماندە لەو ڕۆژەدا لە وتارەکەدا ئەمەی وت کە فەرمووی :

مێژووی کوردەکانی عیراق دەگەڕێتەوە بۆ هەزارەها ساڵی شارستانی کە شارستانی‌ی هەموو عێراقەو دەگەڕێتەوە بۆ کۆششێکی تایبەتی لە بنیاتنانی شارستانی‌ی ئادەمیزادانەی عەرەبی وەك بەشێ لە دەوری عیراق لەمەداو ، ئەگەر هاتین کوردمان ترنجانە تاقە سووچێکەوە وا بێ‌بەشیان دەکەین لە دەوری مێژوویی گەورەیان لە دروستکردنی ئەم شارستانی‌یەدا .

ئەنجا شۆڕشی ۱۷ - ۳۰ی تەمووز هاتەکایەوەو دەوری گەلی کوردمانی دووپات کردەوە لە شارستانیداو بەم جۆرە ڕێگای خۆش لەبەردەم پێشکەوتنی ڕۆشنبیری‌و ئەدەب‌و هونەرداو دەستی یارمەتی بۆ درێژکرد لە هەموو بوارەکانی ژیاناو هەلی ڕەخساند بۆ ڕۆڵەکانی کە دەوری شارستانی‌ی خۆیان بگێڕن لە بنیاتنان‌و پێشکەوتن‌و بەختەوەریدا لە ژێر خێوەتی گەورەی نیشتماناو لەژێر سێبەری سەرکردایەتی دانادا . لە ئەنجامی ئەمەدا چەندەها دەزگای وا پەیدا بوو کە خەریکی کاروباری ڕۆشنبیری‌ی کوردین‌و ڕۆژنامەنوسی گەشەسەندو بەڵکو پێ‌یشی نایە شۆڕشێکی ڕاستەقینەوەو جووڵانەوەی بڵاوکردنەوەی کتێب‌و بووژاندنەوەی کەلەپوور دەستی پێ‌کردو چەندەها تیپی هونەری لە شارەکانی کوردستانا پێکهێنران‌و شانۆی زۆرو پێشانگای هونەری تەشکیلی کرانەوەو ژمارەی کۆڕە ئەدەبی‌و زانیاری‌یەکان‌و ئاهەنگە هونەری‌و ڕۆشنبیری‌یەکان زۆربوون‌و چەندەها پارت‌و ڕێکخراوەی جەماوەری‌و یەکێتی پیشەیی دروست‌بوون‌و دەرگای خوێندن خرایە سەر پشت بۆ خوێندن بە زمانی کوردی‌و خوێندن گەیشتە خانوو زنجەکانی ناو دەشت‌و دۆڵ‌و شاخەکانی کوردستان‌و ڕێگاوبانی تازە لووتکەی شاخەکانیان بڕی‌و قوتابخانەو نەخۆشخانەو دەزگای خزمەتگوزاری کرانەوەو خزمەتگوزاری کۆمەڵایەتی‌و تەندروستی دامەزرێنران‌و کارگاو کارخانە دروست‌کران‌و چەندەها پرۆژەی کشت‌وکاڵ‌و ئاودان پەیدابوون .

تواناکردنی گەلی کوردیشمان لەسەر ئەوەی کە بە ئۆتۆنۆمی‌یەکەی بەختەوەربێ لە چوارچێوەی یەك نیشتماندا لووتکەی دووپات کردنەوەی سووربوونە لەسەر بیروباوەڕی مرۆڤایەتی‌و ئەوە دەگەیەنێ کە سەرکردایەتی سوورە لەسەر پێشکەش‌کردنی نموونەی باش بۆ چارەسەرکردنی مەسەلەی کورد .

هەروەها دەرکردنی بڕیارەکەی ئەم دواییە بۆ لێ‌بووردن لاپەڕەیەکی تازەی پرشنگدارە لە تۆماری بەخشندەیی شۆڕش‌و مەودا مرۆڤایەتی‌یەکانیاو بەم بۆنەیەوە داوا لە ڕۆڵەکانی گەلی کوردمان دەکەم ئەوانەی کە بەخشینەکە دەیانگرێتەوە وە بەتایبەتی ئەدیب‌و ڕۆشنبیرەکان ، داوایان لێ‌دەکەم کە خێراکەن بۆ گەڕانەوە بۆ نیشتمان‌و چوونە پاڵی ڕەوتی مەزنی شۆڕش . داوایان لێ‌دەکەم کە بەچاوی خۆیان ڕۆشنبیری گەشە کردووی کوردی ببینن کە لەژێر سایەی شۆڕشدا پەرەدەسێنێ‌و هەست بەو دەستکەوتە گەورانە بکەن کە لە هەموو لایەکدا هاتوونەتە دی .

● **بریان‌و خوشکان ..**

دەستکەوت‌و هەنگاوەکانی شۆڕش گەورەو زۆرن کە لە پێناوی گەلی کوردمانا هێناونیەتە دی نامەوێ دەست بۆ هەموویان ڕاکێشم لێرەدا . هەر بۆ نموونە دەزگاکەمان - دەزگای ڕۆشنبیری‌و بڵاوکردنەوەی کوردی - یەکێکە لە بەرهەمە پیرۆزەکانی شۆڕش‌و لەگەڵ بارودۆخی شەڕدا دەزگاکەمان چاودێری‌یەکی تەواوی کراوەو زۆرترو زیاتر جێگای تێڕوانینی سەرکردایەتی سیاسی‌یە بە سەرەکایەتی سەرکردەی پێشەوا صدام حسین . دەزگاکەمان زۆر چالاکی جۆراو جۆری کردووە لەو دەورە کەمەیدا کە دەیگێڕێ لە پێناوی گەشەکردن‌و پێشخستنی ڕۆشنبیری‌ی کوردیداو هەندێ بەردی لە بناغەی قەڵای یەکێتی نیشتمانیمانا داناوەو لەگەڵ خامە بەشەرەفەکانا هاتووە ئامانجەکانی حوکمڕانانی کۆنەپەرستی خومەینی ئاشکرا کردووەو جەماوەرمانی هۆشیارکردووەتەوە لە بارەی هەڵوێستمان بەرامبەر بەو شەڕەی کە بەسەرمانا داسەپێنراوە لە لایەن نارسە دوژمنە کینە لە دڵەکانەوەو ئەو ئازایەتی‌و پاڵەوانێتی‌یەشی دەرخستووە کە سەربازەکانمان‌و پێشڕەوە کوردەکانمان لە هەڵمەتەکانمان بوویانە بەسەر دوژمناندا لە هەموو بەرەکانا .

بەڵام یەکەم‌و دوا شتێ کە زۆر شەرافەتمەندمان دەکا هاتنیەتی بۆ کۆڕە بەرهەمی‌یەکەی ڕۆژی ۱۹۸۳/۳/۹ کە ئێستا یادی دەگێڕینەوە .

Institut kurde de Paris

داستانی نەبەزەکان

• موکەڕەم ڕەشید تاڵەبانی •

((بۆ سەرکەوتنەکەی سەیف سەعد نووسراوە))

هـاتـن ...
بە ڕووی ڕەشی جارانەوە ،
بەسەر پڕ لە هەشی شارانەوە ،
هـاتـن ،
کینەی کۆن و زۆر چڵکنیان ...
لەدڵدا بوو ،
ڕقی بۆری دوێنێ و ئەمڕۆی ...
مێژوویەکیان لەبەردابوو !
لەسەر پەڕەی ڕۆژگارێکدا
توند گلابوون !
مەڕی مێشکی خوێناوییان •
لەبەر دابوو !
لە ڕووباری پڕ لە خوێندا ،
دەم و چاوی کرژ و مۆنی
پڕ خەوشییان
سوورکرابوو !
لەژێر ڕیشی پۆخڵیاندا •
فیتلی چەوتی نابووتییان
حەشاردابوو !
گڕی سووری قینی ڕەشیان
لە دەروونی ڕووخێنراوی
خۆ بەردابوو !

★ ★ ★

بەر لەوەی بێن ...
زووڕنای زلی ناهەمواریان
گڕێی دیواری
هەموو شـاری
ئەم گیتییەی کەڕو کاس کرد !
زمان درێژییان •
بۆ بەرهەمی درەختێکی
زۆر بەرز دەبرد !!
بەر لەوەی بێن
مەڕی گەوجی شارەکانیان
کۆ کردەوە !
گەڵای زەردی دارەکانیان
خڕ کردەوە !
لە دەروونی پووچەڵیاندا
ڕق و کینەو خوێنڕشتنیان •
پـڕ کردەوە !!
بەر لەوەی بێن •
زووڕنای درۆیان دەژەنی ...
قژی درژی
لێژبوونەوەی باری لاریان
بۆ دەڕنی !!
خەونی ڕێیان
دەکردەوە !
دەرمانی جێی دوو پێیان
دەگرتەوە !!
بەر لەوەی بێن •
نەیانزانی • بۆ کوێ دەچن !!
لە کوێوە دێن !
لەم جیهانە بەرینەدا ،
بێ جێ و بێ ڕێن !!
لەناو گڕی هەڵگیرساوی بازووە زۆر تیژەکاندا
تێیدا دەچن !

★ ★ ★

کاتێک هاتن •
گڕی گوللە ،
دۆزەخێکی سووتێنەربوو •
لە بەردەم پێی چاوچنۆکی و
بیری زۆر پووچیاندا
تەقییەوە !
دەست و بازووی نەبەردەکان •
بۆ پارێزیی گەردو سنوور •
لە خوار ، لە ژوور ،
نزیک و دوور •
هەڵکرابوو !
ئاڵای گەشی سەرکەوتنی ڕێی نیشتمان
لەسەر تەپ و گردۆلکەکان ،
لە بەرزایی و سەنگەرەکان ،
بـە مەچەکی نەبەزەکـان ،
هەڵکـرابوو !
داستانێکی نوێی نەبەردی لێنووسرابوو !

★ ★ ★

کاتێک هاتن •
لەناو خوێنی گەوجێتیدا
گەوزانەوە !!
هەزار ، هەزار
لە ئاگری بەرگریدا
تلانەوە !!
بوون بە گۆشت و خۆراکی دەم ...
قەل و داڵان !
سەرو دەست و قاچبڕاوو
لەش سووتێنراو
خوێن ڕژێـراو
چاو ئەبڵەق ماو •
لەناو کەندو لەناو چاڵان ،
فڕێدراو
هەر مانەوە .
هەر مانەوە !!

★ ★ ★

کاتێک هاتن •
شمشێرەکەی سەعدو سەلاحەددین
جووت جووت
بوون بە ئاگر • بوون بە گوللە
بوون بە مووشەک ،
بوون بە بارووت •
لەگەڵ بیری تیژو شمشێرەکەی
شۆڕەسواری کاروانماندا •
ڕیشی پانی چاوچنۆکی و
مل هوڕێتیی ئاخوندانی ...
تومیان سووتاند !!
کۆشکی خەونی ناهەمواری
مێشکیان ڕووخاند !!
دانی لووت بەرزییان
لەبەر چاوی بەربڵاوی ...
جیهان شکاند !!
مژدەی سەوزی سەرکەوتنیان ...
لەنێو باخچەی تێکۆشانی
بەغدای شاری ڕزگاریدا
جوان جوان .. ڕوواند !

دیاری بۆ لەشکەری عیراق و ژ ئادارێ سەرکەفتنا ..

• مسلم شکری عبدالرحمن

دنێ ڕۆژا ئاشتێ هویـر
رابموسن دەست ژ دویـر
کـو بخـازن ئاشتیێ
دا نە کەڤن دەریا کویـر

★ ★ ★

ئـەم د خـازیـن ئاشتیێ
د گـەل مافێـن راستیێ
بـو تـم جیهان دیار بـو
نـا خازین بـن دەستیێ

★ ★ ★

دێ شـارینن کـوڤەندێ
ژ بـو خـاتـرا وێ رندێ
مـە سۆز دایە هەڤ و دو
نـە ئەمرینن وێ ئندێ

★ ★ ★

ل گوڤەنـدێ ب هلوریـن
هەرو هـەر دێ هەلپەڕین
دێ بلنـدکیـن ئـالاتـە
وەك پلنگـا دێ خـوربـن

★ ★ ★

تـو وێ بەهشتا رەنگیـن
جـان نەڤینا سەر زەمین
ڤیـانـا تـە ئـەی ولات
بـابـێ مینـا وێ نەبیـن

★ ★ ★

گـەلها هێژاو گـەر ناسا
مێرگـا چەلەك مێر خاسا
هەر تـو وێ ولاتێ مـن
دۆزا پـەروەر خـۆ ناسا

★ ★ ★

ئادارا سەرکەفتنا

• مختار فائق •

هەیڤـا ئادارێ .. هەیڤەکا پیرۆزە ددیرۆکـا عیـراقیدا هەیڤەکە .. پڕە ژ بیرهـاتنێت پیرۆزو دەسـتکەفتییێت مـەزن هـەر ژ ڕۆژا ئێکی ڤێ هەیڤێ .. بیرهاتنا سـەرکەفتنەکا مەزنـەو دەسـتکەفتەکا گرنگ ددیروکا مللەتێ عیراقیدا بکوردو عـەرەبو هەمی کەمـایەتییێت خۆڤە .. ئەوژی بیرهاتنا میللی (خۆماڵی) کرنا نەفتێیە .. دەمێ کـومپەنییێت مۆنۆپۆلیت نـەفتێ ملێت خۆ شۆڕکرین بۆ وێ بڕیارا عیراقییا ئەمر .. بڕیـارا میللی کرنا نەفتا عیراقێ ..

هەروەسا لرۆژا چارێ ڤێ هـەیڤا پیرۆز .. ئافرەتا عیراقی ئاهەنگ گێران بروژا ئافرەتا عیراقی دەمێ هـەمی مافێت وێ یێت کـۆمـەڵایـەتی و مرۆڤاینی بۆ هاتینە مسۆگەرکرن .. و ئافرەتا عیراقی ژی دەست هەڵدای و بەشداری کری د ئاڤاکـرنـا عیراقێدا دگەل زەلامی ...

ئو ڕۆژا ڕەوشەنبیرییا کوردی کو ئەهێ ڤێ هەیڤێ بۆ ئەوژی ڕۆژەکا دیـروکی و مێژوویـیـە د دیرۆکا ڕەوشەنبیرییا کوردیدا وژبهۆ پێڤە دێ بیتە وەکو یادگارەکێ و هەرسال دێ ببەرفـرەهی ئاهەنگ بفێ رۆژا رەنگین .. رۆژا رەوشـەنبیرییا کوردی هێنە گێڕان .. ئو ئـەو پـەیف و گـۆتنێت سەرەکێ قوماندار صـدام حسین دگۆتارا خۆ دا گۆتین دەمێ ئـامـادەبۆی لوێ کۆڕا دەزگـەهـا ڕەوشەنبیری و بەلاڤ کرن اکوردی دێ بنە وەکـو فەنەرەکێ و دێ ڕێکێ روهن کـەن لـەبەردەم هـەمی تۆرڤان و نقیـسەڤان و ڕەوشـەنبیرێت کورد داکـو ببستەیی و بسەربەستی بیرو رایێت خۆ دەربڕن و خامەیێت خۆ بێت ڕەنگین تەرخان بکەن ژبۆ خزمەتا ڤی مللەتی و ڤی نیشتمانی ..

ئو لرۆژا ١١ ئادارا سـالا ١٩٧٠ قوماندارێـا پارت و شۆرەشێ ئەو بەیاننامە مێژوویی دەرکر بـۆ مللەتێ مە یێ کورد داکو مللەتێ کورد رزگار بکەت و هەتا هەتایێ ژ زولم و زۆرداریا دەسـتەکەکا ئەزان باکو خۆ بخورتی فەرز کربۆ لـسـەر دەڤەرا کوردستانێ ..

لێ کوڕێت نەبەزێت مللەتێ مـە یێ کـورد رازی نەبۆن بتەبەسەرییێ و زەلیلیێ ـ ئو هەمی مللەتێ مە یێ کورد ژدل ئەڤ بەیاننامە ١١ ئـادارێ وەرگـرت و هەولەکا زۆر دا داکو بدرستی بێتە بجهـ ئینـان و قوماندارییا پارت و شۆرەشێ ئەو ئەهدا دایە مللەتێ کورد بدرستی لرۆژا ١١ ئادارا سـالا ١٩٧٤ بجهـ ئینا و بفێ بەیاننامێ باوەریەکا ژدل ئینـا بمافێت رەوایێت مللەتێ کورد یێت نەتەوەیی و کۆمەلایەتی و ڕەوشەنبیری .. و هژمارەکا زۆرا دام و دەزگەهێت ڕەوشەنبیرییێت کوردی هاتنە دانان چ لبەغدا ئان ژی لدەڤەرا کوردستانا ئوتونومی .. و هەر لژێـر سیبەرا شۆرەشا ١٧ ـ ٣٠ تیرمـەهـا ئەمر رۆژا نەورۆزێ کو ٢١ ی هەیڤا ئادارێیە .. هاتە دانـان وەکو جەژنەکا دیروکی و نەتەوەیا مللەتێ کورد .

ئەڤجا هاوولاتیێ عیراقی چەوا فەخرو شانازیێ بقوماندارێکا دلسـوژ نەئینیت و چەوا فەخرو شانازیێ بقوماندار و سەرکێشەکێ وەکو صـدام حسین نەبەت یێکو وی نەخشـێ میللی کرنا نەفتێ دانای و وی دەرکرنا بەیاننامـا ١١ ی ئادارا پیرۆز بخۆڤە گرتی و هەر بیروباوەرێت وی و بیرو باوەرێت پارتا بەعسا عەرەبییا هەڤپشکی بۆن مافێت ئافرەتـا عیراقی داینێ و مافێت مللەتێ کورد داینێ و ئێکەتیا نیشتمانی رۆژ بۆ رۆژێ مکوم تر لێکری ..

ئێدی سلاڤ و هزار سـلاڤ بۆ سەرکێشێ کاروانێ مەیێ سەرکەفتی سەرەکێ قوماندار صدام حسـین دڤان بیرهاتنێت هەیڤـا ئـادارا سەرکەفتناندا ..

Institut Kurde de Paris

تیپی هەڵبژاردەی رانیە ....

رۆڵی گرنگی تیپـــی[هەڵبژاردەی رانیە]، لەبواری وەرزش دا - بەتایبەتی تۆپی پێ - لای هەمووان ئاشکرایە و گشت ناوچەکانـــی کوردستان بە توانای ئـــەم تیپە ئاشنان .

بۆ زیاتر زانین و نزیـــك بوونەوە لەچالاکی یە زۆرەکانی ئەم تیپە، حەزمان کرد چاومان بە راهێنەری تیپ کـــاك (ووشیار فتـــاح)بکەوێ .. ئەویش بەم جۆرە لە تیپ و چالاکی یەکانی دوا :-

[تیپی هەڵبژاردەی رانیە کە ژمارەی ئەندامانی (١٨)یە لە بـــەرواری ١-٦-١٩٧٦ دامەزراوە . لەگەڵ ئەوەشدا کە لە هیچ دەزگایەکـــی وەرزشی یەوە پاڵپشتیمـــان نەکرا، توانیمان بە هـــەوڵ و تەقەللای خۆمان ئەم تیپـــە بەرەو پێشـــەوە بەرین و وەکو تیپێکی باش لەم ناوچەیەدا چالاکی بنوێنن .. تاوەکو لە ساڵی -١٩٧٨- مەڵبەنـــدی لاوان لە رانیە کرایـــەوە و جێگەی ستایشە کە ئـــەم مەڵبەندە لە توانای خـــۆی زیاتر یارمەتی داین و گەلێك کاری پێویستی بۆ ئاســـان کردین و پەرەی بە چالاکی یەکانمان داوە، تاکو ئێستاش بەردەوام درێخی ناکەن لـــە هاندان و هاریکاریمان .

سەبارەت بـــە چالاکی یە گرنگەکانی تیپەکەمان :-

● توانیومانە لە چـــوار پاڵەوانێتی قەزاکانی سلێمانی سێ جار کاسەکە بەینەوە ، واتە لـــە ساڵانی ١٩٧٨ و ١٩٧٩ و ١٩٨٤ .

● سێ جار لـــــــــە هەڵبژاردەی مەڵبەندی لاوانی هەولێرمان بردۆتەوە .

● دوو جار لە پاڵەوانی تیپە میللی یەکانی سلێمانی مان بردۆتەوە .

● جارێك لـــــــــە هەڵبژاردەی «قوات المعتصم» مان بردۆتەوە .

● لەگەڵ گەلێك لە تیپە میللی یەکانی - سـلێمانی و هەولێر و کەرکوك و کۆیـــەو قەڵادزێ - یاری مان کردووە لە زۆربەیاندا سەرکەوتـــوو بوین) .

- داخوازی تان چی یە ؟

- لەم دوایی یەدا بریار درا کە یانەیەکی وەرزشی لـــە رانیە بکرێتەوە .. بـــۆیـــە داواکارین لـــە کاربەدەستانی ئـــەم لایـــەنـــە کـــاروبـــاری کردنەوەی ئەم یانەیەمان بـــۆ رابەرێنن چونکە ئێمە بـــە هەنگاوێکی باشی دادەنێـــین بۆ گەشەپێدانی گیانـــــی وەرزشی شارەکەمان لـــە ئاستی یانەکانی وڵات دا .

جگە لەوە داوا دەکەبـــن کە لەلایەن بەرنامەی وەرزش و لاوانی تەلەفزیۆنی کـــەرکـــوك ئاورێـــك لـــە چـــالاکـــی و بزووتنەوەی وەرزشـــــی بداتەوە لە قەزاکانی ناوچەی کوردستان .

ئەمەو پێشنیار دەکەین بۆ لیژنەی ئۆلۆمپی سلێمانی کە ساڵی دوو تا سێ خـــول بکاتەوە لە قەزاکانی سەر بەم پارێزگایە . بـــۆ پەرەپێدانی وەرزش بە شێوەیەکـــی فراوانتر . .

- نیازی حمه عزیز -

گەلە - پاشماوە

بۆنی خوێنیان کرد یان ســــورایی خوێنیـــان بینی یەکسەر پەلاماری سەرچاوەکەی دەدەن . من بـــۆ ساغ کردنەوەی ئەو خووەیان پەنام بردە بەر چەند کەسێکی بە تەمەنی دنیا دیدەی راوچی و خـــاوەن مەڕ و ماڵات کە گورگ جگە لەوەی عاشـــقە مـــەر خواردنە ، بەر لە خواردنیان ئەوەندەی بۆی بکرێ کەلاکیـــان لێدەخات و مرداریـــان دەکـــاتـــەوە و دەیانخنکێنێ . یەك لەو پیاوانە ئەو ڕووداوەی بـــۆ گێرامەوە .. « برا گەورەکەم لەو چەند ســــاڵانەدا ساڵێك ، لە وەرزی زستاندا ویستی سەر لـــە کچێکی بدات . ئێوارە دادێت ناگاتە مـــەنـــزڵ .. تووشی گەلەگورگێك دەبێت ، ئەویش دەزانێ کاری لە کار ترازاوە ، هەر خێرا خۆی هەڵدەداتە سـمر درەختێکی بڵندو لەوێ لە گورگان ڕادەمێنێ کـــە دەورو خولی درەختەکە دەدەن . دوای ماوەیەك بـــە خەیاڵی دادێ کە پەنجەیەکی خۆی بە خوێن بێنێ و بیجۆرێنێتەسەر گورگێ لەگورگەکان بۆن و سووراپی خوێنەکە هێشتا لەسەر پشتی گورگەی نیشـــانـــە کراودا بڵاو نەبۆوە ئەوانی دیکە پەلاماری دەدەن و ڕەکێشی دەکەنە خوارێ و لـــە کۆڵی دەبنـــەوە .. پیرەمێردێکی دیکە ووتی « پیـــاوێك لـــە ڕۆژێکی زستاندا تووشی دەبێ بە تووشی جووتـــە گورگێکی زەلامەوە . کە ویستوبەتی لەڕەوەزە شـــــاخێك ڕەت بێ .. بە خۆی نەزانیوە . تا لە هات و هوت و لرفە لرفی لە غاوبان کە ویستوبانە لە دواوە شاڵاوی بۆ بەرن ئاگار بۆتەوە . کابرا هەر هێندە فریـــــا دەکەوێ تفەنگە شاتمانەکەی لە شانی داگرێ و لـــە زاری گۆلەکەیاندا بینەقێنێ .. بە خستنی ئەویان دیلەکە پشت دەکاتەوە و هەڵدێ .. چەخماخیش لەو ڕادەکێشی و سەرنگرێی دەکات » .

لێرەدا مەبەـــــــتم خاڵێکی گرنگە کە دەبوو ماموستا حسین دەرکی پێ بکردایەو لێی نەکەوتبایە غەفلەتەوە ، ئەویش بریندار کردن و کوشتنی هـــەر گورگێك رزگـــار بوونی بارام و خێزانەکەی بوو .. دەبوو ماموستا ئەوەش بلێ کە جاری وایە گورگێك یان گەلێکیان کە لە ڕانێك دەدەن دە یان بیســــت وەیا سی ی سەر دەخنکێنن و لەجێی خۆیانی بەجێ دەهێڵن ، نەك لەبەر ئەوەی کە دەیەوێ بیخـــوات ، بەڵکو هەر لەبەر ئەوەی گورگ چاوچنۆکـــە . پێی وایە ئەگەر وا نەکات بەشی جارێکی دیکە دەســـت ناکەوێت . دەتوانرا ئەو خووەی گورگان بە نەرێت و دابی زۆرداران ببەستێتەوە . هەر نەبایە لە پـــاڵ یەکێك لە گفتوگۆیەکانی بارام و ئایشێ دا ، کـــە بە ڕاستی بە وورەیەکی بەرزو توانایەکی تـــەواوەوە هەتا ئەو کاتەی تاریکی ڕەوبوەتەوە ، بـــە گری یەکی ئازایانەی لەگەڵدا کردووە ، تەکان و هێزێکی زیادە بووە لە کێشەی بەرانگەر بوونەوەکەدا کـــەنـــەی دەهێشت هەر بارام ماندووبێ و وورە بەر بـــدات مەبادا گورگەکان زەفەریـــان پێ بەرن . ئـــەوەش ئازایەتی ئافرەتانمان نیشان دەدا ، کـــە دەتـــوانن لەپاڵ کاری ماڵ و منداڵ بە خێوکردندا ، کاری زۆر مەزن ئەنجام بدەن . شتی وا . جاری وا هـــەیـــە دەســــت پیـــاوانیش نایەت . لێرەدا ئافەرین بۆ ماموستاکە بەناو ناخی پاڵەوانەکاندا شۆڕ بۆتەوەو توانیویەتی لەگەڵ بیرۆکە زۆر ووردەکانـــدا بژی ، ئەوەتا لە ناو گەرمەی کارەساتدا لـــە بیـــــری سەرمانەبوونی منداڵەکاندایەو چەند جار ئایشـــێ هاندەدات گەرم دایانپۆشێ . جگەلەوی چاونەترسی ئافرەتی کوردمان وەبیر دەهێنێتەوە . بـــەکـــیـــژو کچانی ئەو سەر دەمەمان دەڵێ . دەهەر نەبێ ئاورێك لە « خانزاد »و « قەدەم خێر »و دەبان ئافـــرەتی قارەمانی دیکەبدەنەوە ، دەبازیانیان هەر لا سایی کردنەوە نەبێت ، با خۆیان بناسن و بەڕەفتای باشی پێشینانیان بکەن ، نەك خۆ گەوج کردن و بەفیرۆدانی کاتیان بە خۆڕایی یا خوێندنەوەی بابەتی لابەلایی .

« بەکارهێنانی هەندێ ووشەو دەستەواژە »

پێم وایە ماموستا حسین لە بەکارهێنانی برێك ڕستەو دەستەوازەدا خۆی گوتەنی توشی غەفڵـــەت بووە ، وا هەندێکیان نیشـــــــانی خوێنـــەرە خۆشەویستەکان دەدەم .

● دەرپێ تازەکەش لەبەر ناکەیـــت و .. وا ـ ؟ (ل ٦٠) .

— دەرپێ لە پێ دەکرێ . نەك لەبەر دەکرێ .

● بۆ ماوەیەکی زۆر یەکتریان بە خۆوە هەڵوشی و سەرو روخساری یەکتریان ماچ کرد (ل ٦٠)

— ئەگەر بەخۆوە هەڵگوشین بێ ڕەوایە ، دەنا ؟

● ژانە دڵپڕوێنەکەی نووکی پەنجەی دەســـتو پێ و سەری لووت و پەڕەی گوێچکەو ! (ل ٦٣)

— بـــەڕای من ، پروان ، بـــروانـــدن واتـــە «هەڵپروکاندن - هەڵپروچکاندن» . «ئـــازاد گولەکەی هەڵپروکاند» . لە مەجازیشدا ژان ، دڵ پروکان نی یە .

● بە برەدار قەڵا پەچن بوو بوو (ل ٦٩) .

— دەشێ بلێین « بەرچنەیەك هەنجیری قەڵابەچن » چ لەگەڵ برەدارەکان دەکەی کـــە هەریەکەیان گوێیان بـــەو لاو ئـــەو لادا تێـــدەبـــەڕن و دەهاوێژرێنە سەریەکو لیژنەدار یـــان برەدار دروست دەکەن ؟

● کارەساتەکە کەمێ گێژو وێژی کردم (ل ٨٧)

— کاتێ گێژو وێژ دەبێ « کەمێ »ی لەگەڵ نەبێ .

● بڕیاری جەنگێکی مەغلۆبەیان داوە و تا کۆتایی لەگەلیدا دەیبەنە سەر . (٨٨)

— جەنگی مەغلۆبە ، جەنگێکی دیارو ئاشکرایە ، دووبارە شوناس کردنی بۆ چی یە . ئەگەر هەر بلێین ، بڕیاری جەنگی مەغلۆبە یـــان وەك جەنگی مەغلۆبە ، هیچ لە مەبەست نەدەگۆڕا .

● زیق و زاقێکی ئەو تۆکە گوێی کەری کـــاس دەکرد . (ل ١٠٦)

— گوێ کە کەڕ بوو کاس نابێ . کە ساغ بـــوو هێندە کاس دەبێ تا کەڕ دەبێ .

● ئەو ڕۆژەگەشەی تازە لە دەم کەلەوە ســـەری دەردەهێنا . (ل ١٣٧)

— هەروا باوە ڕۆژ لە ئاسۆدا هەڵدێ و لـــە دەم کەلیش ئاوا دەبێ .

● بەم قسانەی شەپۆلێکی پەژارەو خـــەفـــەت دایگرتم . (ل ١٤١)

— ئەگەر خەفەتەکە چرکەیەك بێ دەبێ شەپۆلێك بێ ، بەڵام خەفەت زۆر مەودای زیاترە بەتەنها یەك شەپۆل دایبگرێ .

● مێشکی خۆمم زۆر هەڵوشی تا قسەیەکی لـــە بارم دۆزی یەوە . (ل ١٤٩)

— ئەگەر دووبارە بوونەوەی تێدا نەبووایـــــە دەمکوت هەڵەی چاپە . بەڵام پێم وایە مێشـــك هەڵنالوشرێت . هەڵگوشین ڕێی تێ دەچێ .

« ڕێنووس و چەند پرسیارێك »

ڕێنووسی هەندێ ووشەی کتێبەکەی ماموستا تایبەتین بە نووسینی خۆیەوە . کـــە دەتوانم بلێم کەمجار ئەو شێوە نووسینەم دیتووە . بۆیـــــــە لێرەوە لە پاڵ خستنە ڕووی هەندێك لەو ووشانە ، پرسیارێك ئاراستەی بەڕێزان ماموســـــــتایانی زمانەوانی نەتەوەکەم دەکەم . وەك چۆن هەولـــدان بەردەوامـــە بۆ لە دابك بوونی زمـــانی یەکگرتووی نەدەبەکەمان . بۆچی لە پاڵ ئەو هەوڵەدا ڕێڕەوێکیش بۆ شێوەی نووسینی ووشەکان و جۆنی یەتی بـــە یەکەوە لکانیان لە ئارادا نەبێ ؟ تا نووسەرە بەڕێزەکان دوای تاوو تۆکردنی پەیڕەوی لێ بکەن . وا چـــەنـــد ووشەیەك لەوانەی ماموستا حسین بەکاری هێنـــاون دەنووسمەوە . کە بە شێوەی نووسینیان ئاشنانیم ، بەلەنگی دێنە بەر چاوم . ئاخۆ دەبێ هەڵە نەبم ؟.. ئەوەش هەندێك لە ووشەکان .. (قاچی لێراکێشا ، لێبرانەکێشێ تێمدەگەیت . هەڵبلوقـــانـــدەوە ، هەڵبانبـــەنکێنێ) .

لەکۆتایی دا هیوای تەمەن درێژی و سەرکەوتنی گەورە بۆ ماموستا حســـــین عـــارف دەخوازم ، ئومێدەوارم پێنووسی بە بڕشتی لە پێناوی ووشـــەی ڕەســـەن و پیرۆزی کوردی هەمیشە لە کاردابـــێ .

- ئابی ١٩٨٤ -

لێکۆڵینەوە - پاشماوە

ئەنجامی ئەم بارە شـــێواوە بەشەکەیان جێ هێشـــت و چەندان جار سکاڵا دراوە بە پەروەردەی هەولێر .. دوای ئەم هەموو مقۆ مقۆیـــە ، کابرایەك هات بۆ لێ پرسینە- وەی کارەساتەکەو بەڵێنی دا «هەفتەیەك» بمێنێتەوەو لـــە ژیانمان بکات ... کەچی بۆ بەیانی رۆیشتەوەو ئیتر دەر نەکەوت .. ئاخۆ چـــی بەسەر هات ؟!

- ئێمەش ، لەکــــەڵ قوتابی یـــە خۆشەویستەکان دەپرسین . ئەرێ بەراســـت ئەو برایە بۆ نەهاتەوەو چی بە چی کرد ؟!

ئاهەنگەکانی - پاشماوە

و بەراوردکردنی بەو دۆخە مەرگەساتیەی کەلانی ئێران تێدا دەژین و ئەو چەوساند- نەوەی کەلی کورد تووشـــی هاتووە لە ئێران لەژێـــــر دەسەڵاتی تاقمی خومەینیە ڕەگەزپەرستەکان .

هەروەها بەڕێز جعفـــر عبدالکریم بەرزنجەیـــــی پارێزکاری سلێمانـــــی پشانگایەکی کردەوە بـــۆ بەخشنامەکانی سەردیوار کە بەڕێوبەرایەتی گشــــتی پەروەردەی پارێزگاکە بـــەم بۆنەیەوە ڕێکخستبوو .

جەنگە - پاشماوە

هەڤالینۆ..
مافێ مرۆڤا کانێ یە؟!
یا بێ دەنگە!
دیسا گەلۆ..
جەنگە.. جەنگە

٢ - پاشا هۆ :

لۆ پاشا هۆ..
تە ل بن ناڤێ ئازادیێ و
درویشمێ ڕزگاریا کەل.
گەلێد بن دەست..
تەف خاپاندن.
قەبراندن!!
دەم دبوورن..
دەرباز بوون رۆژو مەه و سال..
هێژتا دەستێد تە ژ خوینا لاوان سۆرن .
برۆالەت تۆ مرۆڤی..
بدەروونزای تۆ هۆڤی!!
یا ژ تەڤە مللەت بارێزەرێ تەیە
یا ژ تەڤە سوبا نۆبەدارێ تەیە
یا ژ تەڤە سوێندا تەڤا بـــەرێ تەیە
یا ژ تە ڤە..
کەس نەشێت سەرێ خۆ ڕاکەت
وێرە بجاڤا ببێتە..
ڕۆژ بۆ ڕۆژێ بەر هەلـــتکار زێدەترن
خۆ نیشادانێد پێترن
ل هەر دەر بەرگیری مللی..
گەرناس و شێر و چەلەنگە
ل هەر دەر لەشکەرێ گەلی
زیرەك و راناو پێشـــەنگە
جەنگە.. جەنگە

تـــاوان

تاونێکـــی تـــری درنـــدە بێ ڕەوشتەکان بەرامبەر دیلی عێراقی

ئەمە درندایەتی خومەینی ڕەوشت نزمی چەپەڵە. خۆی و تاقمە بـــێ ڕەوشـــتەکەی کە ناوونیـــستایان بەستراوە بە هەموو شێوازێکی درندایەتی یەوە . ئەمە وێنەی دیلێکی عیراقی یە کەوتوتەبەر چرنوکـــــی تاوانبارە بـــێ ڕەوشـــتەکان .. درندەکان لەدەوری کۆبوونەتەوە تاسەیری ئەم دیلە بکەن بزانن بەراکێشانی بە دوو ئوتومبیل چی بەسەر دێ ..

دەزگا تایبەتیەکانی عێراق توانیان فلیمی ئـــەم تاوانە نارەوایـــەی خومەینی یەچەپەڵەکانیان دەســـت بکەوێ . ئەمە یەکەم تاوانیان نیە . زۆر ئوردوگای دیلەکـــان تاوانی بەوجۆرەیان بە خۆیانەوە دیوە کـــە قینی ڕەشـــی تاقمەکەی خومەینی بەرامبەر عێراق و عێراقی یەکان دەنوێنێ .

ئوسلوبی غـــەدرو نامـــەردی خومەینی یـــەکان پەیوەندیان بە زایونیەکان و نـــازی و فاشـــتەکانەوە دەردەخـــا .

١ - ڕابن :

ڕابن.. ڕابن
هوین مری نینن ل بن ناحێ و بەرابن
چ نەمایە.. دەستەلاتدار.
هەموی نۆکەر و ستەمکار
هەموی تاوانکار و بەدکار
هند ژ ترسا دا دێ مرن
هند دێ ڕەقن!!
ڕابن دەستێد هەڤ بکرن
سەرێ جەلادا ببرن
تەختێ وان بلەرزینن
دلێ وان بدەرزینن
چەوسێنەرا بەزینن
دگۆڤ و کۆلك و شکەفتادا
گوشتێ وانا بڕزینن
دەرفەتا شادیێ تەنگە
ل کاروانێ سەربەستی یێ و..
ل ڕێقنگێد ئازادی یێ بوو درەنگە
و هێژتا ل سەرانسەری وەلاتێ من..
جەنگە.. جەنگە.....

قەڵرو - پاشماوە

ئیتر دای لەشەقەی باڵـــی
فڕی بەرەو چـــەم و یاڵـــێ
ووتی : ئەی قەلـــــی نەزانم
من ئاوای بە چـــاك نەزانـــم
بەخوێنێکی زیندوو و زوڵاڵ
ساڵێ بژیم . یاخود سێ ساڵ
باشترە لەسەد ســـاڵ ژیان
بە خوێنی مردووی بێ زیان
١ - لاك : کەلاك .
٢ - لە هیکەوە : لەبڕیکەوە .

Institut Kurde de Paris

پیشانگای هونه‌رمه‌ندانی کورد

پیشانگای وێنه‌ی به‌فروچیا

رشید ئه‌فه‌نی له قه‌ڵای هه‌ولێر .

له ڕۆژانی میهره‌جانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی پێشنگایه‌کی فراوانی تشکیلی هونه‌رمه‌ندانی کورد به چاودێری بەڕێز مامۆستا یحی جاف سه‌ره‌کی ئه‌نجومه‌نی ڕاپه‌ڕاندنی ئوتۆنومی ناوچه‌ی کوردستان کرایه‌وه له خانوی

له کاتی کردنه‌وه‌ی ئه‌م پێشنگایه مامۆستایان محمد امین محمد احمد ئه‌میندا‌ری گشتی لاوانی ئوتۆنۆمی ناوچه‌ی کوردستان‌و مصلح مصطفی جه‌لالی بەڕێوه‌به‌ری گشتی ئه‌م پێشنگایه ژماره‌یه‌کی زۆر تابلۆی به‌خۆوه گرتبو که زیاتر لایه‌نی ویژدانی‌و که‌له‌پورو ڕۆژانی سه‌رده‌می پیشان‌ده‌داو له سه‌عات (١١)ی هه‌مان ڕۆژ پێشنگایه‌کی تری فوتوگرافی

هونه‌رمه‌ند فارس سه‌عدی کرایه‌وه به‌ناوی پێشنگای به‌فروچیا که به چاودێری بەرێز یحی جاف سه‌ره‌کی ئه‌نجومه‌نی ڕابه‌راندنی ئوتونۆمی ناوچه‌ی کوردستان بو و که بەرێزان مامه‌ند معروف ئه‌میندا‌ری کارو

نیشته‌جێ کردن له ناوچه‌ی کوردستان‌و مصلح مصطفی جه‌لالی بەڕێوه‌به‌ری گشتی ده‌زگای ڕۆشنبیری‌و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی‌و ژماره‌یه‌کی زۆر له ئه‌دیب‌و هونه‌رمه‌ندان ئاماده بووبون .

پێشنگاکه ڕووخساری به‌فر بارینی ئه‌م جاره‌ی کوردستانی ئازیزی گرتبوه‌خۆ هه‌روه‌ها بڕیاردرا ئه‌وا ئه‌م پێشنگایه بگوێزرێته‌وه بۆ به‌غداو به‌چاودێری ده‌زگای ڕۆشنبیرو بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی خه‌ڵکی به‌غدا ببینین .

له ئاهه‌نگه‌کانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردیدا

ئاهه‌نگه‌کانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی

سلێمانی

ئه‌کرد ، دژی کورده‌کانی کوردستانی ئێران ..

پێش هاتنی ڕۆژی ٩-٣ شاری سلێمانی .. هه‌موو کوچه‌و شه‌قام‌و شوێنه گشتیه‌کانی ڕازاندبوه‌وه .

سه‌ره‌تای به‌خشی گزنگی یه‌که‌م به‌یانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی بەرێز جعفر عبدالکریم بەرزنجی .. دوو پێشانگای کردوه ، بۆ کتێبی عێراق له‌لایه‌ن ده‌زگای دابه‌ش‌کردنی کتێبه‌وه ... دووه‌م پێشنگای هونه‌ری ته‌تشکیلی بەڕێوه‌بەرایه‌تی جه‌ماوه‌ری سلێمانی کرده‌وه.

ڕۆژی دووه‌می میهره‌جان ١٠-٣ .. میهره‌جانێکی شیعری بۆ شاعیره لاوه‌کانی قه‌ڵادزی‌و ڕانیه سازکرا ... له هۆڵی مه‌ڵبه‌ندی لاوانی ڕانیه .. که زیاتر له هه‌زار که‌س له‌و کۆڕه‌دا ئاماده‌بوون، ١٠ شاعیر شیعربان تیا خوێنده‌وه .. هه‌ندی له شیعره‌کانی باس زوڵم‌و زۆرداری ڕژێمی ئێرانیان

له ڕۆژی ١١-٣-١٩٨٥-کۆتایی به ڕۆژه‌کانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی هات به‌ئێواره کۆڕێکی ڕۆشنبیری ده‌رباره‌ی هزراوه‌ی ئافره‌تی کورد - هه‌ڵسه‌نگاندێکی ره‌خنه گرانه‌ی کتێبه‌که‌ی د. کوردستان موکریانی زیاتر له ٥٠٠ که‌س ئاماده‌ی بوون‌و گفتوگۆیه‌کی زۆری له‌سه‌ر کرا له لایه‌ن ئاماده‌بوانه ..

له ژماره‌ی داهاتووی هاوکاری‌دا ڕیپۆرتاژێك ده‌رباره‌ی هه‌موو چالاکیه‌کانی ڕۆژی ڕۆشنبیری کوردی له پارێزگای سلێمانی بلاوده‌که‌ینه‌وه .

کۆچی دوایی شاعیرێك

ڕۆژی ١٠-٣-١٩٨٥ حیلمی شاعیر له ته‌مه‌نی ٧٤ ساڵیدا ماڵئاوایی له جیهانه به‌رینه‌که‌ی ئه‌ده‌ب کرد به مردنی بۆشاییه‌کی گه‌وره‌ی خسته شیعری کوردیه‌وه هه‌رچه‌نده تا

مردنی به‌و هیوایه‌وه بوو دیوانه‌که‌ی ڕۆشنایی ببینێت شاعیر گۆڕستانی گوڵانی هه‌ڵه‌بجه‌ی کرده دوا جێگه‌ی خۆی ، به‌ناوی ده‌سته‌ی نووسه‌رانی (هاوکاری)یه‌وه سه‌رخۆشی له خزم‌و که‌س‌و کارو ئه‌دیبان ئه‌که‌ین‌و خوا سه‌بووریان بدات .

سینه‌ما

چوله‌که‌یه‌ك له ڕۆژ هه‌ڵاته‌وه

[چۆله‌که‌یه‌ك له ڕۆژهه‌ڵاته‌وه] ... ڕۆمانه به‌ناوبانگه‌که‌ی ڕۆمانووسی گه‌وره (توفیق الحکیم) له‌م دوایه‌دا کرا به فیلمێکی سینه‌مایی مامۆستا (یوسف فرنسیس) سیناریوی بۆ نوسیوه‌ته‌وه‌و هه‌روه‌ها ده‌رشیهێناوه . (سعاد حسنی‌و نورا الشریف) له فیلیمی ناوبراودا ڕۆڵه سه‌ره‌کی‌یه‌کانیان بینیوه.

دوایه‌دا ژنی هێناوه پاشی ئه‌وه‌ی که ته‌مه‌نی بوو به‌سه‌د ساڵ . خێزانه‌که‌شی ئافره‌تێکی شۆخ‌و جوانه‌و ته‌مه‌نی ته‌نها چوارده ساڵه.. واته فه‌رقی ته‌مه‌نی مێرده‌که‌ی و خۆی (٨٦) ساڵه به‌س ، پاش ئه‌وه‌ی بووکیان بۆ ماڵی زاوای به‌خته‌وه‌ر گواسته‌وه. زاوا ووتی :-

[تۆبلێی.. ڕاسته بکا]

(محمد ئالوو) کابرایه‌کی (کینایی) به‌ساڵا چووه‌و له دانیشتووانی شاری (میالی)ه که ئه‌که‌وێته سه‌ر سنووری (کینیا) و (اثیوبیا) .. له‌م

ڕاست ناکه‌ن ئه‌وانه‌ی که ئه‌ڵێن ... جیاوازی ته‌مه‌ن له نێوان ژن‌و مێرده‌که‌یدا .. نه‌بێته هۆی سه‌رنه‌که‌وتنی ئه‌م جۆره شاییانه ،

هاوکاری
ده‌زگای ڕۆشنبیری‌و بلاوکردنه‌وه‌ی کوردی
شه‌قامی الخلفاء
مه‌یدانی الخلانی
ته‌له‌فۆن
٨٨٧٥٧٩٥
٥ خه‌ت

تیپێکی شانۆیی

له ڕانیه

له‌م دوایی‌یه دا له شاری‌ڕانیه له لایه‌ن چه‌ند لاوێکی به‌هره‌مه‌نده‌وه تیپێکی شانۆیی تازه دامه‌زرا ، به ناوی [تیپی نواندنی ئاسۆس] .. که ماوه‌یه‌ك له‌مه‌وبه‌ر به شێوه‌یه‌کی سه‌رکه‌وتووانه توانیان کاریکاتێری «دکتۆر» پێشکه‌ش به جه‌ماوه‌ر بکه‌ن. ئێستا ئه‌م تیپه خه‌ریکی پرۆڤه کردنه له شانۆ نامه‌ی بووکی به‌فر. له نووسینی (مه‌هدی ئومێد)و ده‌رهێنانی (ئاك به‌کر مسته‌فا) .

هیوای سه‌رکه‌وتن ده‌خوازین بۆ هه‌نگاوی پیرۆزی ئه‌م کۆمه‌ڵه لاوه‌هونه‌روه‌ره و دووباره پیرۆزباییان لێ ده‌که‌ین .

نیازی لقی سلێمانی

جیهانی منالان

مه‌یمونی ناو ڕووبار

چیرۆکی : فاروق یوسف

وه‌رگێڕانی : عبدالغنی علي یحیی

مه‌یمونێکی بچکۆله ، له سه‌ر لقه دارێکدا هاته خواری‌و ته‌ماشای ئاوی کرد . وێنه‌ی خۆی له ناو ئاوه‌که‌دا بینی ، وای زانی مه‌یمونێکی تر له ناو ئاوه‌که‌دا خۆی شاردۆته‌وه ، ئاوڕێکی له دایکی دایه‌وه که له نێو لقه‌کانی دره‌خته‌که‌دا دانیشتبوو . به ده‌نگێکی به‌رز قیژاندی‌و ووتی :

- دایه‌گیان ، مه‌یموون له گه‌ڵ ماسی‌دا له ناو ئاوودا ده‌ژی ؟

دایکه‌که له‌م پرسیاره حه‌په‌ساو هاته خواری‌و چووه لای کوڕه‌که‌ی . سه‌یرێکی ئاوه‌که‌ی کردوو قیژاندی :

- ئه‌وه چی‌یه ؟. به‌ڕاستی

مه‌یموون‌و ماسی پێکه‌وه له ناو ئاوودا ده‌ژین !!

دایکه‌و کوڕه بۆ لای باوکه ڕایان کرد ، که به لێکردنه‌وه‌ی گوێزی هیندی خه‌ریك بوو ، به ده‌نگێکی گه‌وره‌وه قیژاندی :

- ها .. چ قه‌وماوه ؟

دایکه ڕاوه‌ستاو به ته‌نگه نه‌فه‌سی‌یه‌وه ووتی :

- ئه‌ی مه‌یموونی گه‌وره ، ئه‌مانه‌وێ به ڕاستی پێمان بڵێی : ئایا مه‌یموون له‌گه‌ڵ ماسی له ناو ئاودا ئه‌ژی ؟

مه‌یموونی گه‌وره سه‌ری له پرسیاره‌که‌ی دایك سوڕما چونکه هیچ ئه‌ی بیستبوو مه‌یموون له ناو ئاوودا بژی، ئه‌میش به‌ره‌و ڕوبار غاریداو ژنه‌که‌و کوڕه بچکۆله‌ش له دووی . که گه‌یشتنه ڕوباره‌که ، مه‌یموونی گه‌وره به ووریای‌ی له نزیك ئاوه‌که‌ی ڕاوه‌ستا ، پاشان سه‌ری خۆی درێژ کرد ، وێنه‌ی خۆی بینی پێکه‌نی .. مه‌یمونه‌که‌ی ناو ئاویش پێکه‌نی ، ده‌ستی خۆی به تووڕه‌ی‌ی هێناو برد ، که چی مه‌یمونه‌که‌ی ناو ئاوه‌که نه‌ترسا ، به پێچه‌وانه‌وه ، ئامش ده‌ستی خۆی هێناو برد . مه‌یموونی گه‌وره ، به ده‌ستی خۆی ، گوێزی هیندی بڵند کردو به ئاوی دادا . ئاو جووڵایه‌وه‌و شه‌پۆلی کرد ، وێنه‌ی مه‌یمونه‌که‌ش له گه‌ڵی‌دا جووڵایه‌وه ، به‌ڵام دوای ماوه‌یێك ئاو بۆ سه‌ر دۆخی جاران گه‌ڕایه‌وه‌و هێمن بوو . که هێمن بوو ، مه‌یموونی گه‌وره له سه‌ر به‌ردێکدا دانیشت‌و بیری کرده‌وه .

پاشان ئاوڕێکی له ژنه‌که‌و کوڕه‌که‌ی دایه‌وه‌و ئینجا پێی ووتن :

- جارێکیان داپیره‌م باسی مه‌یموونی به‌د خوو شه‌ڕانی بۆ کردم که چۆن ئازاری خه‌ڵکی دارستانیان ده‌دا . خه‌ڵکی دارستانیش ، تێکڕا بڕیاریاندا مه‌یموونه‌کان ده‌رکه‌ن ، که ده‌رکران ڕوویان کرده ڕوبار ، به په‌سندی ده‌زانم له‌و مه‌یموونه چه‌موو مۆڕانه دوور که‌وین .

له‌و ڕۆژه‌وه ، مه‌یموونه‌کان له ناو نزیك نه‌بوونه‌وه نه‌وه‌ك تووشی مه‌یموونه شه‌ڕانیه‌کان بن‌و بیان بینن . ئه‌و مه‌یمونانه‌ی له‌گه‌ڵ ماسی‌دا له ناو ئاوودا ده‌ژیان !

ئایا ئێستا ، ئه‌و مه‌یمونانه‌ی له‌گه‌ڵ ماسی له ناو ئاوودا ده‌ژین ده‌ناسن ؟

هاورێیانی جیهانی منداڵان

(محمد)و (وه‌فا) حسن

بیان سلمان

وائل اسحاق

گه‌شاو و ڕێژه‌ن عوسمان